

ΤΑ ΑΔΙΕΞΟΔΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ

Η κρίση που ξέσπασε στη Νέα Δημοκρατία με την παραίτηση του Σαμαρά από τη θέση του βουλευτή, έφερε στην επιφάνεια όλα τα προβλήματα της πολεμοκάπηλης γραμμής που χάραξε η κυβέρνηση μπροστά στην κατάρρευση της Γιουγκοσλαβίας. Το θέαμα του αλληλοσπαραγμού στις κορυφές της δεξιάς, όπου οι αμοιβαίες καταγγελίες για "στείρο εθνικισμό" ή για "διπλή (εθνική) προδοσία" εκτοξεύονται με αφθονία, είναι σίγουρα απολαυστικό.

Ωστόσο, οι εφημερίδες έχουν καλλιεργήσει μια συμπάθεια για την "τίμια και λεβέντικη" στάση του Σαμαρά που προτίμησε να παραιτηθεί παρά να εγκαταλείψει τα "εθνικά ιδεώδη", σε αντιπαράθεση με τον κυνισμό του Εβερτ και του Μητσοτάκη που κέρδισαν με τις μανούβρες τους τη μάχη των παρασκηνίων στη ΝΔ. Αυτό το κλίμα διευκολύνεται και από τη στάση που κρατάει η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ (στην πλειοψηφία της), διεκδικώντας την αίγλη του άκαμπτου πατριώτη από τον Σαμαρά.

Κι όμως, δεν χρειάζεται τόσο πολύ ισχυρή μνήμη για να θυμηθούμε ότι ο Σαμαράς δεν έχει τίποτα να ζηλέψει από τον Μητσοτάκη σε κυνισμό και ότι μια πιο σωστή έκφραση για τη "λεβεντιά" του θα ήταν ο χαρακτηρισμός του σωβινιστικού και ρατσιστικού τραμπούκου.

Μέχρι το καλοκαίρι του 1991 ο Σαμαράς σαν υπουργός Εξωτερικών δεν είχε κανένα πρόβλημα να δηλώνει ξανά και ξανά ότι δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος για την Ελλάδα από την κρίση στη Γιουγκοσλαβία. Ο πόλεμος μαινόταν ήδη στη Σλοβενία και στην Κροατία, αλλά η Νέα Δημοκρατία πίστευε ότι ο Μιλόσεβιτς με την υποστήριξη τότε ακόμα της ΕΟΚ και των ΗΠΑ θα κατόρθωνε να εμποδίσει τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, έστω και με τα танκς. Μόνο μετά το δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία της Δημοκρατίας της Μακεδονίας, και ιδιαίτερα μετά την αλλαγή γραμμής της ΕΟΚ υπέρ της αναγνώρισης των ξεχωριστών Δη-

μοκρατιών κάτω από όρους, άρχισε η κινδυνολογία για την "απειλή από τα Σκόπια".

Μέχρι τότε ο Σαμαράς καλλιεργούσε το εθνικιστικό προφίλ του σε άλλους τομείς. Σαν υπουργός Εξωτερικών της Οικουμενικής ήταν υπεύθυνος για το πράσινο φως στους ασφαλίτες και παρακρατικούς τραμπούκους που εξαπέλυσαν το πογκρόμ ενάντια στην Τούρκικη μειονότητα στην Κομοτηνή, το Γενάρη του 1990. Και είχε δώσει τη σφραγίδα της επισιμότητας στις υστερικές δημαγωγίες της ΣΦΕΒΑ για το "τείχος της Αλβανίας", που τότε ακόμα δεν είχε γνωρίσει την τύχη του τείχους του Βερολίνου. Ο Σαμαράς μοίρασε άφθονες υποσχέσεις στους Βορειοηπειρώτες για να δημιουργήσει την εικόνα του εθνικού ηγέτη που επεμβαίνει δυναμικά. Όταν, όμως, το καθεστώς του Αλία άρχισε να τρίζει κάτω από τις απεργίες και τις διαδηλώσεις των εργατών της Αλβανίας, ο Σαμαράς μαζί με τον Μητσοτάκη δεν είχε κανένα δισταγμό να καταρρίψει όλα τα ρεκόρ κυνισμού και να κλείσει τα σύνορα υψώνοντας το "τείχος" από την εδώ μεριά. Για να εμποδίσει όσους πίστεψαν στις ψεύτικες υποσχέσεις του να έλθουν στην Ελλάδα, καθιέρωσε τη "λεβέντικη" πρακτική των περίπολων που πυροβολούν τους φυγάδες στο ψαχνό και ύστερα δηλώνουν ότι το "υπηρεσιακό περιστροφικό εκपुरσοκρότησε τυχαία".

Με τέτοιες πρακτικές βρέθηκε στο απώγειο της δόξας ακριβώς πριν ένα χρόνο, όταν μαζί με τον Μητσοτάκη είχε κερδίσει αυτός τη μάχη στα παρασκήνια της ΝΔ, οδηγώντας τον Εβερτ έξω από την κυβέρνηση. Το γεγονός ότι μέσα σε δώδεκα μήνες οι τύχες του αντιστράφηκαν αποτελεί άλλη μια επιβεβαίωση ότι όσοι ποντάρουν στο άλογο του εθνικισμού στοιχηματίζουν σε ένα βρώμικο αλλά και αβέβαιο παιχνίδι.

Η γραμμή της πανεθνικής εξόρμησης για να αναγκαστεί η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας να απαρνη-

θεί το όνομα της, δηλαδή να αναγνωρίσει την Αθήνα σαν επικυρίαρχο, κατάφερε για ένα διάστημα να έχει επιτυχίες και στο εσωτερικό και στο εξωτερικό.

Τον περασμένο χειμώνα το εθνικιστικό συλλαλητήριο στη Θεσσαλονίκη και τα μικρότερα που το ακολούθησαν, πέτυχαν πρόσκαιρα να αποπροσανατολίσουν πολύ κόσμο. Ταυτόχρονα, στο εξωτερικό η διπλωματία του Σαμαρά κέρδισε αρκετές προσφορές συνεργασίας. Ο Μιλόσεβιτς πρότεινε στον Μητσοτάκη να διαμελίσουν τα Σκόπια. Ο Γκένσερ με τη συγκατάθεση και των άλλων ισχυρών της ΕΟΚ πρόσφερε στην Αθήνα τον έλεγχο όλων των προγραμμάτων χρηματοδότησης προς το καθεστώς του Γκλιγκόρωφ. Ο Μπους που ανησυχεί για τη Γερμανική διείσδυση στα Βαλκάνια φρόντισε να υποσχεθεί κι αυτός υποστήριξη στη διπλωματία της Νέας Δημοκρατίας, από επαίνους γι αυτήν σαν "πρωταθλήτη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα Βαλκάνια" μέχρι το σχέδιο Γκάι για το Κυπριακό.

Όμως όλα αυτά δεν μπορούσαν να συγκαλύψουν το γεγονός ότι η εκστρατεία ενάντια στα Σκόπια οδηγεί σε βαθύτερη εμπλοκή στον πόλεμο της Γιουγκοσλαβίας. Καμιά άλλη δύναμη δεν ήταν πρόθυμη να αναλάβει την αστυνόμευση των Μακεδόνων για λογαριασμό του Μητσοτάκη. Το αντίθετο. Όλες οι προσφορές συνεργασίας και στήριξης απ'τις Μεγάλες Δυνάμεις στηρίζονται στη συλλογιστική ότι ο ελληνικός καπιταλισμός μπορεί να καλύψει τουλάχιστον ένα μέρος της βρωμοδουλειάς του ντόπιου χωροφύλακα. Η "επιτυχία της Λισαβώνας" πάτησε ακριβώς στην προθυμία του Μητσοτάκη να προσφέρει διευκολύνσεις για ενδεχόμενη στρατιωτική επέμβαση, ξεκινώντας με τον ναυτικό αποκλεισμό της Αδριατικής. Όταν, λοιπόν, ο Μητσοτάκης έφτασε στο σημείο να ζητάει από την ΕΟΚ να επιβάλλει αυτή οικονομικό αποκλεισμό στη Μακεδονία (αυτό ήταν το νόημα όλης της φασαρίας με τις σφραγίδες και τον "Κανονισμό Εφαρμογής" του διεθνούς εμπόργκο) η απάντηση ήταν αρνητική και το δίλημμα μπήκε καθαρά στους έλληνες καπιταλιστές: αν θέλουν να κάνουν τα Σκόπια προτεκτοράτο τους, χρειάζεται να κάνουν πόλεμο.

Όσο κι αν ο Σαμαράς διαμαρτύρεται ότι το δίλημμα είναι ψεύτικο, "λαϊκίστικο" κλπ, η αλήθεια είναι ότι αυτή η ταλάντευση υπήρχε από την αρχή μέσα στην άρχουσα τάξη και στο κόμμα της. Από την αρχή υπήρχαν απόψεις ότι η καλύτερη ταχτική διείσδυσης και στη Μακεδονία και στις άλλες Βαλκανικές χώρες είναι μια οικονομική εξόρμηση και όχι μια ταχτική έντασης με κίνδυνο την πολεμική ανάφλεξη. Πέραν η πλάστιγγα είχε γείρει προς τη μεριά της εθνικιστικής εκστρατείας. Μέσα σ'ένα χρόνο το κόστος αποδεικνύεται διαβάστακτο.

Όυτε στο εσωτερικό μέτωπο δεν δούλεψε για πολύ το εθνικιστικό χαρτί. Σίγουρα δεν κατάφερε να σταματήσει τις απεργίες. Αντίθετα μάλιστα, το απεργιακό κύμα συνδιάστηκε με συνθήματα όπως "Κανένας φαντάρος στη Γιουγκοσλαβία, ούτε απεργοσπάστης στα λεωφορεία", ενώ το ανέβασμα των απεργών της ΕΑΣ στη Θεσσαλονίκη διέλυσε το μύθο ότι εκεί τουλάχιστο είχε φωλιάσει για τα καλά ο εθνικισμός. Οι απόπειρες του Κούβελα να επικαλεστεί την "εθνικά κρίσιμη θέση της Θεσσαλονίκης" για να απομονώσει τους απεργούς κατέληξαν σε φιάσκο και χρειάστηκαν τα ΜΑΤ και ο εισαγγελέας για να προστατέψουν τον Μητσοτάκη.

Στην πραγματικότητα αυτό που δίνει ακόμα περιθώρια στον Μητσοτάκη να συγκαλύπτει τη χρεωκοπία της πολεμοκάπηλης βαλκανικής πολιτικής της Νέας Δημοκρατίας και στον Σαμαρά να επιμένει στην κλιμάκωση της είναι η επιμονή του Παπανδρέου στην επικίνδυνη ταχτική της εθνικής πλειοδοσίας. Όμως και στην αντιπολίτευση πληθαίνουν οι φωνές που διαφοροποιούνται.

Για όσους, όπως η ΟΣΕ, είχαμε διακηρύξει ανοιχτά την αντίθεσή μας στον εθνικισμό και την πολεμοκαπηλεία, η κρίση της ΝΔ πάνω στο Μακεδονικό είναι μια πρώτη δικαίωση. Τώρα είναι η στιγμή να πολλαπλασιάσουμε τις προσπάθειές μας για να πείσουμε όλο και πιό πλατειά τμήματα του εργατικού κινήματος ότι ο διεθνισμός δεν είναι μιά περιθωριακή αντίληψη αλλά κεντρικό στοιχείο της εργατικής αντίστασης ενάντια στην προσπάθεια των καπιταλιστών να μας φορτώσουν τα βάρη της κρίσης τους.

Η οικονομική κρίση σήμερα αρχίζει να θυμίζει τη δεκαετία του '30, ενώ η πολιτική αστάθεια την διετία 1918-20 αμέσως μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η Μαρία Στύλλου εξετάζει τα προβλήματα της Νέας Δημοκρατίας μέσα σ' αυτές τις συνθήκες

Κυβερνήσεις υπό διάλυση

Οι απεργίες τέλειωσαν, οι εφιάλτες του Μητσοτάκη μεγαλώνουν. Ο Σαμαράς παραιτείται από βουλευτής - κι όμως πριν ένα χρόνο ήταν τόσο πανίσχυρος ώστε να εξαναγκάσει τον Εβερτ σε παραίτηση από την κυβέρνηση. Σήμερα η καρέκλα του Μητσοτάκη τρίζει, και αναγκάζεται να στηριχτεί στον ίδιο τον Εβερτ.

Κι όμως είναι γνωστό ότι εαν οι διαφονίες με τον Σαμαρά είναι πάνω στο χειρισμό της κρίσης στη Γιουγκοσλαβία, οι καυγάδες με την "Τριάδα" Εβερτ, Κανελλόπουλο, Δήμα είναι πάνω στην οικονομική πολιτική. Οι συγκρούσεις ανάμεσα σ'αυτούς και στον Μάνο την περίοδο της νομισματικής θύελλας τον Σεπτέμβρη, ήταν άλλη μια στιγμή που η θέση της κυβέρνησης κρεμόταν από μια κλωστή.

Ακόμα και την παραμονή της παραίτησης Σαμαρά, ο Μητσοτάκης κατηγορούσε τον Εβερτ για "παλιό τζάκι" εξυπονώοντας ότι δεν θα συνεργαστεί με κανέναν.

Το ότι μέσα από όλες αυτές τις κλωτούμπες του Μητσοτάκη, η εικόνα της κυβέρνησης είναι αυτή της υπό προθεσμία με ανοιχτή - σε κάθε στιγμή - την λήξη, αναγνωρίζεται από παντού. Είναι η πρώτη φορά που ακόμα και οι πιο συντηρητικές εφημερίδες, έχουν αρχίσει να τζογάρουν πάνω στα επόμενα σενάρια.

Αστάθεια παντού

Όμως η αστάθεια της ελληνικής κυβέρνησης δεν είναι η εξαίρεση μέσα στην Ευρώπη. Η κυβέρνηση του Μέιτζορ στη Βρετανία βρίσκεται υπό συνεχή επίβλεψη και αμφισβήτηση από τους ίδιους τους βουλευτές του. Εκεί ο εμφύλιος είναι πολύ πιο ανοιχτός πάνω στο ζήτημα μέσα ή έξω από την ΕΟΚ και βρίσκει συνεχώς διάφορες ευκαιρίες να ξεσπάσει. Πριν λίγες βδομάδες γύρω από την απει-

λή για το κλείσιμο 31 από τα 50 ορυχεία, στο επόμενο διάστημα πάνω στο θέμα της επικύρωσης ή μη της συνθήκης του Μάαστριχτ από την Βουλή.

Στην Ιταλία η τετρακομματική κυβέρνηση του "σοσιαλιστή" Αμάτο ήρθε αντιμέτωπη με μια εργατική έκρηξη που θύμιζε το καυτό φθινόπωρο του '69. Και ο μόνος τρόπος που καταλάγιασε προσωρινά ήταν αφού αναγκάστηκε η κυβέρνηση να κάνει υποχωρήσεις απέναντι στα συνδικάτα.

Στη Γαλλία ο Μιτεράν παρ'ολίγο να χάσει το δημοψήφισμα για το Μάαστριχτ παρ'όλο που λίγους μήνες πριν όταν το αποφάσισε το ποσοστό του ναι ήταν τεράστιο. Αλλά η εικόνα της πολιτικής κρίσης δεν εξαντλείται μόνο στις χώρες της ΕΟΚ.

Στην Βραζιλία πέφτει ο Κολόρ- Μέλο, ο πιο "πετυχημένος" νεοφιλελεύθερος πρόεδρος που είχε καταφέρει με την πιο βάρβαρη επίθεση σε συνδικάτα και εργάτες να μειώσει τον πληθωρισμό που έτρεχε με διψήφια νούμερα σε βδομαδιακή βάση.

Στην Ανατολική Ευρώπη - στην ίδια την Ρωσία, ο Γιελτσίν τον περσινό Αύγουστο ήταν ο αδιαμφισβήτητος ηγέτης, ενάντια στους πραξικοπηματίες, ενώ σήμερα εξαργυρώνει την δυνατότητα να κρατήσει στην Προεδρία, μόνο γιατί συνεργάζεται με ένα κομμάτι από τους συντηρητικούς γραφειοκράτες.

Και στις ΗΠΑ ο Μπους, ο πετυχημένος του Πόλεμου του Κόλπου μόλις πριν από ενάμιση χρόνο, κινδυνεύει να χάσει από τον Κλίτον ο οποίος παρ'όλο που δεν ψελίζει τίποτα διαφορετικό, για τον κόσμο μοιάζει με αλλαγή.

Η οικονομική κρίση είναι τόσο βαθειά και αξεπέραστη όσο ήταν στην δεκαετία του '30. Η πολιτική αστάθεια τόσο μεγά-

λη, όσο στη διετία αμέσως μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, στην διετία 1918-20, όταν διαλύονταν η μια μετά την άλλη οι αυτοκρατορίες - η Ρώσικη, η Γερμανική, η Αυστρο-Ουγγρική, η Οθωμανική.

Οι κυβερνήσεις σε μια σειρά από χώρες παλινδρομούν ανάμεσα σε δυο πιέσεις, μια από τα μέσα, οι καυγάδες μέσα στις κυρίαρχες τάξεις, και μια από τα κάτω, τον θυμό και την αγανάκτηση και τις εκρήξεις του εργατικού κινήματος σε όλες αυτές τις χώρες.

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα για το πώς λειτουργεί αυτή η κατάσταση σαν ιδεολογικό άδειασμα της κυρίαρχης τάξης, που αισθάνεται ότι έχει χάσει τα αυγά και τα πασχάλια καθρεφτίζεται στον ίδιο τον αστικό τύπο.

Ο Αντώνης Καρκαγιάννης, διευθυντής σύνταξης της Καθημερινής - σε άρθρο του με τίτλο "ο νεοφιλελευθερισμός απεβίωσε" (Κυριακή 25/10) ομολογούσε ότι "ο νεοφιλελευθερισμός εισήχθη στην Ελλάδα καθυστερημένος και διαστρεβλωμένος. Και μάλιστα την στιγμή που αμφισβητείται σε όλες τις μεγάλες κοινωνίες της Ευρώπης, της Ασίας και της Αμερικής, όπου χωρίς να λύσει το βασικό οικονομικό πρόβλημα της σταθεροποίησης και της ανάπτυξης, άφησε πίσω του όλες τις πληγές που άνοιξε: την ανεργία, την φτώχεια, τις κοινωνικές αντιθέσεις"... Και πιο κάτω στο ίδιο άρθρο.

"... ο νεοφιλελευθερισμός, ο Θατσερισμός, ο ρηγκανισμός αποκαλύπτεται ίσως τώρα ότι λειτουργήσαν περισσότερο ως θεωρητική θωράκιση του αντικομμουνισμού και καθόλου ως "σοφές" συνταγές οικονομικής ανάπτυξης. Με την πτώση του κομμουνισμού δεν έχουν λόγο υπάρξεως..."

Δεν υπάρχει καμιά πιο δραματική μαρτυρία, απ'αυτήν που αναγνωρίζει ότι η

κυρίαρχη τάξη δεν έχει μείνει μόνο χωρίς οικονομική στρατηγική αλλά ταυτόχρονα και χωρίς ιδεολογία.

Οικονομικά αδιέξοδα

Ο Μητσοτάκης μετά την νομισματική λαίλαπα που ξέσπασε τον Σεπτέμβριο εμφανίστηκε σαν η προσωποποίηση της επιτυχίας. Υποστήριξε ότι χάρη στα μέτρα του Αυγούστου (αύξηση φόρων, διάλυση της ΕΑΣ, ασφαλιστικό) η δραχμή δεν χρειάστηκε να υποτιμηθεί ενώ ταυτόχρονα υποσχέθηκε ότι το 1993 θα υπάρχει σχετική αναθέρμανση της οικονομίας - ό-τι θα γίνουν επενδύσεις τόσο απ'αφορμή τα μεγάλα δημόσια έργα, (π.χ. Μετρό, αεροδρόμιο Σπάτων κλπ) όσο και από την μεριά των ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Όμως η εικόνα αυτή είναι τελείως ψεύτικη. Ο ελληνικός καπιταλισμός έχει χτυπηθεί από την οικονομική κρίση και για πρώτη φορά μετά το 1985 ξαναεμφανίζεται πτώση των κερδών όχι μόνο των επιχειρήσεων του κρατικού τομέα αλλά και των ιδιωτικών.

Στην Καθημερινή (25/10) υπάρχει ένας κατάλογος 50 επιχειρήσεων Α.Ε και ΕΠΕ που ενώ το 1990 είχαν κέρδη, το 1991 έκλεισαν με ζημιά. Και μέσα σ'αυτές φιγουράρουν μεγαθήρια όπως η Πετρόλα, η Πολυέτμα, η Καπνοβιομηχανία Κεράνης, ή κάποιες πολύ πετυχημένες όπως η Domus ή η Ιντεάλ Στάνταρτ. Η πτώση των πωλήσεων για πολλές απ'αυτές δεν μπορεί να εξηγηθεί παρά σαν αποτέλεσμα της ύφεσης που έχει πλήξει όλες τις αγορές, είτε για οικοδομικά υλικά, είτε για πλαστικά, είτε ακόμα και για άμεση κατανάλωση. Κι αυτή η κατάσταση θα χειροτερεύει γιατί κλείνουν -λόγω της ύφεσης- και οι διεθνείς αγορές που διάφορες απ'αυτές τις βιομηχανίες στηρίζαν τις εξαγωγές τους σε μια προηγούμενη περίοδο.

Οι δυσκολίες όμως των καπιταλιστών δεν είναι μόνο πώς να εξασφαλίσουν αγορές για τα προϊόντα τους, αλλά και το ψηλό κόστος των κεφαλαίων για να προχωρήσουν σε επενδύσεις. Το Χρηματιστήριο μέσα στον τελευταίο μήνα έχει βαρέσει πάτο. Είχε κι αυτό την "Μαύρη Τρίτη" (στις 20 Οκτώβρη) όταν ο δείκτης έπεσε κάτω από τις 600 μονάδες και έφτασε στις 585. Η εξέλιξη αυτή μπορεί να γίνει κατανοητή εαν σκεφτεί κανείς ότι πριν ένα χρόνο αυτός ο δείκτης βρισκόταν τις 1000 μονάδες. Ετσι μια φτηνή και εύκολη πηγή χρηματοδότησης έχει κλείσει την ίδια στιγμή που τα επιτόκια στις τράπεζες συνεχώς αυξάνουν.

Όταν πριν από τρία χρόνια άρχισαν να ανεβαίνουν τα τραπεζικά επιτόκια, οι περισσότερες επιχειρήσεις και τράπεζες κινήθηκαν για να βρουν φτηνά κεφάλαια

μέσα από το Χρηματιστήριο. Ήταν η περίοδος της μεγάλης άνθησης για το ελληνικό Χρηματιστήριο, ο δείκτης συναλλαγών είχε ξεπεράσει τις 1500 μονάδες. Τώρα κλείνει αυτή η πηγή, ενώ τα τραπεζικά επιτόκια ανέβηκαν στο ίδιο διάστημα λόγω της νομισματικής κρίσης. Όμως και η τρίτη πηγή χρηματοδότησης, τα δάνεια από ξένες τράπεζες σε συναλλάγμα, έχουν κι αυτά περιοριστεί λόγω της αβεβαιότητας της τιμής του συναλλάγματος και του περιορισμού που έχει βάλει η κυβέρνηση. Αρα δεν θα είναι καθόλου περίεργο στο επόμενο διάστημα πολλές περισσότερες επιχειρήσεις και του ιδιωτικού τομέα να κτυπιούνται από την κρίση.

Ο Μύθος της "σκληρής" δραχμής

Για τους ελληνες καπιταλιστές η σύνδεση με την ΕΟΚ ήταν μονόδρομος. Γι'αυτό και η προοπτική να μπει η δραχμή στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα, ήταν ο κύριος στόχος όλων των κυβερνήσεων της τελευταίας πενταετίας, του ΠΑΣΟΚ από το '87 και πέρα και της ΝΔ από την αρχή.

Ο μηχανισμός των συναλλαγματικών ισοτιμιών του ΕΝΣ ήταν υποτίθεται ο τρόπος που θα ξεπερνιόταν οι οικονομικές ανισότητες ανάμεσα στα κράτη μέλη της ΕΟΚ. Ο καθρέφτης μιας αδύναμης οικονομίας είναι η αξία του ίδιου του νομίσματος της. Το ΕΝΣ αντιμετώπιζε αυτές τις ανισότητες με δυο τρόπους. Από τη μια καθόριζε σταθερές ισοτιμίες ανάμεσα στα νομίσματα χωρών μελών της ΕΟΚ με απόκλιση πάνω και κάτω μέχρι 2,25% ενώ από την άλλη σε περίπτωση διατάραξης αυτών των ισοτιμιών παρέμβαιναν οι κεντρικές τράπεζες για να στηρίξουν τα

αδύνατα νομίσματα (αγοράζοντας αδύνατα και πουλώντας δυνατά).

Όμως σε μια περίοδο όπου ακόμα και η οικονομία της Γερμανίας γνωρίζει ύφεση, ο μηχανισμός της διάσωσης είναι πολύ δύσκολο να δουλέψει. Κι αυτό αποδείχτηκε με την πρόσφατη νομισματική κρίση, όταν η Γερμανία αρνήθηκε να μειώσει τα δικά της επιτόκια για να βοηθήσει τα αδύνατα νομίσματα όπως την αγγλική λίρα, την ισπανική πεσέτα ή την ιταλική λιρέτα.

Το αποτέλεσμα ήταν η νομισματική κρίση του Σεπτέμβρη, που πέρα από το προσωρινό χάος πάνω στις διεθνείς αγορές και στις ισοτιμίες μπήκε σε κρίση και αμφισβητήθηκε και το ίδιο το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα. Αποχώρησαν από αυτό η Αγγλία και η Ιταλία, έστω και προσωρινά, ενώ η Ισπανία βρίσκεται με το έ-να πόδι μέσα και το άλλο έξω.

Η ελληνική κυβέρνηση δεν είχε να αντιμετωπίσει το δίλημμα του να φύγει γιατί απλά δεν έχει γίνει ακόμα μέλος. Όχι γιατί δεν το ήθελε, αλλά γιατί ο ελληνικός καπιταλισμός βρίσκεται σε τέτοια χάλια που δεν θα μπορούσε να το αντέξει.

Η διολίσθηση της δραχμής σε σχέση με τα άλλα ευρωπαϊκά νομίσματα δεν πέφτει ποτέ κάτω από το 10%, που σημαίνει ότι δεν θα μπορούσε να καλύψει τον όρο του συν - πλην 6% που εφαρμόζεται για τις αδύνατες οικονομίες του νότου της ΕΟΚ όπως Ισπανία ή Πορτογαλία.

Απ'αυτή την άποψη η κυβέρνηση της ΝΔ είχε να πληρώσει όλο το κόστος της "σκληρής" δραχμής, με προοπτική ότι σε μερικά χρόνια (άλλοτε μιλούσε για το '94 και άλλοτε για το '96) η δραχμή να μπει

στο ΕΝΣ - εαν βέβαια αυτό συνεχίζει να υπάρχει.

Το άμεσο κόστος μιας τέτοιας επιλογής ήταν να αυξηθούν τα επιτόκια και να μειωθούν τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της Τράπεζας της Ελλάδας που τα ξόδεψε για να στηρίξει την δραχμή ενώ ταυτόχρονα σήμαινε άλλη μια επίθεση στο επίπεδο διαβίωσης των εργαζομένων. Περικοπές κοινωνικών δαπανών, απολύσεις, ανύπαρκτες αυξήσεις στις φειτεινές συμβάσεις.

Όμως αυτό δεν είναι το τέλος, η όλη επιχείρηση "σκληρής" δραχμής μέσα στην περίοδο της βαθείας οικονομικής ύφεσης μπορεί πολύ εύκολα να γυρίσει σε δημοσιονομική κρίση. Παρόλο που φέτος ο πρωτογενής δανεισμός του κράτους - λόγω των περικοπών - κρατήθηκε σε χαμηλά πλαίσια, η πληρωμή των τοκοχρεωλύσιων από παλιότερα δάνεια θα ανεβάσει το 1993 το δημόσιο χρέος περισσότερο από πέρσι. Ήδη η κυβέρνηση μιλάει για ανάγκη ενός δανείου από το εξωτερικό γύρω στα 800 εκατ. δολάρια, και γι' αυτό προσανατολίζεται να ζητήσει την δεύτερη δόση από το δάνειο της ΕΟΚ που είναι 600 εκ. ECU.

Η εικόνα του ελληνικού καπιταλισμού για το επόμενο διάστημα προβλέπεται ακόμα χειρότερη. Όχι μόνο η προοπτική για χειρότερη ύφεση διεθνώς είναι ορατή, αλλά και η ελπίδα μιας κάποιας σταθεροποίησης εσωτερικά εξαφανίζεται. Τα κέρδη συρρικνώνονται, τα χρέη -ιδιωτικά και κρατικά- αυξάνουν, τα επιτόκια τον επόμενο χρόνο δεν προβλέπεται να μειωθούν. Και μέσα σ' όλα αυτά το αντάλλαγμα των καπιταλιστών, μια "ισχυρή" δραχμή μέσα σε ένα ΕΝΣ, απομακρύνεται.

Πώς όλο αυτό το σκηνικό να μην καταλήξει στους πολιτικούς καυγάδες και συγκρούσεις μέσα στη ΝΔ και την κυβέρνηση της;

Η Νέα Δημοκρατία σε μια κλωστή

Όλα τα ζητήματα που τροφοδότησαν τους καυγάδες μέσα στην Νέα Δημοκρατία θα παραμεινουν ανοιχτά για τους επόμενους μήνες. Και κάθε φορά το θρίλερ της κυβέρνησης που κρέμεται από μια κλωστή έτοιμη να σπάσει θα βρίσκεται μπροστά μας.

Η Συνδιάσκεψη Κορυφής της ΕΟΚ στο Εδιμβούργο στις αρχές Δεκέμβρη θα κρατήσει ανοιχτές τις κόντρες μέσα στην Νέα Δημοκρατία ανάμεσα στους "ενδοτικούς" και τους "απορριπτικούς" (η ορολογία είναι δανεισμένη από τις αντίστοιχες διαφωνίες στη Κύπρο) όπου οι πρώτοι θα υποστηρίζουν ότι μπορούν να πιέσουν τον Γκλικόρφ με τις πλάτες της ΕΟΚ, ενώ οι δεύτεροι θα ονειρεύο-

νται και στρατιωτικούς αποκλεισμούς.

Γύρω από το Σαμαρά δεν έχει συσπειρωθεί μόνο ένα ακροδεξιό κομμάτι μέσα στη Νέα Δημοκρατία που ιδεολογικά ζητάει δικαίωση, αλλά και η δυσαρέσκεια κάποιων καπιταλιστών που βλέπουν τις χαμένες ευκαιρίες για ένα ντου της Ελλάδας στα Βαλκάνια.

Ο άλλος πόλος έντασης και καυγάδων θα είναι ο προϋπολογισμός που πρέπει να κατεβάσει η κυβέρνηση για ψήφιση στη βουλή μέχρι το τέλος Νοέμβρη. Εκεί οι διαφωνίες θα είναι ανάμεσα στα "νέα" στηρίγματα του Μητσotάκη (Εβερτ κλπ) και τον Μάνο. Από τη μία η "τριάδα" ζητάει μέτρα "αναθέρμανσης" της οικονομίας που να φανούν και στον προϋπολογισμό, ενώ από την άλλη προβάλλεται η απειλή ότι αυτά θα λειτουργήσουν αποσταθεροποιητικά όχι μόνο για την οικονομία αλλά και για την δραχμή.

Σε μία τέτοια σύγκρουση τα όρια για μανούβρες του Μητσotάκη θα είναι πολύ περιορισμένα. Ή θα πρέπει να διώξει τον Μάνο και να στηριχτεί οριστικά στους άλλους, με κίνδυνο να χάσει και την αρχηγία μετά από λίγο. Ή θα προσπαθήσει να ικανοποιήσει και τους δύο, πράγμα που θα παρατείνει τις επικίνδυνες ισορροπίες και την αβεβαιότητα.

Επειδή όμως οι καυγάδες σε μια απελπισμένη κυρίαρχη τάξη δεν εκφράζονται πάντοτε με ελεγχόμενο τρόπο, για αυτό δεν μπορεί κανένας να αποκλείσει και τα απρόβλεπτα. Και απ' αυτή την άποψη η εξέλιξη με τα σκάνδαλα είναι μέσα στα απρόβλεπτα.

Τα σκάνδαλα είναι από τους τρόπους που εκφράζονται οι ανταγωνισμοί μέσα στον καπιταλισμό, ιδιαίτερα σε περίοδο κρίσης. Ποιός καπιταλιστής μέσα σε τέτοιες εποχές δεν θα ήθελε να έχει τον βουλευτή του, τον υπουργό του ή το ανώτατο στέλεχος της κρατικής γραφειο-

κρατίας που θα τον διευκόλυνε απέναντι στον αντίπαλό του; Ιδιαίτερα δε τώρα που η Νέα Δημοκρατία έχει βάλει σαν στόχο να ιδιωτικοποιήσει τα "φιλέττα" των κρατικών επιχειρήσεων, το ποιός θα πάρει το Α ή το Β πακέτο μετοχών θα γίνει πεδίο σκληρών ανταγωνισμών. Ταυτόχρονα αυτό θα διευκολύνει και τα χτυπήματα κάτω από τη μέση που τα διάφορα κομμάτια της ΝΔ θέλουν να καταφέρουν στους αντιπάλους τους.

Και το ΠΑΣΟΚ ;

Το εκπληκτικό μέσα σε αυτή την περίοδο δεν είναι ο εμφύλιος πόλεμος μέσα στην κυβέρνηση αλλά η τεράστια ευκαιρία που προσφέρει στην αντιπολίτευση του ΠΑΣΟΚ και που το ίδιο την αρνείται.

Ενα κομμάτι της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ χειροκροτεί τον "πατριώτη Σαμαρά" ενώ ένα άλλο προσβλέπει στην αντιπολίτευση του Εβερτ. Μπορεί ο Αντρέας Παπανδρέου να κρατάει ίσες αποστάσεις λέγοντας ότι "όλοι φταίνε" και ότι "όποιοι διαφωνεί να καταψηφίσει την κυβέρνηση" όμως στην πραγματικότητα όλοι καταλαβαίνουν ότι είναι κριτική για να κρατιούνται τα προσχήματα. Αν πραγματικά το ίδιο το ΠΑΣΟΚ ήθελε να ρίξει την κυβέρνηση, δεν χρειαζόταν να περιμένει τον Εβερτ ή τον Σαμαρά να το κάνουν, αλλά είχε και έχει ζωντανή τη διάθεση και τους αγώνες της εργατικής τάξης που στις διαδηλώσεις φωνάζει το "Κάτω η Νέα Δημοκρατία".

Στους επόμενους μήνες τα μέτωπα της κυβέρνησης ενάντια στην εργατική τάξη ξανανοιγουν διάπλατα. Ο κρατικός προϋπολογισμός θα προετοιμάσει μια σειρά από επιθέσεις στους εργαζόμενους στο δημόσιο. Στον ιδιωτικό τομέα η κατάσταση βράζει: τα αβάσταχτα ωράρια για τους εμποροϋπάλληλους, η άρνηση του ΣΕΒ να δώσει αυξήσεις που να καλύπτουν τουλάχιστον τον πληθωρισμό, τα ατυχήματα που πληθαίνουν καθημερινά και η αβεβαιότητα της δουλειάς για την επόμενη μέρα, μπορούν να φέρουν νέες εκρήξεις τον φειτεινό χειμώνα.

Η ΑΔΕΔΥ και η ΓΣΕΕ δεν έχουν κάνει καμιά κίνηση για να οργανώσουν την διάθεση για νικηφόρες απεργίες και για σύγκρουση με την κυβέρνηση της ΝΔ.

Η υποτονική κοινοβουλευτική και συνδικαλιστική αντιπολίτευση αφήνει ένα τεράστιο κενό στα αριστερά που μόνο ένα επαναστατικό εργατικό κόμμα μπορεί να καλύπτει. Ποτέ άλλοτε στο πρόσφατο παρελθόν δεν ήταν τόσο έντονη η ανάγκη να χτίσουμε ενα γνήσιο εκφραστή και ενισχυτή της εργατικής αγανάκτησης ενάντια στους καπιταλιστές και την ετοιμόροπη κυβέρνησή τους.

ΑΠΕΡΓΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ

Το απεργιακό κύμα του Σεπτέμβρη υποχώρησε, αλλά η συζήτηση για το πώς θα νικήσουν τα συνδικάτα στις απεργίες που έρχονται είναι ανοιχτή. Εδώ ο Πάνος Γκαργκάνας υποστηρίζει ότι η οργάνωση των αγώνων από τα κάτω είναι...

Το κλειδί της νίκης

Το απεργιακό κύμα του Σεπτέμβρη σταμάτησε χωρίς να πετύχει τους στόχους του. Οι συνδικαλιστικές ηγεσίες κήρυξαν τη λήξη των απεργιών χωρίς να έχουν εξασφαλίσει ούτε στοιχειώδεις υποχωρήσεις της κυβέρνησης για το ασφαλιστικό. Οι χιλιάδες διαδηλωτές που πλημμύρισαν τους δρόμους φωνάζοντας συνθήματα ενάντια στη Νέα Δημοκρατία εγκαταλείφθηκαν από τους ηγέτες της ΓΣΕΕ και των Ομοσπονδιών, που όχι μόνο αρνήθηκαν να βάλουν σαν στόχο την ανατροπή της κυβέρνησης αλλά ξέχασαν ακόμα και τα βασικά αιτήματα. Η πικρή γεύση του ξεπουλήματος είναι αυτό που έχει απομείνει στο στόμα πολλών αγωνιστών, ιδιαίτερα αυτών που βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή της μάχης - στην ΕΑΣ, στους σταθμούς της ΔΕΗ.

Μετά από τέτοιες εμπειρίες είναι απαραίτητο να ανοίξει η συζήτηση γύρω από δυο βασικά ερωτήματα. Πρώτο: Τι έφταιξε, ποιοί είναι υπεύθυνοι για την άδοξη κατάληξη ενός μεγαλειώδους απεργιακού κινήματος που ξεσήκωσε χιλιάδες εργάτες; Και δεύτερο: τι μπορούμε να κάνουμε από δω και πέρα, πώς θα αποφύγουμε καινούργιες ήττες στις επόμενες συγκρούσεις με την κυβέρνηση και την εργοδοσία που ήδη διαγράφονται στον ορίζοντα;

Αυτή η συζήτηση δεν έχει ανοίξει οργανωμένα. Όμως οι φωνές του "ρεαλισμού", του "διαλόγου" και των "άλλων μορφών πάλης" έχουν αρχίσει ήδη να προβάλλουν και να προσπαθούν να επιβάλουν τις απόψεις τους. Όταν ο Κανελλόπουλος και ο Θεωνάς αποδέχονται την πρόσκληση του Μητσοτάκη ενώ το αντι-συνδικαλιστικό πογκρόμ στη ΔΕΗ βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη, το μήνυμα που στέλνουν είναι φανερό. Όταν στο Συνέδριο του ΕΚΑ ο Θεωνάς υπερασπίζεται τη στάση και το ρόλο της ΓΣΕΕ στην απεργία της ΕΑΣ απέναντι στα παράπονα του Κολλά, στέλνει ξανά το ίδιο μήνυμα. Όταν ο Πρωτόπαπας μέσα σε συνδικαλιστική συγκέντρωση στην Εμπορική Τράπεζα δηλώνει: "Ξεχάστε τις απεργίες διαρκείας. Από δω και μπρός στα δημοψηφίσματα θα βάζετε και την υπογραφή σας ότι θα συμμετέχετε στις απεργίες", τότε το μήνυμα που στέλνουν οι κορυφές γίνεται πενηνταράκια. Οι γραφειοκράτες θεωρούν υπεύθυνη τη βάση για τις αδυναμίες των απεργιών, δεν την εμπιστεύονται και γι'αυτό προσανατολίζονται σε μορφές διαπραγμάτευσης που δεν απαιτούν την ενεργή συμμετοχή των ίδιων των εργατών και εργατριών.

Η πραγματικότητα είναι τελείως διαφορετική. Η μαχητική διάθεση της βάσης ήταν η κινητήρια δύναμη του απεργιακού κύματος ενώ οι συνδικαλιστικές ηγεσίες δεν έκαναν τίποτα για να οργανώσουν και να αξιοποιήσουν αυτή τη διάθεση. Στο τέλος τη χαράμισαν και τώρα προσπαθούν να στηρίξουν ένα νέο γύρο υποχωρήσεων και συμβιβασμών πάνω στο γεγονός ότι ο αυθόρμητος ενθουσιασμός από μόνος του δεν ήταν αρκετός για να φέρει τη νίκη.

Η συνέλευση των απεργών της ΕΑΣ, στην Λάρισα στις 12/9

Για τους αγωνιστές και τις αγωνίστριες που θέλουν να σπάσουν αυτό το φαύλο κύκλο του γραφειοκρατικού ελέγχου από τα πάνω, η μόνη διέξοδος είναι το χτίσιμο της οργάνωσης των αγώνων από τα κάτω, η καλύτερη οργάνωση και ο συντονισμός της πρωτοβουλίας και της διάθεσης της βάσης. Οι δυνατότητες να γίνει κάτι τέτοιο φάνηκαν σε πολλές στιγμές μέσα στο πρόσφατο κύμα. Αυτό που έλλειψε είναι μια δυνατή αριστερά προσανατολισμένη σ'αυτό το καθήκον.

Οι πρωτοβουλίες της βάσης

Σε κάθε κρίσιμη καμπή των απεργιών η ώθηση ήρθε από τα κάτω.

Πρώτα απ'όλα κανένας δεν μπορεί να αμφισβητήσει το καθοριστικό ρόλο που έπαιξε η απεργία της ΕΑΣ στη διαμόρφωση του κλίματος μέσα στο οποίο δόθηκε η μάχη για το ασφαλιστικό.

Επί δυο χρόνια, από τις απεργίες του Σεπτέμβρη 1990 ενάντια στο πρώτο ασφαλιστικό νομοσχέδιο του Σουφλιά μέχρι το καλοκαίρι του '92, η Διοίκηση της ΓΣΕΕ είχε συρθεί σε ένα διάλογο με την κυβέρνηση που δεν κατάφερε να φέρει καμιά βελτίωση στα αντιδραστικά πορίσματα των εμπειρογνομόνων. Όταν βγήκε το πόρισμα Φακιολά στις αρχές του καλοκαιριού, η ΓΣΕΕ είχε βυθιστεί τόσο βαθιά στο διάλογο ώστε χρειάστηκε να κάνει διαψεύσεις απέναντι στον Μάνο που δήλωνε ότι είχαν συμφωνήσει. Το κλίμα της υποχωρητικότητας είχε καλλιεργηθεί και από τη διετή συμφωνία ΓΣΕΕ - ΣΕΒ, που απομόνωσε τις όποιες αντιδράσεις στην εισοδηματική πολιτική της κυβέρνησης. Στη σύσκεψη ΓΣΕΕ - Ομοσπονδιών για το ασφαλιστικό στις αρχές του καλοκαιριού, η τότε πρόταση της ΠΟΣ για απεργία διαρκείας μόλις κατατεθεί το νομοσχέδιο είχε θεωρηθεί εξτρεμισμός!

Αυτοί που άλλαξαν τα δεδομένα ήταν οι απεργοί της ΕΑΣ. Η δική τους αποφασιστική αντίσταση στις απολύσεις και στη διάλυση της ΕΑΣ καθόρισε πρώτα την ηγεσία του δικού τους σωματείου, που κάτω από τις φωνές και τα συνθήματα του κόσμου δέχτηκε στη Γενική Συνέλευση της 23 Ιούλη να κηρύξει απεργία διαρκείας. Και όταν οι απεργοί της ΕΑΣ άντεξαν τις δύσκολες μέρες του Αυγούστου και με τις μαχητικές πορείες τους κέρδισαν τη συμπάρασταση όλων των εργατών της Αθήνας, το κλίμα άρχισε να επηρεάζει και τις άλλες συνδικαλιστικές ηγεσίες. Ο Κανελλόπουλος παραδέχτηκε ανοιχτά μετά το πρώτο συλλαλητήριο συμπάραστασης στην ΕΑΣ στις 20 Αυγούστου ότι δεν περίμενε τέτοια μεγάλη ανταπόκριση.

Ετσι φτάσαμε στην πρώτη 24ωρη κοινή απεργία των ΔΕΚΟ στις 27 Αυγούστου και στο ξεκίνημα απεργίας διαρκείας στις Τράπεζες και στη ΔΕΗ. Και παρά τις ταλαντεύσεις της ΓΣΕΕ που άφησε την απεργιακή συγκέντρωση εκείνης της μέρας χωρίς ομιλητή, οι απεργοί της ΕΑΣ ξανά από τα κάτω έδωσαν μια νέα ώθηση δείχνοντας πώς αντιμετωπίζεται η καταστολή. Είχαν προηγηθεί οι μάχες με τα ΜΑΤ στην Ακαδημία και στο Βοτανικό, αλλά την Παρασκευή 28 Αυγούστου οι διαδηλώσεις έξω από την Ασφάλεια για την απαλευθέρωση του Α. Κολλά που είχε συλληφθεί έξω από το αμαξοστάσιο του Ελληνικού ξεφτέλισαν την κυβέρνηση: η υποχώρηση της γιορτάστηκε με πορεία στο κέντρο της Αθήνας μέχρι τις 2 το πρωί και έστειλε την αυτοπεποίθηση των εργατών στα ύψη.

Αυτή η αυτοπεποίθηση μέτρησε αποφασιστικά στην Μεγαλόπολη, στην Πτολεμαίδα και στο Αλιβέρι καθώς η σκυτάλη πέρασε στα χέρια των απεργών της ΔΕΗ. Στο κρίσιμο ζήτημα του αν θα εφαρμόσει ή όχι ο αντιστασιακός νόμος 1915/90 του Μητσοτάκη, οι απεργοί της ΕΤΕ-ΔΕΗ αγνόησαν τις ατομικές προσκλήσεις και πολιόρκησαν τους σταθμούς. Στη Μεγαλόπολη οι πρώτες απολύσεις 3 απεργών για άρνηση να αποδεχτούν τον απεργοσπαστικό ρόλο του "προσωπικού ασφαλείας" προκάλεσε συγκέντρωση 1000 διαδηλωτών έξω από τους σταθμούς και πορεία στην Τρίπολη την επόμενη μέρα. Στον ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου στην Κοζάνη μια απεργιακή φρουρά 1500 ατόμων, έκλεισε την πύλη το βράδυ της 2 Σεπτεμβρίου. Στις 9 Σεπτεμβρίου πάνω από χίλιοι απεργοί πολιορκούν τον ΑΗΣ Πτολεμαϊδας αναγκάζοντας την κυβέρνηση να φέρει ελκώπτερα από τη στρατιωτική άσκηση που γίνονταν στη Φλώρινα για να μεταφέρει απεργοσπάστες. Γίνονται συγκρούσεις με τα ΜΑΤ όπου συμμετέχουν απολυμένοι εργάτες από την ΑΕΒΑΑ και τα ΜΑΒΕ. Ίδια εικόνα στις 10 Σεπτεμβρίου στο Αλιβέρι όπου οι απεργοί της ΔΕΗ ενώθηκαν με τους οικοδόμους για να αντιμετωπίσουν τα ΜΑΤ.

Το θέμα της εφαρμογής του 1915/90 ήταν καθοριστικό. Στις Τράπεζες, όπου η ηγεσία της ΟΤΟΕ δέχτηκε την λειτουργία προσωπικού ασφαλείας που ξεκινούσε από 7% των εργαζομένων, η απεργία ήταν ασύγκριτα πιο κάτω σε σχέση με την απεργία του 1990. Ουσιαστικά η υποταγή στο νόμο μετέτρεψε την απεργία σε συμβολική, χωρίς περιφρούρηση, χωρίς αποτελεσματικότητα. Στη ΔΕΗ, η μάχη για να μην περάσει αυτό ξεκίνησε από τα κάτω και συνεχίστηκε ως το τέλος παρά και ενάντια στις διαρκείς προσπάθειες της ηγεσίας της ΓΕΝΟΠ να δείξει "καλή θέληση" διαλύοντας την περιφρούρηση των σταθμών.

Η κορυφαία στιγμή της αντιπαράθεσης ανάμεσα στη βάση και τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία ήταν η απόφαση των απεργών της ΕΑΣ να ανέβουν στη Θεσσαλονίκη για να διαδηλώσουν ενάντια στον Μητσοτάκη στα εγκαίνια της Εκθεσης. Εκεί φάνηκε πολύ καθαρά τι θέση παίρνει ο καθένας. Μέσα σ'εκείνη τη μάχη συμπεκνώθηκε όλο το δράμα αυτού του απεργιακού κύματος: μόνο ξεπερνώντας το φρενάρισμα των γραφειοκρατών θα μπορούσαν οι απεργοί να φτάσουν στη νίκη.

Η Διοίκηση του Εργατικού Κέντρου Θεσσαλονίκης είχε απορρίψει πρόταση για αντικυβερνητική συγκέντρωση την μέρα που

μιλούσε ο Μητσοτάκης. Όταν, όμως, η Γενική Συνέλευση των απεργών της ΕΑΣ στο Σπόρτινγκ στις 5 Σεπτεμβρίου αποφάσισε ανάβαση στη Θεσσαλονίκη, η απόφασή τους πυροδότησε τέτοιο ενθουσιασμό ώστε οι ηγεσίες των συνδικάτων της Θεσσαλονίκης άλλαξαν γνώμη. Από εκείνη τη στιγμή το συλλαλητήριο στις 12 Σεπτεμβρίου έγινε πεδίο σκληρής αντιπαράθεσης ανάμεσα στους απεργούς και την κυβέρνηση με τους γραφειοκράτες να ταλαντεύονται στη μέση. Ο Κούβελας προσπάθησε να παίξει το χαρτί του τοπικισμού ("να προφυλάξουμε την Εκθεση") και του εθνικισμού ("τα Σκόπια θα γελάνε") για να απομονώσει τους απεργούς. Απέτυχε οικτρά. Η κυβέρνηση αναγκάστηκε να επιβάλει απαγόρευση. Ο πρόεδρος της ΓΣΕΕ έκανε έκκληση στους απεργούς να υποχωρήσουν για να αποφύγουν "ένα μακελειό". Απτόητοι οι απεργοί μπήκαν στα πούλμαν και ξεκίνησαν. Το Ε.Κ Θεσσαλονίκης και οι άλλοι "φορείς" ακύρωσαν το συλλαλητήριο και έστειλαν τον Κολλά στην Λάρισα να πείσει την ΕΑΣ να γυρίσει πίσω. Η απάντηση της Γενικής Συνέλευσης στην πλατεία της Λάρισας ήταν ένα βροντερό Οχι.

Να πώς την περιέγραψε ο απεργός της ΕΑΣ Παναγιώτης Καραχάλιος στην "Εργατική Αλληλεγγύη" (No 82, 23/9/92)

"Μπήκαμε στη Λάρισα και διαδηλώσαμε. Είχαμε όρεξη και η πορεία προκάλεσε πολύ φιλικές εκδηλώσεις από τον κόσμο. Μόνο από τον απλό κόσμο γιατί δεν υπήρχε καμιά οργανωμένη συγκέντρωση υποδοχής, ούτε από τον Δήμο ούτε από το Ε.Κ. Λάρισας. Χειροκροτήματα από τα μπαλκόνια, μας σφίγγανε τα χέρια, μας χτύπαγαν στην πλάτη "κουράγιο, κουράγιο"... Και εκεί έγινε το σημαντικότερο. Ήταν πρωτοβουλία κάποιων αγωνιστών από την βάση, που λίγο πολύ μεταξύ μας το συζητήσαμε και αποφασίσαμε ότι πρέπει να προχωρήσουμε και ότι μπορούσαμε να το επιβάλουμε. Αρχίσαμε να φωνάζουμε "Όλοι τώρα στη Θεσσαλονίκη"... Σε λίγο το φωνάζαμε όλοι μας"

Για μια στιγμή οι καρδιές των απεργών σε όλη την Ελλάδα φτερούγισαν με την προοπτική μιας αποφασιστικής σύγκρουσης με την κυβέρνηση.

Όμως, όπως πάντα γίνεται στις κρίσιμες στιγμές, η συνδικαλιστική γραφειοκρατία ενεργοποιήθηκε για να αποφύγει την αναμέτρηση. Οι συνδικαλιστικές ηγεσίες σταμάτησαν τα πούλμαν των απεργών λίγα χιλιόμετρα πριν φτάσουν στα "χαρακώματα" που είχαν στήσει τα ΜΑΤ στα διόδια της Θεσσαλονίκης. Ωστόσο, μέσα στην πόλη 2000 φοιτητές και εργάτες είχαν καταφέρει να συγκροτήσουν διαδήλωση ενάντια στην απαγόρευση χωρίς να ανοίξει μύτη, αποδεικνύοντας στην πράξη πόσο κούφια ήταν η κινδυνολογία για "μακελειό".

Συμπεράσματα

Η πρωτοβουλία, η μαχητικότητα, ο ενθουσιασμός των απεργών έδωσε ξανά και ξανά πλούσιες ευκαιρίες στις συνδικαλιστικές ηγεσίες να οδηγήσουν τις απεργίες στη νίκη. Όμως τα στελέχη της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας φρόντισαν να τις χάσουν. Προσαρμόστηκαν στις πιέσεις της βάσης μόνο μέχρι ένα σημείο: Κάθε φορά που η κυβέρνηση "χόντραινε το παχνίδι" φρόντισαν να κάνουν πίσω. Και αυτό ισχύει όχι μόνο για τη δεξιά "εκσυγχρονιστική" πτέρυγα της ΠΑΣΚΕ που διακηρύχνει ανοιχτά την πίστη της στο διάλογο, αλλά και για την ηγεσία της ΕΣΑΚ που θέλει να εμφανίζεται "ταξική" και για τους κορυφαίους της ΠΑΣΚΕ που διαφοροποιούνται από τον Κανελλόπουλο.

Η ταύτιση του Θεώνα με τον Κανελλόπουλο σε κάθε πυροσβεστική πρωτοβουλία (διάλυση των διαδηλωτών στη μάχη με την αστυνομία γύρω από το αμαξοστάσιο του Βοτανικού, συμφώνια με τον ΣΕΒ για το ασφαλιστικό στη μέση της απεργίας, κοντράρισμα της πορείας στη Θεσσαλονίκη, κλείσιμο των κινητοποιήσεων μετά την ψηφοφορία στη Βουλή) είναι η ζωντανή διάψευση κάθε φιλολογίας περί δεξιάς ΠΑΣΚΕ και αριστερής ΕΣΑΚ. Το ίδιο έδειξε και η ηγεσία της Ομοσπονδίας Οικοδόμων

με τον τρόπο που χειρίστηκε τις αυθόρμητες αντιδράσεις όταν τα ΜΑΤ στις 8 Σεπτεμβρίου χτύπησαν την κατάληψη του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και συνέλαβαν τους ηγέτες των Συνδικάτων Αθήνας και Πειραιά. Υπήρχε η δυνατότητα να γίνει σε μεγαλύτερη κλίμακα αυτό που είχε γίνει όταν είχε συλληφθεί ο Κολλάς. Με κάποιο "μυστήριο" τρόπο, όμως, η εμπειρία δεν επαναλήφθηκε. Ακόμα και η πανεργατική πορεία της 9 Σεπτεμβρίου που ξεκίνησε να πάει στα δικαστήρια, γύρισε πίσω χωρίς ποτέ κανένα στέλεχος του ΕΚΑ και της ΓΣΕΕ να πάρει την ευθύνη ή να διαχωρίσει τη θέση του.

Το ίδιο κενές αποδείχτηκαν οι διαφοροποιήσεις του Πιπεργιά απέναντι στον Μπάκουλη. Στο κλείσιμο της απεργίας έτρεξαν μαζί στο Αλιβέρι για να πείσουν τους απεργούς της ΔΕΗ εκεί να μην υλοποιήσουν την απόφαση της Γενικής Συνέλευσης τους για συνέχιση του αγώνα. Αλλά και η ηγεσία της ΠΟΣ που στην αρχή του καλοκαιριού ήταν η μόνη που μιλούσε για απεργία διάρκειας, στο κρίσιμο σημείο υποχώρησε στις πιέσεις των δικαστηρίων αφήνοντας μόνους τους απεργούς που οργάνωναν απεργιακές φρουρές στη Λάρισα.

Μπροστά σ'αυτή την εικόνα, πρέπει να θυμηθούμε τα λόγια του Τρότσκι, που συμβούλευε τους αγωνιστές πώς πρέπει να αντιμετωπίζουν τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία:

"Με τις μάζες - πάντοτε. Με τους ταλλαντευόμενους ηγέτες - μερικές φορές, αλλά μόνο στο βαθμό που μπαίνουν επικεφαλής των μαζών. Είναι ανάγκη να χρησιμοποιούμε τους ταλλαντευόμενους ηγέτες όταν οι μάζες τους σπρώχνουν προς τα μπρος, χωρίς ούτε μια στιγμή να εγκαταλείψουμε την κριτική γ'αυτούς τους ηγέτες".

Σήμερα υπάρχουν πάρα πολλοί αγωνιστές που βλέπουν το χάσμα ανάμεσα στην ηγεσία και τη βάση του συνδικαλιστικού κινήματος. Στο πρόσφατο Συνέδριο του ΕΚΑ μια ομάδα συνέδρων της ΠΑΣΚΕ συγκέντρωσε υπογραφές κάτω από ένα κείμενο που έλεγε ανάμεσα στα άλλα:

"Το συνδικαλιστικό κίνημα φαντάζει ασυντόνιστο μπροστά στην επέλαση της κυβερνητικής συντεχνίας και του κλειστού φιλικού της κύκλου που λυμάνεται τον τόπο.

Η αμηχανία της συνδικαλιστικής ηγεσίας μπροστά στην τριετή

ταξική επίθεση ήταν μια αισθητή παραφωνία στις προσδοκίες των εργαζομένων και των απολυμένων... Η συνδικαλιστική ηγεσία φέρει ακέραιη την ευθύνη για την κατάσταση του συνδικαλιστικού κινήματος και φαίνεται πως αδυνατεί να καταλάβει την κρίσιμότητα των καιρών. Φέρει επίσης την ευθύνη για τους δυσφημιστικούς έπαινους του κ. Μητσοτάκη, ο οποίος με το ένα χέρι δέρνει και παίρνει ενώ με το άλλο συγχάιρει και επαινεί".

Πραγματικά η παραφωνία είναι πολύ αισθητή. Το κλειδί, όμως, δεν βρίσκεται στις αυταπάτες ότι κάποιοι αριστεροί ηγέτες θα αντικαταστήσουν τον Κανελλόπουλο και τον Θεωνά. Το κλειδί είναι να χτίσουμε ένα δίκτυο αγωνιστών της βάσης που να μπορεί να κάνει σε όλους τους χώρους αυτό που έκαναν οι αγωνιστές της ΕΑΣ στην πλατεία της Λάρισας: να βραχυκυκλώνουν τους συμβιβασμούς της κορυφής ενεργοποιώντας τη δύναμη της βάσης. Τέτοια κομμάτια υπάρχουν παντού και έκαναν αισθητή την παρουσία τους μέσα στο απεργιακό κύμα - στις Γενικές Συνελεύσεις της ΕΤΕ - ΔΕΗ στα Γιάννενα και στο Αλιβέρι που είπαν όχι στο σταμάτημα της απεργίας, στις περιφρουρήσεις των σταθμών στην Κοζάνη, στην Πτολεμαίδα και στη Μεγαλόπολη, στις πορείες των οικοδόμων, στους εργάτες της Θεσσαλονίκης που πλαισίωσαν τους φοιτητές για να σπάσουν την απαγόρευση, στους εργάτες των Δήμων που έτρεξαν στα αμαξοστάσια της ΕΑΣ τόσες φορές. Αν υπήρχε ένα δίκτυο που να συνδέει όλα αυτά τα κομμάτια η πορεία των αγώνων θα ήταν διαφορετική, θα ήταν πορεία προς τη νίκη.

Αυτή η σύνδεση δεν πρόκειται να δημιουργηθεί από μόνη της. Πρέπει να τη χτίσουμε.

Η Οργάνωση Σοσιαλιστική Επανάσταση με την εφημερίδα της την Εργατική Αλληλεγγύη και με τις πρωτοβουλίες της κινήθηκε συστηματικά σ'αυτή την κατεύθυνση. Παντού όπου έφταναν οι μικρές δυνάμεις μας προσπαθήσαμε να στηρίξουμε τις πρωτοβουλίες της βάσης, να τις αναδείξουμε, να τις φέρουμε σε επικοινωνία, με δυο λόγια να τις μετατρέψουμε σε οργανωμένο δίκτυο. Δυστυχώς οι δυνάμεις μας είναι ακόμα μικρές. Αλλά είναι μια καλή αφετηρία για όσους και όσες θέλουν να παλέψουν γ'αυτούς τους στόχους.

Ο μύθος της "Θατσερικής επανάστασης" που δημιούργησε ένα άτρωτο καπιταλισμό και έβαλε οριστικά στο περιθώριο την εργατική τάξη έγινε θρύφαλα μέσα από την μεγαλύτερη εργατική έκρηξη της τελευταίας εικοσαετίας στην Αγγλία. Ο Πέτρος Κωνσταντίνου εξηγεί γιατί η πρόσφατη κρίση του Μείτζορ δεν ήταν κεραυνός εν αιθρία

Εργατική έκρηξη στη Βρετανία

Η τωρινή κρίση στην Αγγλία έδωσε το τελειωτικό κτύπημα στον μύθο που κυριάρχησε διεθνώς όταν η Θάτσερ βρισκόνταν στην ηγεσία των συντηρητικών και της κυβέρνησης.

Για χρόνια ολόκληρα όλος ο κόσμος βομβαρδίζονταν ασταμάτητα με απόψεις και θεωρίες για την ιστορική νίκη του καπιταλισμού και το τέλος της εργατικής τάξης.

Στην έφοδο αυτής της αντιδραστικής ιδεολογικής επίθεσης υπέκυψαν ολόκληρα κομμάτια της Αριστεράς που μιлагαν για τις στρατηγικές επιτυχίες του θατσερισμού, την αίγλη του "λαϊκού καπιταλισμού" και την ενσωμάτωση της εργατικής τάξης στην καπιταλιστική λογική του κέρδους. Εβλεπαν ακόμη, μια συντριπτική υπεροχή των ιδεών του ατομισμού και των γιάπηδων απέναντι στην συλλογικότητα και την πάλη των εργατών για μια καλύτερη κοινωνία.

Η εργατική έκρηξη στο φόντο της πιο βαθείας κρίσης του βρετανικού καπιταλισμού έθαψε αυτά τα αντιδραστικά ιδεολογήματα και αυτό είναι ένα αισιόδοξο μήνυμα ελπίδας για την εργατική τάξη που παλεύει σ' Ανατολή και Δύση ενάντια στην καπιταλιστική βαρβαρότητα.

Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΑΞΗ ΣΤΟ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ

Οι τελευταίες κινητοποιήσεις με αφορμή την ανακοίνωση του υπουργού Ενέργειας Χέτζελταιν ότι θα βάλει λουκέτο σε 31 ορυχεία απολύοντας 30.000 ανθρακωρύχους ήταν κάτι πολύ παραπάνω από ένα στιγμιαίο ξέσπασμα οργής. Στην πραγματικότητα ήταν μια κορύφωση της αγανάκτησης που έβραζε όλο το προηγούμενο διάστημα σε διάφορους χώρους ενάντια στις αντεργατικές επιθέσεις.

Εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες βρέθηκαν στο πλευρό των ανθρακωρύχων σε διαδηλώσεις που η μαζικότητα τους ήταν η μεγαλύτερη των τελευταίων 20 χρόνων. Σ' αυτές τις πορείες η συμμετοχή των εργατών με 500 πανό συνδικάτων έδειχνε πόσο πλατιά αγκαλιάστηκε το κάλεσμα για κινητοποίηση. Ταχυδρομικοί, σιδηροδρομικοί, πυροσβέστες και στο κε-

φάλι της πορείας χιλιάδες ανθρακωρύχοι με τις οικογένειες τους απαίτησαν την παραίτηση της κυβέρνησης.

Παρ' ότι η βρετανική ΓΣΕΕ αρνήθηκε να καλέσει σε 24ωρη απεργία την μέρα της διαδήλωσης έξω από την Βουλή, σε αρκετούς χώρους τοπικά συνδικάτα κάλεσαν απεργίες ή στάσεις εργασίας. Αλλού, απλά μεγάλες ομάδες εργατών σταματούσαν την δουλειά για να κατέβουν στην διαδήλωση.

Το σύνθημα που κυριάρχησε "απολύστε τον Μείτζορ - όχι τους ανθρακωρύχους" έδειχνε την αυτοπεποίθηση των εργατών ότι μπορούν να οδηγήσουν την κυβέρνηση στην ήττα.

Μέσα απ' αυτήν την εργατική έκρηξη η κυβέρνηση του Μείτζορ βρέθηκε σε πλήρη απομόνωση. Ο Μείτζορ για να αποφύγει την καταψήφιση των μέτρων Χέτζελτάιν στην Βουλή αναγκάστηκε να υποχωρήσει ανοιχτά ανακαλώντας τις ανακοινώσεις για κλείσιμο των ορυχείων. Αρκετοί βουλευτές ετοιμάζονταν να δώσουν ένα χαστούκι στον αρχηγό τους ψηφίζοντας κατά. Μέσα σ' ένα κλίμα όπου και οι πιο δεξιές εφημερίδες ήταν ανοιχτά εχθρικές απέναντι στον Μείτζορ οι διαφωνούντες βουλευτές έβλεπαν να αυξάνει η δημοτικότητα τους.

Οι ελπίδες των καπιταλιστών της Βρετανίας ότι ζουν το δικό τους "οικονομικό θαύμα" με την χώρα τους να αντιστρέφει την εικόνα ενός αιώνα παρακμής αποδείχτηκαν ανεδαφικές.

Το έδαφος κάτω από τα πόδια της κυβέρνησης είναι πλέον κινούμενη άμμος.

Η βιτρίνα της ανυποχώρητης κυβέρνησης ράγισε. Η περίοδος χάριτος για τον Μείτζορ ήταν ολιγόμηνη. Πρόκειται για την πιο αδύναμη κυβέρνηση που γνώρισε ο βρετανικός καπιταλισμός μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Οι διαμάχες μέσα στην άρχουσα τάξη για το Μαστριχτ έχουν υπονομεύσει την σταθερότητα της κυβέρνησης. Με την αποχώρηση της στερλίνας από το Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών ο βρετανικός καπιταλισμός έ-

χει μείνει ουσιαστικά χωρίς οικονομική στρατηγική. Κανένας δεν έχει ιδέα για το τι είναι το επόμενο βήμα της κυβέρνησης, ούτε η ίδια, ούτε και τα φωτισμένα οικονομικά επιτελεία.

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΘΑΤΣΕΡΙΣΜΟΥ

Αυτά τα γεγονότα με το δραματικό ξεδίπλωμα της κρίσης δεν είναι κεραυνός εν αιθρία.

Η πτώση της Θάτσερ ήταν το πρελούδιο αυτών των εξελίξεων.

Δεξιοί στοχαστές και αριστεροί διανοούμενοι είχαν εκστασιστεί από την "θατσερική επανάσταση". Μιлагαν για την νέα "θατσερική εποχή", όπου η Αγγλία είχε λύσει όλα της τα προβλήματα. Γ'αυτούς η Αγγλία ζούσε τον οργασμό μιας ανάκαμψης που στο κέντρο της χόρευαν χέρι - χέρι γιάπηδες με γιαιστερές Πόρσε και εργάτες που είχαν βολευτεί με τις μετοχές του "Λαϊκού Καπιταλισμού". Ταυτόχρονα υποτίθεται ότι οι κοινωνικές αξίες του ατομισμού και του ανταγωνισμού είχαν συντριφεί την συλλογικότητα και την αλληλεγγύη της εργατικής τάξης.

Όλα αυτά ήταν απλά παραμύθια. Η Θάτσερ ούτε έλυσε τα προβλήματα του βρετανικού καπιταλισμού ούτε και επέβαλε το μετασχηματισμό στις κοινωνικές αντιλήψεις. Τα συνδικάτα κράτησαν τις δυνάμεις τους παρά τα πιασμάτια.

Για να σταματήσει την μακρόχρονη υποβάθμιση του βρετανικού καπιταλισμού και να νικήσει τους ανταγωνιστές του άρχισε να βάζει χέρι στο βιοτικό επίπεδο της εργατικής τάξης.

Οι βασικοί της στόχοι ήταν να ρίξει τον πληθωρισμό, να κόψει τις κοινωνικές παροχές και να ανεβάσει την παραγωγικότητα. Σ' όλα αυτά απέτυχε.

Ο πληθωρισμός κρατήθηκε για μια δεκαετία γύρω στο 10%. Η εργατική τάξη παρά τις απανωτές επιθέσεις όχι μόνο δεν βρέθηκε με χαμηλότερα μεροκάματα αλλά αντίθετα με ψηλότερα κι αυτό κατοχυρώθηκε μέσα από τη δύναμη των συνδικάτων. Όταν το 1989 προσπάθησε να συγκρατήσει τους μισθούς στο δημόσιο τομέα στο 7% ηττήθηκε, ενώ έφτασε η ί-

δια να προσφέρει μεγαλύτερες αυξήσεις για να αποφύγει απεργίες στα ταχυδρομεία.

Οι ίδιες οι νίκες της σε βάρος των εργατών στα χαλυβουργεία και των ανθρακωρύχων το 84-85 ήταν πύρρειες. Το οικονομικό κόστος ήταν τεράστιο. Το μίσος των εργατών έμεινε άσβυστο απέναντι στους Τόρυδες. Όταν ξέσπασαν οι διαδηλώσεις ενάντια στο κεφαλικό φόρο (poll tax) το τέλος της Θάτσερ ήταν σίγουρο.

Η άρχουσα τάξη σ'όλες αυτές τις στιγμές ήταν πανικόβλητη και διαιρεμένη. Η διάσπαση για την συμμετοχή ή όχι στην ΕΟΚ, την πρόσδεση της στερλίνας στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα ήταν κάθετη.

ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΕΧΑΣΕ ΤΙΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Ομως το πραγματικό πρόβλημα γιατί δεν μπόρεσε η εργατική τάξη να βάλει από νωρίς τη θηλειά στη Θάτσερ ήταν η δεξιά μετατόπιση του Εργατικού Κόμματος.

Το Εργατικό Κόμμα και η ηγεσία της Βρετανικής ΓΣΕΕ κλώτσησε την μεγάλη ευκαιρία της ηρωικής απεργίας των ανθρακωρύχων το '84-85 οδηγώντας τους στην απομόνωση και την ήττα. Αντί να στηρίξουν το κίνημα ενάντια στον κεφαλικό φόρο το έφθειρε στην αναμονή των εκλογών. Δήμαρχοι που είχαν εκλεγεί από το Εργατικό Κόμμα πρωτοστάτησαν στο μάζεμα των φόρων όταν εκατομμύρια αντιστεκόντουσαν και αρνιόντουσαν να πληρώσουν.

Η πορεία προς τις Εκλογές του Απρίλη του '92 ήταν γεμάτη από ευκαιρίες για πολιτική σύγκρουση με τους Τόρυδες. Ομως αυτό απαιτούσε άλλες στρατηγικές επιλογές από το να είναι το Εργατικό Κόμμα υποστηρικτής του Μάαστριχτ και της Ευρώπης των αφεντικών, υποστηρικτής των εξορμήσεων του Μπους και του Μείτζορ στον Περσικό.

Γι'αυτό και η νίκη του Μείτζορ στις εκλογές του Απρίλη του '92 δεν ήταν καρπός των επιτυχιών της περιόδου της Θάτσερ αλλά της αποτυχίας της στρατηγικής του Εργατικού Κόμματος σαν αποτέλεσμα της δεξιόστροφης πορείας του.

Σήμερα, το Εργατικό Κόμμα μέσα σ'αυτή την έκρηξη αγανάκτησης είναι ξανά μακριά από τις διαθέσεις των εργατών.

Μετά τις εκλογές, το Εργατικό Κόμμα δεν ανταποκρίθηκε θετικά στα μηνύματα αντίστασης που έστειλαν το καλοκαίρι οι απεργιακές κινητοποιήσεις στα νοσοκομεία, στα σχολεία και οι καταλήψεις στα πανεπιστήμια.

Η ανταπόκριση της κορυφαίας συνδικαλιστικής οργάνωσης (ΓΣΕΕ) έμεινε

πολύ μακριά από τις αγωνιστικές διαθέσεις της βάσης. Οι γραφειοκράτες καλύπτουν την απροθυμία τους να κηρύξουν απεργίες με το άλλοθι της ύπαρξης των αντιαπεργιακών νόμων της Θάτσερ, λές και όταν θα απεργούν όλοι θα μπορέσει να τους κλείσει ο Μείτζορ στη φυλακή.

Ο εκπρόσωπος του Εργατικού Κόμματος φρόντισε να βγάλει τον Μείτζορ από την δύσκολη θέση βγαίνοντας στα κανάλια την παραμονή της μεγάλης πανεθνικής κινητοποίησης και να ανακοινώσει ότι η κυβέρνηση δέχτηκε όλα τα αιτήματα του κόμματος.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΗΜΕΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Μπορεί προσωρινά ο Μείτζορ να κέρδισε μια μικρή ανάπαυλα με την διευκόλυνση των Εργατικών. Ομως οι νέες συγκρούσεις είναι πολύ κοντά.

Κατ' αρχήν πρέπει να βγάλει το αγκάθι της εσωκομματικής αντιπαράθεσης και να κερδίσει την κοινοβουλευτική πλειοψηφία για το Μάαστριχτ.

Σ' αυτή την ψηφοφορία που θα γίνει μέσα στον επόμενο μήνα η δεξιά των Τόρυδων απειλεί ότι θα κατατομήσει τον Μείτζορ προκαλώντας ακόμη και την παραίτησή του.

Από την άλλη επείγεται να προχωρήσει σε σκληρές επιθέσεις με πάγωμα μισθών, περικοπές στα νοσοκομεία και στην παιδεία άμεσα. Ηδη το συνδικάτο των ταχυδρομικών μπροστά στις φήμες για αυξήσεις από 0% έως 2% προειδοποιεί ότι αυτά τα Χριστούγεννα δεν θα αφήσουν να ταξιδέψει καμία κάρτα με ευχές για το νέο έτος.

Η εργατική τάξη έχει δείξει ξεκάθαρα τις μαχητικές της διαθέσεις και ότι είναι έτοιμη να δώσει μάχες ακόμα και στα ορυχεία και να πάρει την μεγάλη ρεβάνς του 84-85.

Η οργή και η αγανάκτηση είναι πια γενικευμένη. Αυτό που χρειάζεται είναι η οργάνωση αυτής της αντιπαράθεσης. Το κενό σ' αυτό το επίπεδο είναι πολύ μεγάλο.

Το Εργατικό Κόμμα και η ηγεσία των συνδικάτων βρίσκονται σε παράλυση αντί να μπουν μπροστά να γενικεύσουν και να συντονίσουν τους αγώνες.

Η δεξιόστροφη πορεία του Εργατικού Κόμματος δεν άφησε άθικτο ένα ολόκληρο κομμάτι αριστερών συνδικαλιστών.

Ο Άρθουρ Σκάργκιλ σύμβολο της αντίστασης στην εποχή της μεγάλης απεργίας του 84-85 δεν είχε καν την διαθεση να οδηγήσει την πορεία των ανθρακωρύχων την Κυριακή 25 Οκτώβρη προς το Κοινοβούλιο παρά το γεγονός ότι ακολουθούσαν χιλιάδες.

Η περίοδος της υποχώρισης του εργα-

τικού κινήματος στην Βρετανία αλλά και η κατάρρευση στην Ανατολή έχουν αφήσει τα σημάδια τους τόσο πάνω στην σταλινική αριστερά όσο και στην σοσιαλδημοκρατία. Η απογοήτευση και η απαισιοδοξία έφερε την μεγαλύτερη ηττοπάθεια και διάλυση της οργανωμένης δύναμής τους. Το Εργατικό Κόμμα έχει πια ίδιο αριθμό μελών με τους Φιλελεύθερους. Το ΚΚΒ έχει διαλυθεί. Η Αριστερά μέσα στο Εργατικό Κόμμα έχει συρρικνωθεί. Ο Τόνυ Μπέν ενώ ένα προηγούμενο διάστημα διεκδίκουσε την ηγεσία του κόμματος τώρα μόλις που κατάφερε να εκλεγεί ο ίδιος στην Εκτελεστική Επιτροπή. Το Μίλιταντ (εισοδοιστές) που έλπισε ότι θα στρέψει όλο το Εργατικό Κόμμα αριστερά με την παραμονή του σ' αυτό έχει αποδυναμωθεί μετά από μια μεγάλη κρίση που έφτασε στην διάσπαση.

Το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα (αδελφή οργάνωση της ΟΣΕ) παρα το μικρό του μέγεθος είναι η οργάνωση της επαναστατικής αριστεράς που κατάφερε να εκφράσει αυτή την νέα εργατική έκρηξη.

Η εφημερίδα του που είναι βδομαδιατική τύπωσε έκτακτο φύλλο παραμονές της μεγάλης διαδήλωσης της Τετάρτης 21 Οκτώβρη που έγινε ανάρπαστο στις πλατείες και τους σταθμούς όπου και πουλήθηκε μαζικά φτάνοντας στις 70.000 αντίτυπα. Η αφίσα του με κεντρικό σύνθημα "απολύστε τον Μείτζορ - όχι τους ανθρακορύχους" έκφρασε άμεσα την διάθεση των απεργών. Εντεκα χιλιάδες πικέτες κρατήθηκαν στα χέρια διαδηλωτών εκείνη τη μέρα.

Η ανάλυση του SWP για την κρίση του καπιταλισμού και τον μακρόσυρτο αλλά αδιέξοδο χαρακτήρα της, η θέση για την κατάρρευση στην Ανατολή σαν το ξέσπασμα της κρίσης του κρατικού καπιταλισμού, η εκτίμησή του για την πορεία του εργατικού κινήματος και το πως μπορεί να παρεμβείνεται μια επαναστατική οργάνωση εξασφάλισαν μια πορεία ανάπτυξης αντί για την κρίση και διάλυση στην οποία μπήκε η υπόλοιπη επαναστατική αριστερά.

Σήμερα πια στο κέντρο του ευρωπαϊκού καπιταλισμού το εργατικό κίνημα κάνει τα πρώτα βήματα μιας νέας σύγκρουσης με τους καπιταλιστές που βρίσκονται σε κρίση. Εστω κι αν οι νίκες του δεν θα έρχονται η μια μετά την άλλη, τα περιθώρια για το δύναμωμα των επαναστατικών ιδεών μεγαλώνουν. Το κτίσιμο ενός μαζικού επαναστατικού κόμματος της εργατικής τάξης που θα παλεύει για τον σοσιαλισμό στην καρδιά του ανεπτυγμένου καπιταλισμού θα είναι μήνυμα ελπιδοφόρο για το ξαναζωντανέμα της Αριστερας παγκόσμια.

Το τελευταίο διάστημα, η Ρώσικη Επανάσταση έχει δεχτεί τα πυρά της αμφισβήτησης, ακόμα και από την αριστερά. Όμως το '17 ήταν μια γνήσια εργατική επανάσταση που έκανε για πρώτη φορά το όραμα της εργατικής εξουσίας πραγματικότητα. Τις ζωντανές εικόνες της επανάστασης του Οκτώβρη δίνει ο
Γιάννης Σηφακάκης

Ο Κόκκινος Οκτώβρης

Στην Πετρούπολη, στις 9 Γενάρη του 1917, 137.500 εργάτες από 114 επιχειρήσεις απεργούν. Την τελευταία βδομάδα του Φλεβάρη ένα νέο, ακόμα πιο δυνατό απεργιακό κύμα σαράνι την Πετρούπολη.

Οι εργάτες του εργοστάσιου Πουτίλοφ ζητούν αυξήσεις μέχρι 50%, ενώ ταυτόχρονα εξαγριωμένα πλήθη διαδηλώνουν ενάντια στην έλλειψη του ψωμιού.

Στις 23 Φλεβάρη, την Παγκόσμια Μέρα των Γυναικών, χιλιάδες γυναίκες ξεχύνονται στους δρόμους της Πετρούπολης απαιτώντας ψωμί. Γρήγορα τα συνθήματα περνάνε στο "κάτω η απολυταρχία". Στις 24 Φλεβάρη, 158.000 εργάτες κατεβαίνουν σε απεργία. Ο στρατός πυροβολεί και σκοτώνει σαράντα εργάτες, την επόμενη μέρα όμως τα ίδια στρατεύματα αρνούνται να πυροβολήσουν. Στις 27 Φλεβάρη, 70 χιλιάδες φαντάροι ενώνονται με 350 χιλιάδες απεργούς. Στις 28 Φλεβάρη τα τελευταία στρατεύματα παραδίνονται και οι υπουργοί του Τσάρου συλλαμβάνονται. Η επανάσταση του Φλεβάρη είχε αρχίσει...

Ούτε μια οργάνωση, ούτε οι ίδιοι οι Μπολσεβίκοι -ούτε καν το πιο μαχητικό τους τμήμα στην συνοικία του Βύμπουργκ- δεν είχαν καλέσει αυτήν την εξέγερση. Η επανάσταση ήταν απόλυτα αυθόρμητη.

Τα Σοβιέτ των εργατών εμφανίστηκαν ξανά -12 χρόνια μετά την επανάσταση του 1905- και αυτή την φορά επεκτάθηκαν και στο στρατό. Μέσα σε λίγες μέρες δεν υπήρχε πόλη στην Ρωσία που να μην είχε Σοβιέτ.

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο μεγάλος αυθορμητισμός της επανάστασης του Φλεβάρη, ήταν ταυτόχρονα και η αδυναμία της. Μέσα σε λίγες μέρες η ηγεσία του Σοβιέτ της Πετρούπολης, παρόλη την τεράστια επιρροή της, κάλεσε την αστική τάξη ν'αναλάβει την διακυβέρνηση της χώρας. Σχηματίστηκε μια Προσωρινή Κυβέρνηση η οποία θα προχωρούσε σε μεταρρυθμίσεις, σύμφωνα με τα συμφέροντα των αστών.

Από τα κάτω όμως, το κίνημα των εργατών και των στρατιωτών δεν περίμενε τις αποφάσεις της κυβέρνησης, αποφάσιζε το ίδιο. Οι στρατιώτες αρνούσαν τις διαταγές, οι εργάτες απεργούσαν. Υπήρχε "δυσδική εξουσία": απ'την μια μεριά η Προσωρινή Κυβέρνηση, απ'την άλλη το επαναστατικό κίνημα γύρω απ'τα Σοβιέτ.

Όσο περνούσε ο καιρός η "ψαλλίδα" αυτή μεγάλωνε. Οι καπιταλιστές ήξεραν ότι ήταν αδύναμοι. "Η Προσωρινή Κυβέρνηση δεν έχει την πραγματική εξουσία", έγραφε ο Υπουργός Πολέμου Γκουτσκόβ στις 9 Μάρτη, "και οι αποφάσεις της υλοποιούνται μονάχα στο βαθμό που το επιτρέπει το Σοβιέτ των Εργατών και Στρατιωτών Αντιπροσώπων. Το Σοβιέτ ελέγχει τις πιο

"Στο πλάι" Ρώσικη αφίσα του 1920

σημαντικές θέσεις της πραγματικής εξουσίας, όπως τον στρατό, τον σιδηρόδρομο, το ταχυδρομείο και τον τηλεγράφο."

Τα Σοβιέτ ήταν η ενσάρκωση της εργατικής δημοκρατίας. Οι αντιπρόσωποι σ'αυτά εκλέγονται με βάση τον τόπο δουλιάς, το εργοστάσιο, τα γραφεία, τις συνοικίες. Οι ψηφοφόροι γνωρίζαν τους αντιπροσώπους τους πολύ καλά, αφού με αυτούς δούλευαν πλάι-πλάι και μπορούσαν ανά πάσα στιγμή να τους ανακαλέσουν.

Μέσα απ'τα Σοβιέτ ολόκληρος ο κρατικός μηχανισμός άρχισε να περνάει κάτω από τον έλεγχο των εργατών και της κοινωνίας.

Η δύναμη των Σοβιέτ βασιζόταν στην οργάνωση των εργασιακών και στρατιωτικών επιτροπών.

Οι εργοστασιακές επιτροπές άρχισαν να δημιουργούνται απ' τις πρώτες μέρες του Φλεβάρη και να επεκτείνονται σ' όλες τις περιοχές της Ρωσίας. Αρχικά πρωτοστάτησαν στην πάλη για την 8ωρη εργάσιμη μέρα, για μεγαλύτερους μισθούς και καλύτερες συνθήκες δουριάς. Δεν περιορίστηκαν όμως σ' αυτά. Στις 4 Μάρτη για παράδειγμα, οι εργάτες του εργοστασίου παπουτσιών Σκόροκοντ της Πετρούπολης, ζητούσαν την επίσημη αναγνώριση της επιτροπής τους, καθώς και το δικαίωμα να ελέγχουν τις προσλήψεις και τις απολύσεις του προσωπικού.

Σιγά - σιγά οι εργοστασιακές επιτροπές κέρδιζαν ολόένα και περισσότερο έλεγχο σε βάρος των αφεντικών, που διαμαρτύρονταν για την "βιομηχανική αναρχία" που επικρατούσε. Εκτός από τις προσλήψεις και τις απολύσεις, άρχισαν να ελέγχουν τα αποθέματα πρώτων υλών για να σιγουρέψουν την συνέχεια της παραγωγής απ' τα σαμποτάζ και τα λок-άουτ των βιομηχάνων.

Στις 27 Ιούνη, η συνέλευση των εργοστασιακών επιτροπών των μεταλλουργικών επιχειρήσεων στο Χάρκοβο, αποφάσισε να "ικανοποιήσει τα αιτήματα των εργατών μέσα από την δικιά της επαναστατική εξουσία" και πρόσθετε: "Εάν οι ιδιοκτήτες των εργοστασίων αρνηθούν να ικανοποιήσουν αυτά τα αιτήματα μέσα σε 5 μέρες, οι διευθυντές θα απομακρυνθούν από τις επιχειρήσεις και θα αντικατασταθούν από εκλεγμένους μηχανικούς." (!)

Αντίστοιχη κατάσταση επικρατούσε και στον στρατό. Οι φαντάροι ήταν πια κουρασμένοι, ήθελαν να τελειώσει ο πόλεμος. Από τα 15 εκατομμύρια που είχαν πολεμήσει στα χαρακώματα, οι μισοί περίπου ήταν νεκροί, τραυματίες ή αγνοούμενοι.

Οι στρατιώτες ένιωθαν ότι το τέλος της αυτοκρατορίας θα σήμαινε επίσης το τέλος της δικιάς τους σκληρής πειθαρχίας και βάρβαρης καταπίεσης. Αρχισαν να εξεγείρονται και να λυγνάζουν τους παλιούς αξιωματικούς. Η πειθαρχία ολόκληρων ταγμάτων κλονιζόταν.

Στα μέσα του Απριλίου πάνω από 20 χιλιάδες φαντάροι διαδήλωσαν την αντίθεσή τους στην απόφαση της κυβέρνησης να συνεχίσει τον πόλεμο.

Η λιποταξία και η ανυπακοή στις διαταγές αυξήθηκαν τόσο πολύ που ακόμα και η ηγεσία των Σοβιέτ - που συνέχιζε να υποστηρίζει την Προσωρινή Κυβέρνηση - αναρωτιόταν για το αν χρειαζόταν να υπάρχει ρώσικος στρατός ή αν θα έπρεπε να διαλυθεί...

Στις 1 Μάρτη διαβάστηκε μέσα σ' όλα τα στρατεύματα η Διαταγή Νο 1 του Σοβιέτ της Πετρούπολης, η οποία παρότρυνε τους στρατιώτες να εκλέγουν τις δικές τους επιτροπές που, εκτός των άλλων, θα είχαν τον έλεγχο του οπλισμού κάθε μονάδας.

Η δισυδική εξουσία λοιπόν, αναπτύχθηκε και στο στρατό. Και όπως παντού αλλού, έτσι και εκεί, ήταν ασταθής και οδηγούσε σε σύγκρουση τους παλιούς τσαρικούς αξιωματικούς με τους απλούς φαντάρους.

Οι επαναστατημένες πόλεις μαζί με τους εξεγερμένους φαντάρους, ξύπνησαν και την ύπαιθρο. Οι αγρότες άρχισαν τις επιθέσεις ενάντια στους γαιοκτήμονες και προχώρησαν σε καταλήψεις των κτημάτων των μεγαλοτσιφλικιάδων.

"Κουρασθήκαμε να περιμένουμε, περιμένουμε εδώ και 300 χρόνια. Τώρα που αποχτήσαμε δύναμη, δεν θέλουμε να περιμένουμε άλλο", δήλωναν οι αγρότες στις αρχές Ιούλη.

Τον Μάρτη αναφέρθηκαν από την επίσημη κυβέρνηση μονάχα 49 αγροτικές εξεγέρσεις. Τον Οκτώβρη έφταναν τις 1.169!

ΛΕΝΙΝ: ΟΛΗ Η ΕΞΟΥΣΙΑ ΣΤΑ ΣΟΒΙΕΤ!

Η αυθόρμητη δράση των εργατών, των στρατιωτών και των αγροτών επιτάχυνε την πορεία της επανάστασης, έσπρωχνε προς τον Οκτώβρη.

Όμως, παράλληλα με την αυθόρμητη διάθεση υπήρχαν και συγκεκριμένες πολιτικές οργανώσεις και απόψεις. Απ' την μια με-

ριά ήταν οι "μετριοπαθείς" σοσιαλιστές (οι Μενσεβίκοι και οι Σοσιαλεπαναστάτες) και απ' την άλλη οι Μπολσεβίκοι.

Οι Μενσεβίκοι και οι Σοσιαλεπαναστάτες ήταν οι ρεφορμιστές της εποχής τους. Υποστήριξαν και από κάποια στιγμή και μετά συμμετείχαν στην Προσωρινή Κυβέρνηση. Στις 20 Ιούλη ο Σοσιαλεπαναστάτης Κερένσκι γινόταν πρωθυπουργός.

Στην ακριβώς αντίθετη μεριά, στάθηκαν οι Μπολσεβίκοι. Οι Μπολσεβίκοι ήταν το κόμμα της εργατικής τάξης. Ήταν ένα γνήσια επαναστατικό κόμμα, το μόνο κόμμα που καταλάβαινε ότι η επερχόμενη επανάσταση δεν μπορούσε παρά να ήταν σοσιαλιστική και θα οδηγούσε την εργατική τάξη στην εξουσία. Γι αυτό και αντί να ταλαντεύονται και να αλληθωρίζουν προς την Προσωρινή Κυβέρνηση, υιοθέτησαν από πολύ νωρίς το σύνθημα: "όλη η εξουσία στα Σοβιέτ!".

Με βάση αυτό το σύνθημα διαμόρφωσαν και την τακτική τους.

Ήταν το μόνο κόμμα που πάλευε για τον έλεγχο της παραγωγής στα εργοστάσια από τους ίδιους τους εργάτες και τις εργοστασιακές τους επιτροπές.

Απέναντι στην κυβέρνηση που συνέχιζε τον πόλεμο, καλούσαν σε άμεση ειρήνη και σε συναδέλφωση των εργατών στα χαρακώματα. Υποστήριζαν το κίνημα του δημοκρατικού ελέγχου του στρατού και της εκλογής όλων των αξιωματικών απ' τους φαντάρους. Οι Μπολσεβίκοι, που τόσο πολύ είχαν κατηγορηθεί σαν πράχτορες των Γερμανών, έγραφαν στην εφημερίδα τους "Εργάτης και Στρατιώτης":

"Ο Γερμανός Κάιζερ, που είναι βουτηγμένος στο αίμα εκατομμυρίων νεκρών, θέλει να κινησει τον στρατό του εναντίον της Πετρούπολης. Ας καλέσουμε τους γερμανούς εργάτες, στρατιώτες και αγρότες, που θέλουν την ειρήνη όσο κι εμείς, να παλαίσουν εναντίον αυτού του καταραμένου πολέμου!

Αυτό μπορεί να γίνει μόνο από μια επαναστατική κυβέρνηση που θα ενδιαφερόταν πραγματικά για τους εργάτες, τους στρατιώτες και τους αγρότες της Ρωσίας και παραμερίζοντας τους διπλωμάτες θα απευθυνόταν άμεσα στα γερμανικά στρατεύματα, θα γέμιζε τα γερμανικά χαρακώματα με προκηρύξεις στη γερμανική γλώσσα... Οι αεροπόροι μας θα σκόρπιζαν αυτές τις προκηρύξεις σε ολόκληρη την Γερμανία..."

Οι Μπολσεβίκοι πρωτοστάτησαν στην δημιουργία ανεξάρτητης εργατικής πολιτοφυλακής. Στα τέλη του Απριλίου οργανώθηκε μια σύσκεψη των Κοκκινοφρουρών της Πετρούπολης, στην οποία συμμετείχαν αντιπρόσωποι από 90 εργοστάσια που απασχολούσαν 170.000 εργάτες. Τον Οκτώβρη υπήρχαν 20.000 οπλισμένοι Κοκκινοφρουροί, που ήταν ο σκληρός πυρήνας της επιτυχημένης εξέγερσης.

Σε αντίθεση με τους Μενσεβίκους και τους Σοσιαλεπαναστάτες που καλούσαν τους αγρότες να μην εξεγείρονται αλλά να ...περιμένουν μέχρι την σύγκληση της καινούργιας Βουλής, οι Μπολσεβίκοι προέτρεπαν τους αγρότες να προχωρήσουν σε καταλήψη και διανομή των μεγάλωντσιφλικιών. "Αν περιμένετε μέχρι να ετοιμαστεί ο νόμος και δεν αναπτύξετε επαναστατική πρωτοβουλία, δεν πρόκειται να αποκτήσετε ούτε νόμο, ούτε γη", έλεγε ο Λένιν.

Η τακτική των Μπολσεβίκων με τα συνθήματα "ειρήνη, ψωμί, γη" οδηγούσε αναπόφευκτα στο ζήτημα του ποιός έχει την εξουσία, ποιός μπορεί να υλοποιήσει την ειρήνη, την αναδιανομή της γης, να εξασφαλίσει στον κόσμο τα προς το ζην. Και σ' αυτό το ζήτημα η στάση τους ήταν ξεκάθαρη: η Προσωρινή Κυβέρνηση έπρεπε να ανατραπεί και η εξουσία να περάσει στα χέρια της εργατικής τάξης, στα Σοβιέτ.

Αυτή η στρατηγική της σοσιαλιστικής επανάστασης και της εργατικής εξουσίας, δεν σήμανε μάχες μονάχα με τους ρεφορμιστές, αλλά και μάχες μέσα στο ίδιο το κόμμα. Μέχρι τον Απρίλη του '17 τα περισσότερα στελέχη του κόμματος υποστήριζαν την Προσωρινή Κυβέρνηση... Μονάχα μετά από σκληρές αντι-

παραθέσεις όλο τον Απρίλη κατάφερε ο Λένιν -στηριζόμενος στα πιο πρωτοπόρα κομμάτια των Μπολσεβίκων εργατών της συνοικίας του Βύμπουργκ- να πείσει το κόμμα του για τον σοσιαλιστικό χαρακτήρα της επικείμενης επανάστασης και για την ανάγκη να υιοθετηθεί το σύνθημα "όλη η εξουσία στα Σοβιέτ".

"Ειρήνη, γη, ψωμί" και "όλη η εξουσία στα Σοβιέτ", αυτά ήταν τα συνθήματα που μαζικοποίησαν τους Μπολσεβίκους. Όπως γράφει και ο Τζων Ρηντ στο βιβλίο του "Δέκα μέρες που συγκλόνισαν τον κόσμο", οι Μπολσεβίκοι δεν έριξαν αυτά τα συνθήματα "από στενό κομματικό συμφέρον, γιατί εκείνη την εποχή, έτσι κι αλλιώς, η πλειοψηφία των Σοβιέτ βρισκόταν στα χέρια των μετριοπαθών σοσιαλιστών, που ήταν οι χειρότεροι εχθροί τους. Αλλά πολύ περισσότερο πήραν τους απλούς πόθους, τους αδιαμόρφωτους πόθους των εργατών, των στρατιωτών και των αγροτών και απ'αυτούς δημιούργησαν το άμεσο πρόγραμμά τους. Ετσι ενώ οι Μενσεβίκοι και οι Σοσιαλεπαναστάτες μπλέκονταν σε συμβιβασμούς με την αστική τάξη, οι Μπολσεβίκοι κατακτούσαν γρήγορα τις ρώσικες μάζες."

Και πραγματικά, η ανάπτυξη των Μπολσεβίκων ήταν ραγδαία. Από 6 χιλιάδες τον Απρίλη, οι μπολσεβίκοι φαντάροι έφτασαν τους 26 χιλιάδες τον Ιούνιο, ενώ ένα μήνα αργότερα - τον Ιούλη - ένας στους δέκα εργάτες ήταν μέλος του κόμματος. Τον Φλεβάρη οι Μπολσεβίκοι ήταν μόλις 23.600, τον Αύγουστο 240.000!

Οι συσχετισμοί άρχισαν να αλλάζουν και μέσα στα Σοβιέτ. Από 13% τον Ιούνιο οι Μπολσεβίκοι αντιπρόσωποι έφτασαν το 51% τον Οκτώβρη.

Παρόλα αυτά όμως, η πορεία προς τον Οκτώβρη δεν ήταν χωρίς δυσκολίες. Υπήρχαν στιγμές όπως τις "μέρες του Ιούλη" που η εργατική τάξη πίεζε για εξέγερση και άλλες όπως τον Αύγουστο, που η παλιά τάξη προσπάθησε να παλινρθώσει την εξουσία της μέσα από ένα αιματηρό πραξικόπημα.

Η στάση των Μπολσεβίκων ήταν και στις δύο στιγμές καθοριστική. Τον Ιούλη προσπάθησαν να αποτρέψουν τους εργάτες από μια εξέγερση που θα ήταν καταδικασμένη σε αποτυχία, γιατί πέρα απ'την Πετρούπολη και ένα-δύο άλλα βιομηχανικά και στρατιωτικά κέντρα η δύναμη των Μπολσεβίκων ήταν ακόμα σχετικά μικρή. Μια εξέγερση στην πρωτεύουσα που δεν θα έβρισκε ανταπόκριση θα μπορούσε να απομονωθεί και να συντριβεί πολύ εύκολα.

Τον Αύγουστο, πρωτοστάτησαν στην οργάνωση της άμυνας των εργατών απέναντι στον πραξικοπηματία στρατηγό Κορνίλοφ. Μετά την κρίση του Αυγούστου, η επιροή των Μενσεβίκων και των Σοσιαλεπαναστατών είχε εξανεμιστεί. Είχε ανοίξει ο δρόμος για τον Οκτώβρη. Τώρα ήταν η σειρά των Μπολσεβίκων...

Ο ΟΚΤΩΒΡΗΣ

"Η Πετρούπολη εκείνες τις μέρες παρουσίαζε ένα περίεργο θέαμα. Στα εργοστάσια, τα γραφεία των επιτροπών, ήταν γεμά-

Πορεία γυναικών το 1921 στην Κόκκινη Πλατεία της Μόσχας

τα από σωρούς όπλα, οι ταχυδρόμοι πηγαينوέρχονταν, η Κόκκινη Φρουρά εκπαιδευόταν... Στους στρατώνες γίνονταν ολονύχτιες συνεδριάσεις. Τα σκοτεινά βράδια τα πλήθη γέμιζαν τους δρόμους, κινούνταν πάνω κάτω σαν κύματα στη λεωφόρο Νέφσκι, έκαναν αγώνα για να πάρουν εφημερίδες..." γράφει ο Τζων Ρηντ, περιγράφοντας το κλίμα λίγες μέρες πριν την εξέγερση.

Στις 31 Αυγούστου, οι Μπολσεβίκοι κέρδισαν για πρώτη φορά την πλειοψηφία στο Σοβιέτ της Πετρούπολης. Ο Τρότσκι εκλέχτηκε πρόεδρος του, όπως και το 1905 στην διάρκεια της επανάστασης. Στις 5 Σεπτέμβρη, κέρδισαν τον έλεγχο στο Σοβιέτ της Μόσχας. Μέχρι τα μέσα του μήνα ακολούθησαν τα Σοβιέτ του Κιέβου, του Μπακού, της Φιλανδίας και των περισσότερων βιομηχανικών κέντρων.

Απ'αυτή την στιγμή και μετά, ο Λένιν βομβαρδίζει κυριολεκτικά το κόμμα με μια σειρά άρθρων, στα οποία θέτει ανοιχτά το ζήτημα της εξέγερσης. Πολλά στελέχη των Μπολσεβίκων ταλαινεύονται. Η ώρα για την εξέγερση δεν έχει φτάσει ακόμα, υποστηρίζουν. Ο Λένιν επιμένει: ο Μπολσεβικισμός δεν είναι πια απομονωμένος όπως τον Ιούλη, η πλειοψηφία των μαζών υποστηρίζει τους Μπολσεβίκους. Τώρα δεν πρέπει να χαθεί ούτε λεπτό, το ζήτημα της εξουσίας είναι άμεσο!

Μια εξέγερση που θέλει να ανατρέψει την άρχουσα τάξη, πρέπει να είναι πολύ καλά οργανωμένη. Αυτό το καθήκον της οργάνωσης της εξέγερσης, έπεσε στις πλάτες του Λέοντα Τρότσκι.

"Όπως ο σιδεράς δεν μπορεί να πιάσει με γυμνό χέρι το πυρωμένο σίδερο, έτσι και το προλεταριάτο δεν μπορεί με γυμνά τα χέρια να καταλάβει την εξουσία: του χρειάζεται οργάνωση κατάλληλη γι αυτήν την δουλιά. Στο συνδυασμό της μαζικής εξέγερσης με την παράνομη δουλιά, στην υποταγή της παράνομης δουλιάς στην εξέγερση, στην οργάνωση της εξέγερσης διαμέσου της παράνομης δουλιάς, βρίσκεται ο περίπλοκος και βαρύς σε ευθύνες τομέας της επαναστατικής πολιτικής που ο Μαρξ και ο Ενγκελς αποκαλούσαν "τέχνη της εξέγερσης". Αυτό προϋποθέτει σωστή γενική διεύθυνση των μαζών, ευλιγισία προσανατολισμού απέναντι στις ευμετάβλητες περιστάσεις, μελετημένο σχέδιο επίθεσης, σύνεση στην τεχνική και τόλμη στο χτύπημα." Αυτά γράφει ο Τρότσκι στην Ιστορία της Ρώσικης Επανάστασης...

Στις 9 Οκτώβρη το Σοβιέτ της Πετρούπολης αποφάσισε να δημιουργήσει μια Επαναστατική Στρατιωτική Επιτροπή, που θα

καθοδηγούσε τα στρατεύματα στην πάλη τους ενάντια στις αντεπαναστατικές συνωμοσίες που οργάνωνε η Προσωρινή Κυβέρνηση. Στις 13 Οκτώβρη ο Τρότσκι εκλεγόταν πρόεδρος αυτής της επιτροπής, ενώ 3 μέρες αργότερα μετά από πρότασή του το Σοβιέτ της Πετρούπολης αναγνώριζε και τυπικά πια την Επιτροπή σαν την ηγεσία των επαναστατημένων στρατευμάτων της πόλης.

Εκείνες τις μέρες παράλληλα με την δημιουργία της Επαναστατικής Στρατιωτικής Επιτροπής, προετοιμάζονταν και η έναρξη του δεύτερου Πανρωσικού Συνέδριου των Σοβιέτ που θ'αποφάσιζε, τελικά, την τύχη της κρατικής εξουσίας.

Οι αντιπρόσωποι για το Συνέδριο είχαν ήδη αρχίσει να φτάνουν στην Πετρούπολη. Ο Τζων Ρηντ περιγράφει:

"Στάθηκα εκεί και κοίταξα τους νέους αντιπροσώπους που έρχονταν -τους γεροδεμένους αξύριστους στρατιώτες, τους εργάτες με τις μαύρες μπλούζες, μερικούς αγρότες με μακριά μαλλιά. Το κορίτσι που είχε υπηρεσία, μέλος της ομάδας του Πλεχάνοφ "Ενότητα", χαμογέλασε περιφρονητικά. "Αυτοί είναι διαφορετικοί άνθρωποι από τους αντιπροσώπους του πρώτου συνεδρίου" παρατήρησε. "Κοίταξε τι χοντροκοιμημένοι και αγροίκοι φαίνονται! Ο δόλιος λαός...". Κι ήταν αλήθεια. Είχαν αναταραχθεί τα κατάβαρα της Ρωσίας και τώρα βγήκε στην επιφάνεια ο βυθός."

Οι συνεδριάσεις γίνονταν στο κτίριο Σμόλνυ, που *"έλαμπε από τα φώτα και βούιζε σαν μια γιγάντια κυμέλη"*. Εκεί συνεδρίαζαν το Σοβιέτ της Πετρούπολης, τα διάφορα κόμματα, οι εργοστασιακές επιτροπές ...οι πάντες. *"Το Σοβιέτ της Πετρούπολης συνεδρίαζε χωρίς διακοπή, οι αντιπρόσωποι έπεφταν κοιμισμένοι στο πάτωμα και ξανασηκώνονταν για να πάρουν μέρος στην συζήτηση. Ο Τρότσκι, ο Κάμενεφ, ο Βολοντάρσκι μιλούσαν έξι, οχτώ, δώδεκα ώρες την ημέρα."*, συνεχίζει ο Ρηντ.

Στις 24 Οκτώβρη, ο διοικητής του Κερένσκι διέταξε τους στρατιώτες του να κλείσουν τις εφημερίδες των μπολσεβίκων. Η αφορμή δόθηκε... Την άλλη μέρα, οι κοκκινοφρουροί μαζί με τους στρατιώτες της Επαναστατικής Επιτροπής πήραν τον έλεγχο της πόλης, καταλαμβάνοντας όλα τα στρατηγικά σημεία και αποπλίζοντας τους λίγους αξιωματικούς που ετοιμάζονταν να πολεμήσουν τη νέα επαναστατική κυβέρνηση. Κατά την διάρκεια της κατάληψης της Πετρούπολης σκοτώθηκαν μονάχα δέκα άτομα. Η "τέχνη της εξέγερσης" του Τρότσκι είχε αποδειχθεί ολότελα σωστή...

Η στιγμή της εξέγερσης και της κατάληψης των Χειμερινών Ανακτόρων συνέπεσε με την έναρξη του Πανρωσικού Συνέδριου των Σοβιέτ. Ο Τρότσκι περιγράφει την σκηνή:

"Το προεδρικό κουδούνι περνάει στα χέρια του Κάμενεφ, ενός από κείνα τα φλεγματικά όντα που είναι προορισμένα από την ίδια τη φύση να προεδρεύουν. Στην ημερήσια διάταξη - αναγγέλει- υπάρχουν τρία ζητήματα: η οργάνωση της εξουσίας, ο πόλεμος και η ειρήνη, η σύγκληση της Συντακτικής. Ενα μπουμπουνητό ασυνήθιστο, υπόκωφο και συνταρακτικό τονίζει απ'έξω το βουητό της συνέλευσης: είναι το φρούριο Πέτρου και Παύλου που υπογραμμίζει την ημερήσια διάταξη με μίαν ομοβροντία. Ενα ρεύμα υψηλής τάσης πέρασε απ'το Συνέδριο που μονομιάς ένιωσε να είναι εκείνο που είτανε πραγματικά: η Συμβατική του εμφύλιου πολέμου... Οι αντίλαλοι από τις μάχες χυμάνε μέσα στην αίθουσα των συνεδριάσεων σαν πύρινες φλόγες. Όταν ψηφίζουν, τα χέρια υψώνονται ανάμεσα σ'ένα δάσος ξιφολόγχες. Ο γαλαζωπός και τσουχτερός καπνός της μαχόρκα σκεπάζει τις όμορφες άσπρες κολώνες και τους πολυελαίους."

Την επόμενη μέρα, στις 26 Οκτώβρη, άρχισε ξανά η συνεδρίαση του Συνέδριου, στο οποίο οι μπολσεβίκοι είχαν 400 αντιπροσώπους σε σύνολο 650, καθώς και την υποστήριξη δεκάδων αριστερών σοσιαλεπαναστατών. Μετά από μια πανηγυρική υποδοχή, ο Λένιν προσφώνησε το συνέδριο: *"Θα προχωρήσουμε τώρα*

στην οικοδόμηση της σοσιαλιστικής τάξης πραγμάτων!"

ΟΙ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Απ'την πρώτη στιγμή μετά την επανάσταση, η ζωή αλλάζει.

"Ολόκληρη η Ρωσία μάθαινε να διαβάζει. Και διάβαζε πολιτική, οικονομία, ιστορία, γιατί ο λαός διψούσε να μάθει... Σε κάθε πόλη, κάθε πολιτικό κόμμα έβγαζε την εφημερίδα του και μερικές φορές περισσότερες. Εκατοντάδες χιλιάδες προσοδούρες εκδίδονταν από χιλιάδες οργανώσεις και διανέμονταν στα στρατεύματα, στα χωριά, στα εργοστάσια και στους δρόμους... Συγκεντρώσεις στα χαρακώματα στο μέτωπο, στις πλατείες των χωριών, στα εργοστάσια...Τι καταπληκτικό θέαμα να βλέπει κανείς να ξεχύνονται από το εργοστάσιο Πουτίλοφ οι σαράντα χιλιάδες εργάτες του για ν'ακούσουν τους σοσιαλδημοκράτες, τους σοσιαλεπαναστάτες, τους αναρχικούς, οποιονδήποτε, ό,τι και να λεγε κι όσο κι αν μιλούσε!"

Το Συνέδριο των Σοβιέτ της 26 Οκτώβρη, βγάζει τα πρώτα διατάγματα της επαναστατικής κυβέρνησης με τα οποία νομιμοποιεί και ενισχύει τον εργατικό έλεγχο μέσω των εκλεγμένων επιτροπών, καταργεί την μυστική διπλωματία και καλεί σε άμεσο τερματισμό του πολέμου, καταργεί την ιδιοκτησία της γης, ανακηρύσσει το δικαίωμα για αυτοδιάθεση σε όλα τα έθνη της Ρωσίας...

Αυτά και πολλά άλλα επαναστατικά διατάγματα θεσπίζονται από το Συμβούλιο των Λαϊκών Επιτρόπων, το οποίο είχε εκλεγεί απ'το Συνέδριο των Σοβιέτ.

Τα διατάγματα όμως δεν είναι αρκετά. Ο Λένιν έλεγε λίγο μετά την εξέγερση:

"Ο Σοσιαλισμός δεν μπορεί να φτιαχτεί με διατάγματα από τα πάνω. Το πνεύμα του αρνείται οποιαδήποτε μηχανιστική ή γραφειοκρατική προσέγγιση. Ο ζωντανός, δημιουργικός σοσιαλισμός είναι το έργο των ίδιων των λαϊκών μαζών."

Και πραγματικά, η Οκτωβριανή Επανάσταση απελευθερώνει όλη την αυτενέργεια και την δημιουργικότητα των ανθρώπων. Γι αυτό και τα πρώτα χρόνια τα επιτεύγματα της επανάστασης ξεχύνονται σε κάθε σφαίρα της κοινωνικής και πνευματικής ζωής.

Τα παλιά δικαστήρια διαλύονται και νέα λαϊκά δικαστήρια στα οποία συμμετείχαν εκλεγμένοι εργάτες, παίρνουν την θέση τους. Η Εκκλησία αποχωρίζεται απ'το κράτος και ο καθένας είναι ελεύθερος να πιστεύει ότι θέλει.

Θεσπίζεται η πολυτεχνική δωρεάν εκπαίδευση στα σχολεία και καταπολεμείται ο αναλφαβητισμός. *"Ένας άνθρωπος που δεν ξέρει να διαβάζει ή να γράφει, μένει έξω από την πολιτική..."*, έλεγε ο Λένιν. Μέχρι το φθινόπωρο του 1920 έχουν φτιαχτεί 12.000 περισσότερα σχολεία απ'αυτά του 1914, ενώ στα σχολεία φοιτούν ενάμισυ εκατομμύριο περισσότεροι μαθητές!

Το εργατικό κράτος παίρνει συγκεκριμένα μέτρα για να σταματήσει η γυναικεία καταπίεση. Φτιάχνονται κοινοτικά εστιατόρια και πληντύρια για να απελευθερωθούν οι γυναίκες απ'τα βάρη του οικογενειακού νοικοκυριού. Οι γυναίκες αποχτούν ίσα δικαιώματα με τους άντρες. Το διαζύγιο γίνεται αυτόματο, αν το ζητήσει ένας απ'τους δυό. Τον Νοέμβρη του '20 η Ρωσία είναι η πρώτη χώρα στον κόσμο που νομιμοποιεί την έκτρωση.

Η ομοφυλοφιλία για πρώτη φορά παύει να αποτελεί ποινικό αδίκημα.

Ο κατάλογος δεν έχει τέλος! Αυτή είναι μια καινούργια Ρωσία, η Ρωσία της Επανάστασης.

Σήμερα, 75 χρόνια μετά, οι καπιταλιστές βρίσκονται ξανά σε βαθιά κρίση. Ολόκληρες οικονομίες καταρρέουν, ενώ οι κυβερνήσεις των καπιταλιστών άλλες πέφτουν και άλλες τρέμουν μπροστά στις εξεγέρσεις των εργατών. Απ'την Βραζιλία μέχρι την Κορέα και απ'την Ν. Αφρική μέχρι την Αγγλία η εργατική τάξη και η νεολαία παλεύει ξανά. Η επανάσταση είναι και πάλι επίκαιρη. Ο Οκτώβρης εξακολουθεί να είναι πηγή έμπνευσης...

Το παρακάτω απόσπασμα είναι μετάφραση από το βιβλίο του Αρθουρ Ράνσομ
"Έξι βδομάδες στη Ρωσία το 1919".

Ο Αρθουρ Ράνσομ ήταν ένας Άγγλος διανοούμενος, και δημοσιογράφος που ταξίδεψε στην Ρωσία το 1919 και 1920. Σε αυτό το βιβλίο περιγράφει τις εντυπώσεις του από αυτά τα ταξίδια. Ο ίδιος τα απόλαυσε γιατί όπως λέει: "Δεν πιστεύω ότι θα γίνω ποτέ περισσότερο ευτυχισμένος απ'όσο ήμουν αυτές τις πρώτες μέρες όταν έβλεπα εργαζόμενους, χωρικούς, στρατιώτες, να εκλέγουν τους αντιπροσώπους των δικών τους τάξεων και όχι των δικών μου".

Η Όπερα μετά την επανάσταση δεν ήταν πια το θέαμα των πλουσίων, αλλά η απόλαυση αυτών που είχαν πάρει μέρος σ' αυτήν.

Μια βραδιά στην Όπερα

Διαβάζω σε μια εφημερίδα ότι ένα μέλος της αμερικάνικης επιτροπής στο Βερολίνο σκέφτηκε πως το γεγονός ότι οι Γερμανοί γεμίζουν τα θέατρα αποδεικνύει ότι δεν είναι πεινασμένοι. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία για την πείνα του κόσμου στην Μόσχα, όμως τα θέατρα είναι γεμάτα. Υπάρχει τόσο μεγάλη ζήτηση για θέσεις ώστε οι μαυραγορίτες αγοράζουν εισιτήρια και ύστερα τα πουλάνε κοντά στις πόρτες του θεάτρου σε όσους δεν έχουν βρεί, φυσικά στην διπλή τιμή. Το ενδιαφέρον για την θεατρική τέχνη, που πάντοτε ήταν μεγάλο στην Μόσχα, φαίνεται να έχει αυξηθεί αντί να μειωθεί.

Υπάρχει μια "Σχολή Θεατρικής Παραγωγής" που στο πρόγραμμά της περιλαμβάνει διαλέξεις για κάθε θέμα που αφορά το θέατρο, ξεκινώντας από την ίδια την τέχνη του θεατρικού ξυλουργού. Ένα θεατρικό δελτίο κυκλοφορεί τρεις φορές την βδομάδα με τα προγράμματα των θεάτρων και με κάποια άρθρα για θεατρικά θέματα. Στην Στοκχόλμη μου είχαν πει ότι τα θέατρα στην Μόσχα έχουν κλείσει. Παρακάτω υπάρχει μια ενδεικτική μόνο λίστα των έργων και θεαμάτων στις 13 και 14 Φεβρουαρίου, αντιγραμμένη από το θεατρικό δελτίο. Όπως είναι πολύ ενδιαφέρον να μάθουμε τι άρεσε στο γαλλικό κοινό κατά την διάρκεια της γαλλικής επανάστασης, εξίσου ενδιαφέρον είναι να περιγράψουμε τα είδη ψυχαγωγίας που είναι ήδη δημοφιλή στη Μόσχα.

• *Όπερα του Μεγάλου Θεάτρου*: "Σάβιτσκο" του Ρίμσκι - Κόρσακωφ και "Σαμ-

ψών και Δαλιδά" του Σαιντ - Σανς.

• *Μικρό Κρατικό Θέατρο*: "Μπεσένι Ντένγκι" του Οστρόβσκι και "Στάρικ" του Γκόργκι.

• *Θέατρο Τέχνης της Μόσχας*: "Ο τζίτζικας στο τζάκι" του Ντίκενς και "Ο Θάνατος του Παζούτσιν" των Σάλτικοβ Στσέντριν.

• *Όπερα*: "Σέλο Στεπάντζικο" και "Κοπέλια".

• *Μέγαρο του Λαού*: "Ντουπρόβσκι" του Ναπράβνικ και "Δαίμονας" του Ρούμπινστάιν.

• *Θέατρο Ζαμόσκβορέσκι*: "Γκρόζα" του Οστρόβσκι και "Μεστσάνε" του Γκόργκι.

• *Λαϊκό Θέατρο*: "Το θαύμα του Αγίου Αντωνίου" του Μέτερλικ.

• *Θέατρο Κομισαριζέφσκαγια*: "Τα Κάλαντα" του Ντίκενς και "Ο καταραμένος Πρίγκηπας" του Ρεμιζόφ.

• *Θέατρο Κορς*: "Πολύ κακό για το τίποτα" του Σαίξπηρ και "Ο Μισάνθρωπος" και "Ζωρζ Νταντέν" του Μιλιέρου.

• *Δραματικό Θέατρο*: "Αλέξανδρος ο Α'" του Μερεζκόφσκι.

• *Θέατρο Δράματος και Κωμωδίας*: "Η μικρή Ντορίτ" του Ντίκενς και "Ο Μπαρμπέρης του Βασιλιά" του Λουνατσάρσκι.

Εκτός απ'αυτά, άλλα θέατρα έπαιζαν έργα του Κοσταντίν Ρομανόφ του Οστρόφσκι, του Ποταπένκο, του Βινιτσένκο και άλλων. Οι δύο αίθουσες του Θεάτρου Τέχνης της Μόσχας έπαιζαν το Ρομερσόλμ και ένα ρεπερτόριο από μο-

νόπρακτα. Αυτοί, όπως και η κομπανία του Θεάτρου Τέχνης έπαιζαν και στα περιφερειακά θέατρα όταν το δικό τους θέατρο ήταν πιασμένο από άλλους καλλιτέχνες.

Πήγα στο Μεγάλο Κρατικό Θέατρο για να δω το "Σαμψών και Δαλιδά" του Σαιντ - Σανς. Είχα μια θέση στο θεωρείο πολύ κοντά στην ορχήστρα και μπορούσα να παρακολουθήσω εξίσου καλά και την σκηνή και το κοινό. Στην πραγματικότητα έβλεπα πιό καθαρά το κοινό, παρά τη σκηνή. Αλλά αυτό ακριβώς ήθελα, γιατί είχα έρθει ακριβώς για να δω το κοινό.

Είχε σίγουρα αλλάξει πάρα πολύ από την προεπαναστατική περίοδο. Όλη η μοσχοβίτικη πλουτοκρατία των φαλακρών εμπόρων και των χρυσοστόλιστων χοντρών συζύγων τους είχε εξαφανιστεί. Μαζί τους είχαν εξαφανιστεί και οι βραδυνές τουαλέτες και τα παπιγιόν. Όλο το κοινό φορούσε τα συνηθισμένα καθημερινά του ρούχα. Η μόνη ενδυματολογική αντίθεση δινόταν από μια μικρή ομάδα ταρτάρων γυναικών που φορούσαν τις λευκές μαντήλες γύρω από το κεφάλι τους και τους ώμους τους, όπως ήταν το έθιμό τους. Υπήρχαν πολλοί στρατιώτες και άνθρωποι που ήταν ολοφάνερο ότι εργόντανε κατευθείαν από την δουλειά. Φορούσαν πολλά καφέ και γκριζα μάλλινα και παλτά όλων των ειδών και όλων των εποχών, γιατί τόσο στο θέατρο έκανε πολύ κρύο. (Αυτό φυσικά οφειλόταν στην έλλειψη καυσίμων, η οποία μακροπρόθεσμα ίσως οδηγούσε και στο προ-

σωρινό κλείσιμο των θεάτρων, αν το ηλεκτρικό δεν επαρκούσε για τον φωτισμό τους.) Και οι μουσικοί ήταν ντυμένοι ανομοιόμορφα. Οι περισσότεροι απ' αυτούς που έπαιζαν πνευστά σίγουρα συμμετείχαν στις στρατιωτικές μπάντες κατά την διάρκεια του πολέμου και φόραγαν ακόμα τα χακί σακάκια τους με παντελόνια όλων των ειδών. Οι άλλοι φορούσαν κάθε είδους καθημερινά ρούχα. Μόνο ο μάεστρος φορούσε φράκο και στεκόταν εκεί σαν απομεινάρι μιάς άλλης εποχής και η κομψότητά του τον απομόνωνε τόσο από την ρακένδυτη ορχήστρα του όσο και από το κοινό πίσω του.

Κοίταζα προσεκτικά να δω τι είδους άνθρωποι γέμιζαν την αίθουσα με το νέο καθεστώς και καταλάβαινα ότι η αισθητική απόλαυση είχε μεταφερθεί από τα θεωρεία στην πλατεία. Οι ίδιοι άνθρωποι οι οποίοι με το παλιό καθεστώς εξοικονομούσαν με πολύ κόπο λίγα καπίκια για να βρούν θέση στα ψηλά, τώρα κάθονταν εκεί όπου παλιότερα κάθονταν κάποιοι απλώς για να χωνέψουν το δείπνο τους. Παρατηρώντας προσεκτικά τα πρόσωπα των ανθρώπων εκείνο το βράδυ σκεφτόμουν ότι ελάχιστοι μέσα στο θέατρο μπορούσαν να έχουν φάει οτιδήποτε που θα έμοιαζε με ένα αξιοπρεπές δείπνο. Αλλά από το ενδιαφέρον που έδειχναν

δεν φαντάζομαι ότι υπήρχε άλλο ακροατήριο για το οποίο ένας καλλιτέχνης θα ήθελε να παίξει. Τα χειροκροτήματα, όπως και η αισθητική απόλαυση είχαν μεταφερθεί, και αυτά, από τα θεωρεία στην πλατεία.

Για την ίδια την παράσταση δεν έχω να πω και πολλά πράγματα, πέρα από το ότι τα κουρέλια που φορούσε η ορχήστρα και τα άδεια στομάχια των μουσικών δεν είχαν καμιά επίπτωση στο ίδιο το παίξιμό τους. Η Χέτσλερ, η χορεύτρια, χόρευε μπροστά σ' αυτό το κοινό τόσο καλά όσο και μπροστά στην μπουρζουαζία. Καθώς ανασήκωνα τον γιακά του παλτού μου, σκεφτόμουν ότι οι ηθοποιοί άξιζαν το θερμό χειροκρότημα και για ένα ακόμα λόγο: για τον ηρωισμό τους να παίξουν μ' αυτό το κρύο. Κάθε τόσο, όλο το βράδυ, σκεφτόμουν πολύ έντονα ότι η όπερα είναι εξωπραγματική, ίσως γιατί η διαφορά ανάμεσα στο μεγαλόπρεπο σκηνικό και στο φτωχό, εύθυμο ακροατήριο ήταν πολύ μεγάλη. Ομως, κάθε λίγο και λιγάκι, το κοινό και η σκηνή ενώνονταν στα μάτια μου σ' ένα αδιάσπαστο σύνολο. Γιατί το ίδιο το έργο "Σαμψών και Δαλιδά" είναι ένα ποιήμα για την επανάσταση και κέρδιζε τρομερή δύναμη όταν παιζόταν από ανθρώπους που ο καθένας τους είχε ζησει κάτι αντίστοιχο στη ζωή του.

Οι σκηνές όπου ο Σαμψών ξεσηκώνει τους Ισραηλίτες μου θύμιζε πολλές σκηνές στην Πετρούπολη του '17. Και όταν στο τέλος γκρεμίζει το ναό πάνω στους εχθρούς του που πανηγυρίζουν, θυμήθηκα τα λόγια του Τρότσκι: "Αν στο τέλος εξαναγκαστούμε να φύγουμε, θα βροντήξουμε την πόρτα πίσω μας τόσο δυνατά, που το χτύπημα θα αντηχήσει σε ολόκληρο τον κόσμο".

Γυρίζοντας στο σπίτι μέσα στο χιόνι, δεν είδα ούτε έναν οπλισμένο άνθρωπο. Ένα χρόνο πριν οι δρόμοι ερήμωναν μετά τις δέκα το βράδυ και οι μόνοι που κυκλοφορούσαν ήταν άνθρωποι σαν και μένα, οι οποίοι πηγαίνανε σε συγκεντρώσεις που τελειωναν αργά το βράδυ. Οι δρόμοι ήταν έρημοι εκτός από τις πολιτοφυλακές που ζεσταίνονταν γύρω από τις αναμμένες φωτιές. Τώρα οι δρόμοι ήταν γεμάτοι από περαστικούς που γύριζαν από τα θέατρα. Φαίνονταν ότι είχαν τελειώς ξεχάσει το γεγονός ότι δώδεκα μόνο μήνες πριν, αυτοί οι ίδιοι δεν θεωρούσαν τους δρόμους της Μόσχας ασφαλείς το βράδυ. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία πιά. Η επανάσταση εδραιώνεται και οι άνθρωποι σκέφτονται άλλα πράγματα πέρα από το παλιό ερώτημα, αν και πόσο δηλαδή θα μπορέσει να αντέξει η επανάσταση.

Μετά από αιώνες ακούγονται ξανά στην Ευρώπη κραυγές για "ισλαμικά τόξα" και "χριστιανικές ασπίδες". Αναρωτιούνται πολλοί μήπως τελικά ο κόσμος χωρίζεται σε χριστιανούς και αλλόθρησκους. Το άρθρο αυτό της Κατερίνας Παρδάλη προσπαθεί να εξηγήσει το φαινόμενο της θρησκείας και να δώσει μια διαφορετική απάντηση βασισμένη στη μαρξιστική ανάλυση.

Μαρξισμός και Θρησκεία

Η ολοένα και βαθύτερη κρίση του καπιταλιστικού συστήματος, τα αδιέξοδα και η βαρβαρότητα του, δεν μπορούν πια να κρυφτούν. Πόλεμοι, προσφυγιά, αρρώστιες, πείνα για εκατομμύρια ανθρώπους, "ατυχήματα" και οικολογικές καταστροφές, είναι μερικά από τα "δώρα" των καπιταλιστών στον πλανήτη.

Στη προσπάθειά τους να κρύψουν την αιτία όλων αυτών των συμφορών, να αποφύγουν ή να αποπροσανατολίσουν τις μαζικές αντιδράσεις σ'αυτή τη βαρβαρότητα, οι αστοί (που στην αυγή της κυριαρχίας τους χτύπησαν αμείλικτα τις θρησκευτικές σκοταδιστικές προλήψεις της φεουδαρχίας) ξαναενεργοποιούν τη θρησκεία. Επιχειρούν να εμφανίσουν, τις ταξικές αντιθέσεις, τις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις και την καταπίεση εθνοτήτων και μειονοτήτων σαν "θρησκευτικές διαμάχες". Μ'αυτό τον τρόπο, ελπίζουν να συσπειρώσουν, ευρύτερα κοινωνικά στρώματα -τα πιο καθυστερημένα- γύρω από τις επιλογές τους.

Πολλές φορές παίζουν το χαρτί της θρησκείας σε συνδυασμό με τον εθνικισμό. Η "Ελληνορθοδοξία" είναι ένα τέτοιο ζωντανό παράδειγμα.

Σήμερα, ο Χριστιανισμός εμφανίζεται σαν "ανώτερη" θρησκεία, που χαρακτηρίζει την πολιτισμένη Δύση της δημοκρατίας και του κοινοβουλίου. Από την άλλη, ο Ισλαμισμός εμφανίζεται σαν η βάρβαρη και απολίτιμη θρησκεία των "καθυστερημένων" λαών της Ανατολής, και αντιμετωπίζεται σαν σκοταδιστική ή ακόμα και φασιστική απειλή.

Ετσι, οι ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις (στον Κόλπο, στο Ιράκ, στη Λιβύη κλπ.), η ανακούφιση για το πραξικόπημα που έγινε το Γενάρη στην Αλγερία, για να μην πάρει το δημοκρατικά εκλεγμένο Ισλαμικό κόμμα την εξουσία, παρουσιάζονται με το άλλοθι της αντίστασης της Δύσης απέναντι στον "κίνδυνο του Ισλαμισμού".

Με τον ίδιο τρόπο που ο Κολόμβος -και η Χριστιανική Ισπανία της Ιεράς Εξέτασης- 500 χρόνια πριν, εξόντωναν και καταλήστευαν τους ινδιάνους της Αμερικής με το πρόσχημα ότι τους έφερναν "τα φώτα του πολιτισμού και του Χριστιανισμού"!

Όλα αυτά δείχνουν ότι η θρησκεία εξακολουθεί να είναι ένα από τα βασικά στηρίγματα του καπιταλισμού. Ιδιαίτερα σήμερα, αποτελεί προέκταση και άλλοθι για τον εθνικισμό και το ρατσισμό που καλλιεργούνται καθημερινά για να διασπούν και να αποπροσανατολίζουν τα εργατικά κινήματα σε όλο τον κόσμο.

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ

Στην καταγωγή της θρησκείας οι μαρξιστές αποδέχτηκαν τις απόψεις των προγενέστερων Υλιστών φιλοσόφων, που αργότερα βρήκαν υποστήριξη και στην επιστήμη. Δηλαδή ότι οι θρησκείες αρχικά προήλθαν από το δέος και τον φόβο των πρωτόγονων ανθρώπων απέναντι σε μια Φύση που τους ήταν ανεξήγητη και εχθρική.

Ο Εγκελς στο "Αντι-Ντύρινγκ" γράφει: "Κάθε θρησκεία δεν εί-

ναι τίποτα άλλο ουσιαστικά, παρά η φανταστική αντανάκλαση μέσα στον ανθρώπινο εγκέφαλο όλων εκείνων των δυνάμεων του εξωτερικού κόσμου, που κυριαρχούν στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Μιά αντανάκλαση όπου οι γήινες δυνάμεις παίρνουν τη μορφή υπεργίγνων δυνάμεων.

Από την αρχή ακόμα της ιστορίας, οι δυνάμεις που υπόκεινται κατ'αρχήν σ'αυτή την αντανάκλαση, είναι οι δυνάμεις της Φύσης, που στην κατοπινή ιστορική εξέλιξη, υφίστανται στους διάφορους λαούς τις πιο ποικιλόμορφες και παρδαλές προσωποποιήσεις".

Οι πρώτοι που έκαναν ολόπλευρη κριτική στη θρησκεία και την κυρίαρχη τότε Χριστιανική ιδεολογία, ήταν τα φωτισμένα μυαλά του Διαφωτισμού και της ανερχόμενης αστικής τάξης. Εδειξαν μια άλλη αντίληψη -τον Υλισμό- για την μελέτη της ιστορίας και της κοινωνίας. Όχι πια σαν το ξεδίπλωμα των "βουλών της θείας πρόνοιας" μέσω ορισμένων "ελέω θεού" αυτοκρατόρων, στρατηγών, ιεραρχών κλπ., αλλά σαν αποτέλεσμα της δράσης των ανθρώπων για να πετύχουν τους στόχους τους. Αντιμετώπισαν τη θρησκεία όχι απλά και μόνο σαν ένα συνοθύλευμα ψεύτικων και λάθος αντιλήψεων, αλλά και σαν μια κοινωνική δύναμη που έπαιζε ένα ρόλο: Το να υποστηρίζει την καταπιεστική εξουσία, την απόλυτη Μοναρχία δηλαδή, που κυριαρχούσε στην Ευρώπη πριν τη Γαλλική Επανάσταση. Έκαναν όμως ένα λάθος. Πίστεψαν ότι φτάνουν από μόνες τους οι προοδευτικές ιδέες για να εξαλειφθεί η θρησκεία. Πράγμα που δεν συνέβη.

Ο Μαρξ, προχώρησε τις απόψεις των διαφωτιστών-Υλιστών και έκανε κριτική στην ανολοκλήρωτη ρήξη τους με τον ιδεαλισμό.

Ήταν ο πρώτος που υποστήριξε ότι δεν φτάνουν μόνο οι ιδέες για να αλλάξεις τον κόσμο. Χρειάζεται και η **πράξη** -η κοινωνική δράση.

Ήταν αυτός που εξήγησε τους λόγους επιβίωσης της θρησκείας και έβαλε τις βάσεις για την αντιμετώπισή της.

Υποστήριξε, ότι δεν φτάνει να αποδείξεις ότι η θρησκεία είναι λάθος αντίληψη για να εξηγήσεις και να βιώσεις τον κόσμο. Πρέπει να αποκαλύψεις τις κοινωνικές αιτίες που την κάνουν να συνεχίζει να υπάρχει και τις ΑΝΑΓΚΕΣ των ανθρώπων που αυτή καλύπτει. Η βάση της αντιθρησκευτικής του κριτικής είναι: "ο άνθρωπος φτιάχνει τις θρησκείες και όχι οι θρησκείες τον άνθρωπο".

Για τον Μαρξ, η θρησκεία, προσφέρει μια φανταστική (δηλ. στη φαντασία) και σ'έναν άλλο κόσμο λύση των πραγματικών κοινωνικών προβλημάτων και αντιφάσεων που αντιμετωπίζει ο άνθρωπος.

Γράφει: "Η θρησκεία είναι προϊόν της κοινωνίας στην οποία ζουν οι άνθρωποι και όχι κάτι που έρχεται απ'έξω απ'τον κόσμο

των ανθρώπων ("εκ θεού αποκάλυψη", όπως υποστηρίζουν οι θεολόγοι).

Επειδή ο άνθρωπος δεν ήταν σε θέση να ξεπεράσει τους περιορισμούς που βάζει στην ύπαρξή του η ταξική κοινωνία, η θρησκεία έκφραζε την αλλοτρίωσή του. Κατασκευάζει την αντίληψη, ότι το πεπρωμένο του ανθρώπου βρίσκεται έξω από τον έλεγχό του. Είναι μια ψευδής συνείδηση.

Η θρησκευτική αγωνία, είναι έκφραση μιας πραγματικής αγωνίας του ανθρώπου -απέναντι στα πράγματα που συμβαίνουν γύρω του και που τον καθορίζουν- και ταυτόχρονα, είναι η διαμαρτυρία ενάντια σ'αυτή την πραγματική αγωνία.

Η θρησκεία είναι ο αναστεναγμός του καταπιεσμένου πλάσματος, η καρδιά (παρηγοριά) ενός άκαρδου κόσμου, όπως ακριβώς είναι η ψυχή μιας άψυχης κατάστασης. Η θρησκεία είναι το όπιο του λαού. "

Ορίζοντας ο Μαρξ τη θρησκεία σαν όπιο, ήθελε να δείξει ότι επηρεάζει τον κόσμο παρόμοια με το ναρκωτικό. Δηλαδή: Απο τη μιά μπορεί να βοηθάει τις μάζες να υπομένουν τη δυστυχία τους και τη μιζέρια τους, με το όνειρο μιας μέλλουσας ζωής και ταυτόχρονα να διαφθείρει τις ικανότητες τους να παλέψουν ενάντια στην ανισότητα και τη βαρβαρότητα της ταξικής κοινωνίας, με δύο λόγια να τις παθητικοποιεί. Γι'αυτό, και πάντοτε εξυπηρετούσε τις άρχουσες τάξεις στο να διαιωνίζουν την κυριαρχία τους.

Από την άλλη, κάτω από κάποιες συνθήκες, το "όπιο"-η ελπίδα για μια καλύτερη ζωή- μπορεί να εκφράσει τις διαθέσεις για ριζοσπαστικές αλλαγές σ'αυτή τη ζωή. Να γίνει η μεταμφίεση και το όχημα για πολιτικές και κοινωνικές μάχες.

Η έλλειψη μιας Αριστεράς -που να εκφράζει αυτές τις διαθέσεις και να δίνει μια αντικαπιταλιστική και αντιιμπεριαλιστική προοπτική στους λαούς διαφόρων χωρών- αφήνει τα περιθώρια σ'ένα κόσμο να ψάχνει στην κατεύθυνση της θρησκείας. Τέτοια παραδείγματα έχουμε στην Πολωνία όπου χρησιμοποιήθηκε ο Καθολικισμός ενάντια στη Χούντα του Γιαρουζέλσκι, στην Ιρλανδία, στη Λατινική Αμερική με το κίνημα της "Θεολογίας της απελευθέρωσης", στη Ρωσία όπου στις πρώτες εξεγέρσεις ενάντια στον κρατικό καπιταλισμό γέμισαν οι εκκλησίες, στα αντιιμπεριαλιστικά Ισλαμιστικά κινήματα κλπ.

Είναι ένας παράγοντας που παίζει ρόλο στην πάλη των τάξεων και γ'αυτό χρειάζεται οι επαναστάτες να παίρνουν θέση πάνω στο τι είναι η θρησκεία και πως αντιμετωπίζεται.

ΕΙΝΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ "ΑΝΩΤΕΡΗ" ΘΡΗΣΚΕΙΑ;

Τίποτα το ανώτερο ή το καινούργιο δεν υπάρχει στον Χριστιανισμό. Όλα τα αρχικά του χαρακτηριστικά προυπήρχαν και σε άλλες θρησκείες. Παρ' όλο που ξεκίνησε σαν μία θρησκεία των φτωχών και των κατατρεγμένων, πολύ σύντομα -ήδη από την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία- έχασε αυτά του τα χαρακτηριστικά. Διαμορφώθηκε σε όργανο εκμετάλλευσης και καταπίεσης των φτωχών και προστασίας των πλουσίων και των καθεστώτων τους. Παρ'όλο που είναι μια θρησκεία 2000 χρόνων -πράγμα που χρησιμοποιείται σαν επιχείρημα για το πόσο "Θεία" και "ανώτερη" θρησκεία είναι- δεν κατάφερε, και δεν θέλησε, να λύσει κανένα από τα προβλήματα που μαστίζουν την ανθρωπότητα. Η φτώχεια, η δυστυχία, η εξαθλίωση βασανίζουν ακόμα εκατομμύρια ανθρώπους χωρίς ο Χριστιανισμός να τους δίνει καμία προ-

Ιορδανοί ισλαμιστές διαδηλώνουν ενάντια στην εισβολή των ΗΠΑ στον Κόλπο. Φανατικοί και στην πίστη τους αλλά και στον αντιιμπεριαλισμό τους

πτική... σ' αυτή τη ζωή.

Η ιστορία των Χριστιανικών εκκλησιών μέχρι σήμερα, είναι αυτή της υποστήριξης της εκάστοτε κυρίαρχης τάξης σε όλες τις επιλογές και τις βαρβαρότητές της: Απο τη δουλία, τις σταυροφορίες και τον "εκχριστιανισμό" της Αμερικής και της Αφρικής, μέχρι την υποστήριξη του Φράνκο στην Ισπανία, του Μουσολίνι στην Ιταλία, το κυνήγι της αριστεράς στη Ελλάδα με τον Εμφύλιο. Οι οποιοσδήποτε προσπάθειες μετατροπής του Χριστιανισμού σε ριζοσπαστικό κίνημα διαμαρτυρίας, καταπιπίχτηκαν στο αίμα ή αφορίστηκαν κάτω από την ετικέτα των "αιρετικών".

Στην Ελλάδα σήμερα, η κυβέρνηση της Ν. Δ. -δυστυχώς με τις ευλογίες της αντιπολίτευσης- μας επισείει τον κίνδυνο του "Μουσουλμανικού τόξου". Λένε δηλαδή, ότι η "προαιώνιος αντίπαλος" Τουρκία προσπαθεί να χρησιμοποιήσει τους Μουσουλμανικούς λαούς και τις μειονότητες -σε Βοσνία, Βουλγαρία, Θράκη, Κοσσυφοπέδιο, Αλβανία, Αιζερμπαϊτζάν-για να διεισδύσει στην περιοχή των Βαλκανίων και της πρώην ΕΣΣΔ.

Και μπρος στον κίνδυνο αυτό, ο οποίος "απειλεί τα εδάφη, τον πολιτισμό και την Ορθοδοξία μας", προτείνουν να συσπειρωθούμε όχι μόνο σαν Έλληνες αλλά και σαν Χριστιανοί Ορθόδοξοι.

Μέσα σ'αυτά τα πλαίσια, κυβέρνηση και αντιπολίτευση, αναζητούν συμμάχους με βάση την ορθοδοξία. Προβάλλουν "παραδοσιακούς φυσικούς μας συμμάχους" όπως τους Σέρβους και τους ορθόδοξους Ρώσους, και αναζητούν καινούργιους για τη δημιουργία μιας "Ορθόδοξης Ασπίδας" στον "μουσουλμανικό επεκτατισμό". Γι'αυτό, ανέχονται και το φασίστα Λεπέν να κάνει δηλώσεις στη Ρόδο, ότι "είναι υπέρ της Ελλάδας και κατά των αλλοθρήσκων Τούρκων που δεν πρέπει να μπουν στην ΕΟΚ γιατί είναι ξένοι και κατώτεροι προς τον Ευρωπαϊκό πολιτισμό"!

Στην πραγματικότητα, όμως, αυτό που προσπαθεί να καλύψει πίσω απ'αυτές τις θρησκευτικές και πολιτιστικές φανφάρες η ελληνική αστική τάξη, είναι οι δικές της επεκτατικές και πολεμοκάπηλες βλέψεις στην περιοχή. Είναι ο ανταγωνισμός του ελληνικού με τον τούρκικο καπιταλισμό, για το ποιός θα "φάει" τη μερίδα του λέοντος από αγορές, επενδύσεις, αναλήψεις έργων, επιρροή και έλεγχο. Τόσο από την κατάρρευση των Ανατολικών χωρών όσο και από τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, είναι οι "αποκαλύψεις" του πρόεδρου του Τεχνικού Επιμελητηρίου Κώστα Λιάσκα ότι: "Τουρκικές κατασκευαστικές εταιρίες έχουν αναλάβει σημαντικά έργα στα Βαλκάνια

και στα κράτη της πρώην ΕΣΣΔ και αποτελούν σήμερα την "αιχμή του δόρατος" του τούρκικου επεκτατισμού! (Ελευθεροτυπία 19/10/92)

Η Ελληνορθόδοξη εκκλησία, πιστός σύμμαχος της αστικής μας τάξης σ' όλες της τις επιλογές (Μικρασιατική εκστρατεία, Εμφύλιο, Χούντα), στηρίζει και σήμερα αυτή την πολιτική.

Με συλλαλητήρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό, με διαλέξεις αλλά και με ραδιοσταθμούς δουλεύει προς αυτή την κατεύθυνση. Γίνονται ανταλλαγές επισκέψεων με τις άλλες ορθόδοξες εκκλησίες και ο Πατριάρχης της (συμμάχου) Σερβίας δηλώνει στην Ιερά Σύνοδο ότι "η Μακεδονία ανήκει στην Ελλάδα", και μετά από... έρευνες ανακαλύπτουν ότι και η Αγία Γραφή το γράφει πως "η Μακεδονία είναι από πάντα Ελληνική"! (Ελευθεροτυπία 3/5/92).

ΙΣΛΑΜΙΣΜΟΣ - "Ισλαμική Ορθοδοξία"

Η ανάλυση των Μαρξιστών για τον σύνθετο ρόλο της θρησκείας, επαληθεύεται και είναι απαραίτητη στη κατανόηση του φαινομένου της Ισλαμικής Ορθοδοξίας.

Η εικόνα που μας παρουσιάζεται είναι αντιφατική: Από τη μία εμφανίζεται -απο τη Δυτική προπαγάνδα- σαν ένα κίνημα θεοκρατικό, σκοταδιστικό, παράλογο και ίσως φασιστικό. Είναι χιλιάδες οι αναφορές πάνω στην καταπίεση των γυναικών, τις θηριωδίες των Μουλάδων στο Ιράν κλπ.

Από την άλλη, βλέπουμε ότι το κίνημα αυτό, επηρεάζει και κινητοποιεί μεγάλες μάζες μέσα στους λαούς της Μ. Ανατολής, της Αφρικής και της Ασίας.

Στην πραγματικότητα, η Ισλαμική Ορθοδοξία είναι ένα φαινόμενο του 20ου αιώνα, που ήρθε σαν απάντηση στα προβλήματα που δημιουργήσε ο Ιμπεριαλισμός σ' αυτές τις περιοχές. Είναι συνδεδεμένο με την παραδοσιακή άρχουσα τάξη αυτών των περιοχών, τα λεγόμενα "στρώματα του παζαριού" (μεγαλεμπόρους, τοκογλύφους, βιοτέχνες κλπ.) που ο Ιμπεριαλισμός τα πετάει έξω από την αγορά, με αποτέλεσμα να έχουν πολλές φορές εχθρική στάση απέναντί του και να θέλουν να αμυνθούν με "μεταρρυθμιστικά" Ισλαμιστικά κινήματα.

Αλλά έχει απήχηση και στη μεγάλη μάζα του λαού αυτών των χωρών, που επίσης θίγεται απο τον Ιμπεριαλισμό.

Γι' αυτό, η "Ισλαμική Ορθοδοξία" παρουσιάζει και τις δύο όψεις που έβαζε ο Μαρξ για τη θρησκεία:

Απο τη μία, είναι αντιδραστική, είναι ενάντια στο σοσιαλισμό, τη γυναικεία απελευθέρωση, τα συνδικάτα και την κίνηση της εργατικής τάξης.

Απο την άλλη -κύρια στις χώρες που δεν υπάρχει Αριστερά - συγκεντρώνει τις ψευδαισθήσεις των φτωχών αγροτών και κομματιών της εργατικής τάξης, ότι μέσω αυτού του κινήματος θα καταφέρουν να χτυπήσουν τον Ιμπεριαλισμό, και σε πολλές περιπτώσεις και τη ντόπια αστική τους τάξη. Πρόσφατα παράδειγμα είναι οι διαδηλώσεις ενάντια στον πόλεμο στον Κόλπο και οι εκλογές και οι εργατικές κινητοποιήσεις στην Αλγερία: Οι επιτυχίες του Ισλαμικού κόμματος δεν έκφραζαν τη θρησκευτική πίστη των Αλγερινών αλλά την απογοήτευσή τους από το καθεστώς της άγριας εκμετάλλευσης και της καταστολής που είχαν τα τελευταία χρόνια. Η απάντηση ήταν πραξικόπημα.

Πα'όλο που γίνεται προσπάθεια, απο τα καθεστώτα αυτών των χωρών να εμφανιστεί ο Ισλαμισμός σαν μια διαταξική θρησκεία "όλων", αυτά τα κινήματα τα φοβούνται όταν δεν τα ελέγχουν πλήρως, και τα καταστέλουν οι ίδιοι οι υποτιθέμενοι "ηγέτες" τους (Καντάφι, Σαντάμ κλπ. που φοράνε τον μανδύα του Ισλαμιστή-Αντιιμπεριαλιστή μόνο όταν τους συμφέρει.)

Η αντιμετώπιση της Αριστεράς σ' αυτά τα κινήματα πρέπει να είναι πολύ προσεχτική.

Τα υπερασπιζόμαστε απέναντι στον Ιμπεριαλισμό, και δεν υιοθετούμε τις ρατσιστικές μισαλλοδοξίες και τα ψέματα περί απο-

λίτιστων", "καθυστερημένων" κλπ.

Αλλά επίσης, τους κάνουμε κριτική και δεν έχουμε καμμία ψευδαισθήση ότι μπορούν να είναι λύση για την απελευθέρωση της εργατικής τάξης και των καταπιεσμένων αυτών των χωρών. Τέτοιου είδους ψευδαισθήσεις που οδήγησαν το Κ. Κ. Ιράν να συμμαχήσει με τους Μουλάδες, είχαν σαν αποτέλεσμα το να κατασφραγεί και να βγει εκτός νόμου όταν αυτοί εδραίωσαν την εξουσία τους.

ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΕΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Οι μαρξιστές είναι υλιστές και άθεοι και γι' αυτό ενάντιο σε κάθε θρησκεία. Ομως, επειδή η μέθοδος που προσπαθούν να κατανοήσουν και να αλλάξουν το κόσμο είναι ο διαλεκτικός υλισμός, έχουν και τη δυνατότητα να καταλάβουν ότι οι θρησκευτικές πεποιθήσεις εξακολουθούν να υπάρχουν γιατί οι κοινωνικές αιτίες που τις δημιουργούν δεν έχουν εκλείψει: Είναι η ταξική κοινωνία, ο καπιταλισμός που ορθώνεται απέναντι στους ανθρώπους το ίδιο ξένος και το ίδιο εχθρικός, όσο στα προϊστορικά χρόνια οι δυνάμεις της φύσης.

"... Ο φόβος μπροστά στη τυφλή δύναμη του Κεφάλαιου, που είναι τυφλή γιατί δεν μπορεί να προβλεφτεί από τις μάζες του λαού, που στο κάθε βήμα της ζωής του προλετάριου και του μικροκοκέρη η δύναμη αυτή απειλεί να του φέρει και του φέρνει την "Ξαφνική", την "αναπάντεχη", την "τυχαία" κατατροφή και τον όλεθρο, την μετατροπή του σε ζητιάνο, σε εξαθλιωμένο, σε πόρνη, το θάνατο απο τη πείνα, να η **ρίζα** της σύγχρονης θρησκείας που πριν απ' όλα και πάνω απ' όλα πρέπει να έχει υπόψη του ο υλιστής, αν δεν θέλει να μείνει υλιστής του νηπιαγωγείου". (Λένιν, 1909-Εργατικό Κόμμα και Θρησκεία)

Η εξάλειψη, λοιπόν, της θρησκείας δεν μπορεί να γίνει ούτε με την απαγόρευσή της -απο το κράτος ή απο το πρόγραμμα του επαναστατικού κόμματος, όπως πίστευαν οι Αναρχικοί- ούτε με μόνη την προβολή των ορθών αντιθρησκευτικών ιδεών.

Μονάχα η ταξική πάλη των εργατικών μαζών, που τραβά ολόπλευρα τα πιό πλατιά στρώματα του προλεταριάτου στη συνειδητή και επαναστατική κοινωνική πραχτική είναι σε θέση να απελευθερώσει στην πράξη τις καταπιεζόμενες μάζες από το ζυγό της θρησκείας στην προοπτική της ανατροπής των "καταστάσεων που έχουν ανάγκη απο ψευδαισθήσεις", δηλαδή της ανατροπής του καπιταλιστικού συστήματος.

Γι' αυτό, οι σοσιαλιστές επαναστάτες υπερασπίζονται το δικαίωμα της κάθε μειονότητας και του κάθε ανθρώπου να πιστεύει ότι θρήσκευμα θέλει, είτε να μην πιστεύει τίποτα. Συγκρούονται με τις κυρίαρχες τάξεις και τις κυρίαρχες θρησκείες τους -όποιες και αν είναι αυτές (Χριστιανικές ή Ισλαμιστικές).

Δεν θεωρούμε πρωτεύον ζήτημα μέσα στην εργατική τάξη να κηρύξουμε τον πόλεμο κατά της θρησκείας. (φανταστείτε να το έκανε κανείς αυτό, για παράδειγμα, στην απεργία της ΕΑΣ!!). Είμαστε ενάντιο σε **κάθε** διαχωρισμό μέσα στην εργατική τάξη, είτε με βάση το χρώμα (άσπροι - μαύροι κλπ), είτε με βάση την εθνότητα (έλληνες - ξένοι), είτε με βάση τη σεξουαλικότητα (γυναίκες - άντρες - ομοφυλόφιλοι). Με τον ίδιο τρόπο είμαστε ενάντια και στους διαχωρισμούς σε σχέση με τη Θρησκεία (χριστιανοί - μουσουλμάνοι - άθεοι κλπ). Η προσπάθειά είναι, να πείσουμε την εργατική τάξη ότι τέτοιου διαχωρισμοί είναι προς το συμφέρον της αστικής τάξης που τους καλλιεργεί για να διασπά και να αποδυναμώνει το εργατικό κίνημα σε κάθε χώρα.

Γι' αυτό και σήμερα, είμαστε ενάντιο στην κυβέρνηση Μησοτάκη που με τις ρατσιστικές κορώνες περί "Μουσουλμανικών τόξων" που μας απειλούν, προσπαθεί να συσκοτίσει και να δικαιολογήσει την πολιτική της.

Μια πολιτική λιτότητας, ανεργίας, τρομοκρατίας και πολεμοκαπηλείας που είναι για την εργατική τάξη πολύ πιο επικίνδυνη από τα οποιαδήποτε "αλλόθρησκα τόξα".

Η νομισματική κρίση είναι πίσω μας, αλλά έντρομοι οι καπιταλιστές διαπιστώνουν ότι μετά την μπόρα δεν ήρθε η ηρεμία. Κανένα μέτρο δεν μοιάζει ικανό να σταματήσει την κρίση, που βαθαίνει ώρα με την ώρα.

Στην συνέντευξη που αναδημοσιεύουμε από το βρετανικό περιοδικό "Σοσιαλιστική Επιθεώρηση", ο Κρις Χάρμαν εξηγεί γιατί οι καπιταλιστές δεν έχουν διέξοδο

Το φάντασμα της κρίσης του '30 επιστρέφει

Οι Μαρξιστές υποστηρίζουν ότι οι κρίσεις είναι ενδημικές στον καπιταλισμό. Έχουμε επιβεβαιωθεί από τα γεγονότα;

Η σημερινή κρίση μπορεί πολύ δύσκολα να αντιμετωπιστεί. Αυτό είναι το σημείο κλειδί από όπου πρέπει να αρχίσουμε. Στην διάρκεια της δεκαετίας του '80, την περίοδο του Θατσερικού μπουίμ, διαμορφώθηκε το επιχείρημα ότι ο καπιταλισμός μπορεί να αναπτύσσεται επ'άπειρο και ότι οι υφέσεις δεν είχαν σημασία. Μόλις πριν τέσσερα χρόνια η Εφημερίδα Φαϊνάνσιαλ Τάιμς δημοσίευαν ένα άρθρο που υποστήριζε ότι οι νέες μέθοδοι του απόλυτου συγχρονισμού της παραγωγής εξαλείφουν τις ανισορροπίες στην ροή των προϊόντων από την μία επιχείρηση στην άλλη και έτσι ποτέ πιά δεν θα ξαναεμφανιστεί ο οικονομικός κύκλος άνησος και ύφεσης.

Η σημερινή κρίση δείχνει από την μία πόσο πραγματικός είναι ο οικονομικός κύκλος, αλλά και από την άλλη πόσο δυσκολότερο γίνεται κάθε φορά να αντιμετωπιστεί, όσο το σύστημα γερνάει.

Ποιά είναι τα ειδικά χαρακτηριστικά της σημερινής κρίσης;

Η σημερινή κρίση έχει τρεις συνιστώσες. Υπάρχει η παγκόσμια κρίση, η κρίση στην Ευρώπη με τον Μηχανισμό Συναλλαγμάτων Ισοτιμιών και η κρίση στην Βρετανία. Ο καπιταλισμός μπήκε στις αρχές της δεκαετίας του 70 σε μία περίοδο κρίσεων. Τα προηγούμενα τριάντα χρόνια, οι τεράστιες εξοπλιστικές δαπάνες είχαν κατορθώσει να αναβάλλουν την κρίση, και έτσι είχαμε μία πολύ μεγάλη περίοδο καπιταλιστικής ανάπτυξης.

Στην Ευρώπη δεν είχαμε καμιά πραγματική ύφεση από την δεκαετία του '40 ως την δεκαετία του '70. Οι ρυθμοί ανάπτυξης ήταν φυσιολογικά 1 με 2%, και

δεν έπεφταν ακόμα και στις χειρότερες περιόδους. Στις ΗΠΑ είχαν μία - δυό υφέσεις, που όμως ήταν πολύ σύντομες και χωρίς ιδιαίτερη σημασία.

Από το 1973 και μετά έχουμε μία νέα περίοδο με βαθιές υφέσεις, με αρνητικούς αριθμούς ανάπτυξης στα μέσα της δεκαετίας του '70, και ξανά στα τέλη της δεκαετίας του '70 - αρχές της δεκαετίας του '80. Στα μέσα της δεκαετίας του '80 υπήρχαν σημάδια ύφεσης που όμως δεν πραγματοποιήθηκε.

Αυτή ήταν η εποχή του ονομαζόμενου "Μπουίμ του Λόουσον και του Ρήγκαν" (ο Λόουσον ήταν υπουργός οικονομικών της Θάτσερ). Όλοι μιλάγαν για "οικονομικό θαύμα". Ο Εκόνομιστ είχε σε ένα τεύχος το '87 στο εξώφυλλο τον τίτλο "Όλο πιο ψηλά" και υποστήριζε ότι ο Θατσεροσμός είχε λύσει την ενδημική αδυναμία του Βρετανικού καπιταλισμού, και αναφερόταν σε μία απεριόριστη επέκταση.

Εκ των υστέρων είναι απόλυτα σαφές ότι συνέβησαν δύο πράγματα. Οι κυβερνήσεις προσπάθησαν να αποφύγουν την ύφεση γύρω στο 85-86 χαλαρώνοντας τους ελέγχους πάνω στα δάνεια και την προσφορά χρήματος. Την ίδια στιγμή, επιχειρήσεις μπόρεσαν να αντισταθμίσουν τις πιέσεις στα κέρδη τους μέσω ενός συνδιασμού δανείων από τις τράπεζες και πληθωριστικής ανατίμησης διαφόρων περιουσιακών τους στοιχείων (οικόπεδα, κτίρια κλπ). Ετσι μπορούσαν να παρουσιάζουν στους ισολογισμούς την κατάστασή τους πολύ καλύτερη από ότι ήταν στην πραγματικότητα την περίοδο 87-88.

Η πραγματικότητα φάνηκε το 1989 και το 1990, όταν ανακάλυψαν οι κυβερνήσεις ότι έχαναν τον έλεγχο πάνω στην προσφορά χρήματος και συσσωρεύονταν πληθωριστικές πιέσεις στο σύστημα. Για να αντιμετωπίσουν αυτά, οι κυβερνήσεις

πήραν μέτρα που είχαν σαν αποτέλεσμα να αποκαλύψουν την πραγματική κατάσταση των λογαριασμών των εταιριών και να σπρώξουν το σύστημα στην κρίση.

Αυτό επιβεβαιώνει την παλιά Μαρξιστική άποψη ότι όταν ο καπιταλισμός είναι πετυχημένος, -όταν συσσωρεύει γρήγορα η γρήγορη συσώρευση σημαίνει ότι τα κεφάλαια των καπιταλιστικών επιχειρήσεων μεγαλώνουν πολύ γρηγορότερα από τον αριθμό των εργατών που απασχολούν. Για το σύνολο του καπιταλισμού, αυτό σημαίνει ότι οι επενδύσεις μεγαλώνουν πολύ γρηγορότερα από την πηγή των κερδών, που είναι η εκμετάλλευση των εργατών. Το γεγονός αυτό συμπιέζει το ποσοστό κέρδους. Αυτό είναι το κεντρικό σημείο της Μαρξιστικής ερμηνείας της κρίσης.

Από την δεκαετία του '70 τα ποσοστά κέρδους βρέθηκαν κάτω από τεράστιες πιέσεις σε όλες τις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες. Αυτό οδήγησε στις κρίσεις στα μέσα της δεκαετίας του '70 και το 1980-1, και θα είχε οδηγήσει σε κρίση το 1985-6 αν οι κυβερνήσεις δεν είχαν επιτρέψει να συσσωρευτούν πληθωριστικές πιέσεις. Μόλις οι κυβερνήσεις ανέλαβαν δράση ενάντια στις πληθωριστικές πιέσεις, ξεπρόβαλε η πραγματικότητα της κρίσης.

Η άποψη ότι η κρίση σήμερα έχει δημιουργηθεί από λάθη που έγιναν την δεκαετία του '80 είναι πολύ της μόδας. Η ερμηνεία που δίνεις δείχνει ότι το "Μπουίμ του Λόουσον" ήταν απαραίτητο για να απομακρύνει μία ύφεση που θα είχε συμβεί νωρίτερα. Δεν υπήρξαν όμως ιδιαίτερες μετατοπίσεις στο νομισματικό ισοζύγιο και την βιομηχανία που έδωσαν μία συγκεκριμένη αιχμή στην κρίση;

Χωρίς την πιστωτική χαλάρωση στις

Τώρα έχουμε τη γρηγορότερη ανάπτυξη απ' όλες τις μεγάλες οικονομίες της Ευρώπης' βεβαιώνει η ξεχασμένη οικολογική αφίσα των Τόρυδων μπροστά από το εγκαταλειμένο εργοστάσιο. Οι παλιές και οι νέες ιδέες των καπιταλιστών για την έξοδο από την κρίση αξίζουν σήμερα όσο και τα παλιοσιδέρα που άφησαν πίσω τους

αρχές της δεκαετίας του '80, η άνθηση δεν θα μπορούσε να έχει διαρκέσει. Ακόμα όμως, οι κυβερνήσεις αντέδρασαν στο Κράχ του '87 τροφοδοτώντας το σύστημα με δισεκατομμύρια, που παρατείναν και άλλο την ανάκαμψη. Ομως αυτά τα μέτρα, που βασικά επέτρεψαν μεγαλύτερο δανεισμό για τις επιχειρήσεις, μεγαλύτερα ύψη τιμών στην αγορά ακινήτων κλπ, δημιούργησαν μία κατάσταση όπου κανένας δεν είχε πραγματική επίγνωση ποιοί ήταν οι ουσιαστικοί ισολογισμοί των γιγάντιων εταιριών. Είναι σαφές τώρα. Κυττάξτε τους ισολογισμούς της "Ολύμπια & Γιορκ" οι των διάφορων επιχειρήσεων του Μάξουελ και του Μέρντοχ. Το 1987 και 88 κανένας δεν είχε πραγματική επίγνωση από που προέρχονταν πραγματικά τα κέρδη τους. Για αυτό, μόλις άρχισαν να ελέγχουν την επέκταση των χρεών, έπεσαν τα κέρδη.

Το γεγονός αυτό προσθέτει τεράστιες δυσκολίες στην σημερινή ύφεση γιατί σημαίνει ότι συμβαίνει πάνω σε ένα υπόβαθρο τεράστιων χρεών, τόσο κρατικών, όσο και ιδιωτικών. Το γενικό αποτέλεσμα είναι μία κρίση όπου τα προηγούμενα χρέη οδηγούν σε πολύ υψηλά επίπεδα επιτοκίων που με την σειρά τους αφανίζουν κάθε πιθανότητα να βγούν οι κερδοφόρες επιχειρήσεις από την ύφεση. Στην κρίση, πριν δέκα χρόνια, τα επιτόκια ήταν πολύ υψηλά, αλλά και ο πληθωρισμός ήταν πολύ υψηλός, έτσι τα πραγματικά επιτόκια δεν ήταν παρά 1 ή 2%.

Σήμερα στην Βρετανία το επίπεδο του πληθωρισμού είναι 3 με 4% ενώ τα επιτόκια ακόμα και μετά την πρόσφατη μείωση βρίσκονται στο 9%, έτσι έχουμε ένα πραγματικό επιτόκιο 6%. Αυτό περιορίζει την ανάπτυξη και κάνει πολύ δύσκολο για τις εταιρίες να αποκαταστήσουν τα κέρδη στους ισολογισμούς τους. Ταυτόχρονα, οι τράπεζες είναι πολύ επιφυλακτικές να δανείσουν κι' άλλα χρήματα. Αυτό σημαίνει ότι τους είναι πολύ δύσκολο

να βγούν από αυτή την κρίση.

Πολλοί σχολιαστές υποστηρίζουν ότι η μείωση των επιτοκίων μπορεί να γίνει ο σπινθήρας της ανάκαμψης. Πως μπαίνουν τα επιτόκια στην ανάλυσή μας για την κρίση;

Τα επιτόκια δεν είναι κάτι που οι κυβερνήσεις μπορούν να καθορίζουν κατά βούληση. Οι δυνάμεις που καθορίζουν το σύστημα εξασκούν τεράστιες πιέσεις και οι κυβερνήσεις μπορούν να προσπαθήσουν να τις εξισορροπήσουν σε ένα βαθμό, αλλά δεν μπορούν να καθορίσουν μονομερώς πως λειτουργεί το σύστημα. Και αυτό ισχύει και για τα επιτόκια όσο ισχύει για όλα τα άλλα.

Το πιο σημαντικό είναι ότι το πιστωτικό σύστημα δανείζεται πόρους από την υπόλοιπη οικονομία, από τις επιχειρήσεις που δεν χρειάζεται να επενδύσουν τα χρήματά τους άμεσα. Την ίδια στιγμή το πιστωτικό σύστημα δανείζει συνεχώς σε άλλες επιχειρήσεις. Έτσι ένα σημαντικό ποσοστό από τα κέρδη της ICI φέτος βραχυπρόθεσμα θα δανειστεί στις τράπεζες. Την ίδια στιγμή η Φορντ, για παράδειγμα, μπορεί να θέλει να κάνει κάποια καινούργια επένδυση, και θα δανειστεί από τις τράπεζες. Ή η Βρετανική κυβέρνηση, αν θέλει να καλύψει τα 30 δις Λίρες του προϋπολογισμού, θα καταφύγει και αυτή στις τράπεζες.

Κάθε χρονική στιγμή, η προσφορά και η ζήτηση δανείων από τις τράπεζες προσδιορίζει και το ύψος των επιτοκίων. Η προσφορά προς τις τράπεζες εξαρτάται κύρια από τα κέρδη των επιχειρήσεων. Έτσι αν το ποσοστό κέρδους είναι συνολικά πολύ μεγάλο, η προσφορά πόρων προς τις τράπεζες είναι μεγάλη και η ζήτηση παραμένει σταθερή, με αποτέλεσμα τα επίπεδα των επιτοκίων να πέσουν.

Αν τα ποσοστά κέρδους είναι χαμηλά, η προσφορά κεφαλαίων προς τις τράπε-

ζες είναι μικρή. Ταυτόχρονα υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων που είναι χρωμαμένες, και χρειάζονται δάνεια για να επενδύσουν. Γι'αυτό, η ζήτηση κεφαλαίων είναι πολύ μεγάλη και τα επιτόκια υψηλά.

Ο Μαρξ, όταν έγραφε το Κεφάλαιο έκανε την παρατήρηση ότι τα επιτόκια κινούνται αντιστρόφως ανάλογα με το ποσοστό κέρδους. Τα υψηλά επιτόκια σήμερα, είναι αντανάκλαση της βασικής αδυναμίας και των πεσμένων ποσοστών κέρδους του συστήματος.

Είναι χρήσιμο να πούμε, για να έχουμε καλύτερη εικόνα, ότι η σημερινή είναι η τρίτη μεγάλη ύφεση μέσα σε μιά κρίση 20 χρόνων. Ομως φαίνεται ότι όσο αφορά δύο πλευρές της κρίσης αυτής, τα πράγματα έχουν αλλάξει αποφασιστικά. Το ένα είναι το βάθος της κρίσης. Ομως σε πιο βαθμό έχει επηρεάσει την φύση της κρίσης η αναδιαμόρφωση του κόσμου, ειδικά η κατάρρευση της Ανατολικής Ευρώπης;

Η ιστορία του καπιταλισμού ως την δεκαετία του '30 είναι κύρια ιστορία μιάς κρίσης που βαθιάει. Την δεκαετία του '30 οι μεγαλύτερες καπιταλιστικές δυνάμεις βρήκαν έναν τρόπο να βγούν από την κρίση, που περιλάμβανε δύο συνιστώσες. Η μία ήταν το πολύ υψηλό επίπεδο εξοπλισμών. Η άλλη ήταν η κρατική παρέμβαση που έσπρωχνε τις ιδιωτικές επιχειρήσεις σε συνεργασία και τις εξανάγκαζε να επενδύουν, ακόμα και εάν είχαν η κάθε μία χωριστά χαμηλά ποσοστά κέρδους. Ο στρατιωτικός κρατικός καπιταλισμός καθώρισε τις εξελίξεις στην Γερμανία και την Ιαπωνία, και στην διάρκεια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου στην Βρετανία, την Γαλλία και πολλές άλλες χώρες.

Μετα τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο δεν υπήρξε καμιά επιστροφή στα παλιά πρότυπα του ιδιωτικού καπιταλισμού. Κάθε

κράτος έπαιξε σημαντικό ρόλο στην βιομηχανία και παντού οι στρατιωτικές δαπάνες ήταν πολύ μεγαλύτερες.

Μέσα σε αυτή την κατάσταση η Κεϋνσιανή εικόνα του κράτους που μπορεί να παρεμβαίνει στην βιομηχανία και να σταματάει την κρίση έμοιαζε να ταιριάζει. Ο κρατικός καπιταλισμός ήταν ένας δρόμος για το ξεπέραςμα των χαρακτηριστικών της κρίσης που είχε προκύψει από την δεκαετία του '20. Η Ρωσία και η Ανατολική Ευρώπη ήταν οι πιό ακραίες εκδοχές του ίδιου κρατικού καπιταλισμού που αναπτύχθηκε στην Δύση και στις χώρες του Τρίτου Κόσμου.

Το μοντέλο άρχισε να καταρρέει την δεκαετία του '70. Τα μεγάλα κράτη δεν ήταν πιά σε θέση να διατηρήσουν τα υψηλά επίπεδα στρατιωτικών δαπανών που σταθεροποιούσαν το σύστημα. Την ίδια στιγμή το διεθνές εμπόριο και η διεθνοποιημένη παραγωγή, γίνονται ολοένα και πιό σημαντικά. Ξεπερνώντας τα εθνικά όρια περιορίζουν την αποτελεσματικότητα της κρατικής παρέμβασης. Για αυτό η κρίση του 1973 ήταν η αρχή του τέλους της περιόδου της κρατικοκαπιταλιστικής οργάνωσης του παγκόσμιου συστήματος. Ιδεολογικά σηματοδεύτηκε το γεγονός αυτό από τον τρόπο με τον οποίο στα μέσα της δεκαετίας του 1970 όλοι οι Κεϋνσιανοί στράφηκαν απότομα στον μονεταρισμό. Στην Βρετανία, το Εργατικό Κόμμα ανακοίνωσε το 1977 ότι δεν μπορούσε πιά να αποκρούσει την κρίση μέσα από τις δημόσιες δαπάνες.

Η κρίση που χτύπησε την Ανατολική Ευρώπη τη δεκαετία του '80 είναι μιά πιό ακραία μορφή της κρίσης που είχε χτυπήσει τον δυτικό κρατικό καπιταλισμό νωρίτερα. Πολλά καθεστώτα προσπάθησαν να ανοίξουν τις οικονομίες τους στην παγκόσμια αγορά, να σπάσουν τον έλεγχο του κράτους πάνω στην βιομηχανία, να ενισχύσουν τις διεθνείς συμβάσεις κλπ και έτσι τραβήχτηκαν στην κρίση του παγκόσμιου συστήματος.

Τώρα έχουμε φτάσει σε ένα σημείο όπου το παγκόσμιο σύστημα ολόκληρο βρίσκεται, λιγότερο ή περισσότερο σε κρίση. Πριν τρία χρόνια, όταν η κρίση αυτή κατέληξε στην πολιτική κατάρρευση στην Ανατολική Ευρώπη, η κυρίαρχη άποψη ήταν ότι αν οι χώρες αυτές ακολουθούσαν τα πρότυπα της Δυτικής Ευρώπης και των ΗΠΑ, θα έφταναν σε ανάκαμψη. Η αγορά και η δημοκρατία θα αλληλοσμπληρώνονταν.

Όμως, πριν καλά-καλά προλάβει να φτάσει στις τελειωτικές της διαστάσεις η κατάρρευση της Ανατολικής Ευρώπης, η κρίση έκανε την επίθεσή της στην Δύση και τώρα στην Απω Ανατολή. Αυτές οι κρίσεις αλλητροφοδοτούνται.

Μάπως η λύση βρίσκεται -έστω και προσωρινά- στην επιστροφή, στην κατεύθυνση της μεγαλύτερης κρατικής παρέμβασης;

Η κρίση από το 73 μέχρι σήμερα έχει δείξει ότι η μαγαλύτερη κρατική παρέμβαση δεν είναι διέξοδος από την κρίση. Ο καπιταλισμός λειτουργεί όλο και περισσότερο σαν ένα διεθνές σύστημα. Μέσα σε αυτή την κατάσταση ένα κράτος που θα αποφάσιζε να αποκοπεί από το σύστημα θα υστερούσε σε σχέση με τις πιό αναπτυγμένες μέθοδες παραγωγής που αναπτύσσονται σε παγκόσμιο επίπεδο. Από την άλλη, τα κράτη μπορούν να δοκιμάσουν να ρίξουν τα προστατευτικά φράγματα, και να αφήσουν το σύστημα να λειτουργήσει.

Όμως αν αφήσουν το σύστημα να λειτουργήσει, επιστρέφουν στην ουσία σε ένα στάδιο, όπως ήταν πριν το 1929. Σε ένα στάδιο με σύντομες ανακάμψεις και πολύ βαθείες υφέσεις, όπου θα είναι πιό δύσκολο να τις αποφύγουν. Δεν πιστεύω ότι η απάντηση για αυτούς είναι η επιστροφή στην παλιά κρατική παρέμβαση. Οι δυνάμεις που έχουν απελευθερωθεί είναι πολύ μεγάλες για να μπορούν μεμονωμένα τα καπιταλιστικά κράτη να αντιμετωπίσουν την κατάσταση. Θα μετατοπίζονται από την μιά λύση προς την άλλη.

Στην Σουηδία, η κυβέρνηση είναι αποφασισμένη να μειώσει την κρατική παρέμβαση στην βιομηχανία, να ανοίξει την οικονομία στις δυνάμεις της αγοράς. Το αποτέλεσμα ήταν να φτάσουν στα πρόθυρα της χρεωκοπίας όλες οι σουηδικές τράπεζες. Η κυβέρνηση αναγκάστηκε να αναλάβει δύο μικρότερες τράπεζες. Φοβάται ότι θα χρειαστεί να εθνικοποιήσει ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα στην Σουηδία για να προλάβει την κατάρρευση της οικονομίας. Με αυτόν τον τρόπο όμως απομακρύνεται από τον στόχο ενός πιό διεθνοποιημένου συστήματος. Ετσι βρίσκεται σε αδιέξοδο.

Από μιά τελείως αφηρημένη σκοπιά, υπάρχουν δυο δρόμοι για να ξεφύγει το σύστημα από μιά κρίση σαν την σημερινή. Ο ένας είναι να αφήσουν την κρίση να βαθύνει, δηλαδή να αφήσουν ολόκληρους τομείς του καπιταλισμού να χρεωκοπήσουν.

Υποθετικά, οι υπόλοιποι τομείς θα μπορούσαν τότε να επιστρέψουν στην κερδοφόρα συσώρευση, αφού θα έχουν αγοράσει φτηνά τα χρεωκοπημένα κεφάλαια, και αφού οι εργάτες -χτηνημένοι από την ανεργία- θα έχουν εξαναγκαστεί να αποδεχτούν χαμηλά μεροκάματα.

Το πρόβλημα είναι ότι μετά το '30 το μέγεθος των βιομηχανικών μονάδων έχει γίνει τόσο μεγάλο ώστε αντί η χρεωκο-

πία μιάς από τις μεγάλες επιχειρήσεις να ανοίγει τον δρόμο για να αυξήσει τα κέρδη της μιά άλλη, μπορεί να την συμπαρασύρει στην χρεωκοπία. Ετσι στην πραγματικότητα όσο και αν καταδικάζουν την κρατική παρέμβαση, την τελευταία δεκαετία του 20 αιώνα, οι καπιταλιστικές κυβερνήσεις, αντιμετώπιζες με αυτόν τον κίνδυνο της συνολικής κατάρρευσης, επεμβαίνουν για να σταματήσουν αυτό που οι ίδιοι αποκαλούν το φυσικό τρόπο με τον οποίο το σύστημα λύνει τις κρίσεις του.

Ο Εκόνομιστ πριν από δέκα περίπου χρόνια πρότεινε ότι ένας τρόπος για να λυθεί το πρόβλημα των χρεών του Γ' κόσμου, ήταν να αφήσουν ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα να χρεωκοπήσει. Προφανώς οι συνέπειες θα ήταν μιά τεράστια πολιτική και οικονομική κρίση που θα διαπερνούσε ολόκληρο τον καπιταλισμό. Αντιμέτωπη με ένα πολύ μερικότερο πρόβλημα, την κρίση στην αγορά Δανειών και Αποταμιεύσεων (Loans and Savings), η κυβέρνηση του Μπους παρενέβη και στήριξε το πιστωτικό σύστημα.

Ο άλλος δρόμος, που έχει χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν, θεωρεί ότι το βασικό εμπόδιο για την ανάκαμψη είναι το επίπεδο της υπερχρέωσης. Επομένως, μιά πληθωριστική πολιτική, που φουσκώνει το σύστημα με χρήματα, διευκολύνει την ρευστότητα των επιχειρήσεων και τους δίνει την δυνατότητα να κάνουν επενδύσεις. Ταυτόχρονα, ο πληθωρισμός σβήνει τα χρέη πολύ γρήγορα.

Θεωρητικά και αυτός ο τρόπος αποτελεί διέξοδο. Όμως θα δημιουργούσε μιά κολοσιαία αναταραχή στο σύστημα. Όταν έχουμε τεράστια δάνεια από έναν τομέα του κεφάλαιου στους άλλους, ο πληθωρισμός έχει σαν συνέπεια να χάνουν αυτοί οι τομείς του κεφάλαιου που έδωσαν τα δάνεια. Και αυτό μπορεί να σημαίνει καταστάσεις σχεδόν εμφυλίου πολέμου μέσα στις άρχουσες τάξεις.

Επιπρόσθετα, η πληθωριστική λύση, μπορεί να δώσει τεράστια ώθηση στην ταξική πάλη. Υψηλοί ρυθμοί πληθωρισμού συνοδεύονται κατά κανόνα από υψηλά επίπεδα ταξικών αγώνων. Πολύ γρήγορα οι εργάτες θα μπαίνουν στην μάχη, προσπαθώντας να διατηρήσουν την αντιστοιχία των μισθών τους με τις τιμές. Για αυτό οι άρχουσες τάξεις βρίσκονται παγιδευμένες ανάμεσα σε δυο λύσεις -από τις οποίες καμιά δεν λειτουργεί. Στην πραγματικότητα παλατζάρουν ανάμεσα στις δύο.

Μετά την υποτίμηση της Βρετανικής Λίρας ξέσπασε ένας τεράστιος καυγάς μέσα στους Τόρυδες για το να θάπρεπε να δοκιμάσουν να διατηρήσουν μια αποπληθωριστική στρατηγική επιστρέφοντας

στον ΜΣΙ, ή αν θάπρεπε να επιλέξουν μία πληθωριστική στρατηγική χαμηλών επιτοκίων, αφήνοντας την Λίρα να κατακυλήσει και τις ελπίδες τους στην τύχη. Όταν ανέβασαν τα επιτόκια στο 15% ανακάλυψαν ότι πολιτικά δεν μπορούσαν να το αντέξουν. Και αν επιλέξουν μια πληθωριστική πολιτική θα αντιμετωπίσουν φοβερούς πολιτικούς καυγάδες -ιδιαίτερα στην Βρετανία, όπου πληθωριστική πολιτική σημαίνει αύξηση των εισαγωγών, επιδείνωση του ισοζυγίου πληρωμών και ένα σωρό άλλα δυσκολίες από τις οποίες δεν μπορούν να βγούν.

Σε πό βαθμό βρίσκεται η Βρετανία σε μία ιδιαίτερα δύσκολη θέση;

Η κατάσταση για τον Βρετανικό καπιταλισμό είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Πρέπει νάμαστε προσεχτικοί όμως, γιατί όπως είπε ο Λένιν κάποτε, στο βαθμό που οι εργάτες είναι διατεθειμένοι να αποδεχτούν τις θυσίες, υπάρχει πάντα μία καπιταλιστική διέξοδος από την κρίση. Βραχυπρόθεσμα μπορούν να συμβούν διάφορα πράγματα που θα τους δώσουν μία μικρή ανάσα. Όμως δεν μπορούν να τους σώσουν από την κρίση.

Το πραγματικό πρόβλημα για τον Βρετανικό καπιταλισμό είναι ότι η θέση του στον παγκόσμιο καπιταλισμό πέφτει εδώ και 100 χρόνια. Αυτή η πτώση έχει επιτα-

χυνθεί τα τελευταία 20 χρόνια, φτάνοντας σε μία κατάσταση σήμερα όπου ολόκληροι βιομηχανικοί τομείς δεν είναι ανταγωνιστικοί. Το μερίδιο της Βρετανίας στις εξαγωγές βιομηχανικών προϊόντων έχει πέσει τα τελευταία 20 χρόνια περίπου κατά τα δύο τρίτα. Βέβαια, αυτά συνέβησαν μιά περίοδο παγκόσμιας επέκτασης, όπου η σχετική πτώση συνοδεύεται από πραγματική ανάπτυξη. Όμως, όταν μιλάμε για σήμερα, όπου πολλοί σοβαροί αστοί οικονομολόγοι μιλάνε για ύφεση τα επόμενα τέσσερα ή πέντε χρόνια, μιά πτωτική πορεία στο μερίδιο των διεθνών εξαγωγών, δημιουργεί τεράστια προβλήματα.

Δεν βλέπω καμιά εύκολη διέξοδο. Η αποπληθωριστική πολιτική δεν κάνει μόνο τους εργάτες να υποφέρουν, αλλά κάνει πολύ σημαντικά τμήματα της βιομηχανίας να ουρλιάζουν. Ούτε η υποτίμηση του 1967 ούτε των αρχών της δεκαετίας του '80 έλυσαν τα προβλήματα του Βρετανικού καπιταλισμού. Αντίστοιχα, έχουν υπάρξει μιά σειρά από περιστάσεις όπου οι κυβερνήσεις έχουν μειώσει τα επιτόκια με την ελπίδα της ανάκαμψης - κάθε φορά σήμανε μιά πολύ γρηγορότερη αύξηση των εισαγωγών παρά των εξαγωγών.

Στην τωρινή κατάσταση υπάρχει η πρόσθετη δυσκολία της υπερχρέωσης. Με τα σημερινά επίπεδα του χρεους,

καμιά εγγύηση δεν υπάρχει ότι τα χαμηλότερα επιτόκια θα αυξήσουν την κατανάλωση και τις επενδύσεις των καπιταλιστών. Και αν υπάρξει κάποια ανάκαμψη, θα βασίζεται στις εισαγωγές.

Γιατί το Εργατικό Κόμμα δεν μπορεί να προωθήσει καμιά εναλλακτική πρόταση;

Το Εργατικό Κόμμα έχει το ίδιο πρόβλημα που είχε στην κρίση του 1929-1930 -δεν διαθέτει καμιά απάντηση στη κρίση. Το 1929-1931, καθώς η κρίση γινόταν όλο και χειρότερη, το Εργατικό Κόμμα όλο και περισσότερο αποδεχόταν την συμβατική αστική στάση -αποπληθωρισμός, ισοσκελισμός του προϋπολογισμού, μην κάνουμε τίποτα που θα "τορπιλίσει το πλοίο". Μέσα στην κρίση του 1931 η κυβέρνηση των Εργατικών δεν έκανε καν αυτό που έκανε αργότερα η Εθνική Κυβέρνηση, να εγκαταλείψει την ισοτιμία με βάση τον χρυσό και να αρχίσει να πέρνει παρεμβατικά μέτρα.

Τώρα, στα τέλη Σεπτεμβρίου, όταν συνεδρίασε το Εθνικό Οικονομικό Συμβούλιο του Εργατικού Κόμματος μόνο πέντε ψήφισαν ενάντια στην πολιτική της ηγεσίας που συνέχιζε να υποστηρίζει το ΜΣΙ. Αυτό σημαίνει ότι ιδεολογικά το Εργατικό Κόμμα δεν έχει να προσφέρει τίποτα σε σχέση με την κρίση του συστήματος.

Η Ιρις Αυδή-Καλακάνη είναι συγγραφέας βιβλίων για το γυναικείο ζήτημα. Η Βίλλυ Φωτοπούλου συζητάει μαζί της για τους αγώνες των γυναικών, με αφορμή το βιβλίο της “Εκείνο το πρωί”.

Η αυγή του γυναικείου κινήματος στην Ελλάδα

ΕΡ: Τι ήταν αυτό που σε έκανε να γράψεις ένα βιβλίο για τις γυναίκες της εργατικής τάξης και τους αγώνες τους στα τέλη του περασμένου αιώνα;

ΑΠ: Η δικιά μου η προσπάθεια είναι να δείξω ότι οι γυναίκες συμμετείχαν από την αρχή στο εργατικό κίνημα και ότι όλη αυτή η αποσιώπηση είναι εντελώς ψεύτικη. Δεν είναι αυτό μια συνειδητή επιλογή, ότι εδώ δε θα μιλάμε για τις γυναίκες, είναι ότι δεν ξέρουν τη σημασία του αγώνα τους.

Ξέρουμε ότι οι γυναίκες ήταν από την αρχή κομμάτι της εργατικής τάξης, όπως επίσης ξέρουμε ότι συναντούσαν δυσκολίες από τις ηγεσίες των σωματείων να γίνουν μέλη τους. Τη συμμετοχή τους τη βλέπουμε πολύ αποσπασματικά, από την πρώτη απεργία του 1892, από το ότι αργότερα φτιάχνουν κάποιους γυναικείους συλλόγους, στην ταπητουργία πχ, το '18 με '20.

Τότε, με την εκβιομηχάνιση, ο πιο σημαντικός κλάδος είναι τα υφαντήρια, όπου εκεί δουλεύουν κατά τα εννέα δέκατα γυναίκες. Και ο λόγος είναι διπλός: οι μισθοί είναι πάρα πολύ χαμηλοί, κάθε δουλειά που κάνουν οι γυναίκες αμοιβετεί πάντα πολύ χαμηλά, από την άλλη είναι ένας βιομηχανικός τομέας όπου δέχονται τις γυναίκες να δουλέψουν.

Από την πρώτη απεργία το 1892 και μετά έχουμε αλληπάλληλες απεργίες στα υφαντήρια. Το πρώτο αίτημα που κερδίζει το εργατικό κίνημα στην Ελλάδα είναι η μεσημβρινή διακοπή για τα υφαντήρια. Στα υφαντουργεία, το 1918, γίνανε και τα πρώτα δυνάτα σωματεία. Ήταν τέτοια γιατί ήταν και τα πρώτα μικτά.

Και σε άλλους κλάδους έχουμε μεγάλα κομμάτια γυναικών εργαζομένων. Οι δασκάλες πχ, διεκδικούν και τα γενικά αιτήματα του κλάδου, αλλά και την ισότητα στην αμοιβή, και αυτό είναι κοινό αίτημα και των αντρών δασκάλων. Μετά το '25, σε όλες τις απεργίες υπάρχει ένα πολύ δυναμικό ποσοστό γυναικών.

Το 1912 έχουμε την πρώτη προστατευτική νομοθεσία για τις γυναίκες που φτιάχνεται γιατί έχει αρχίσει να δυναμώνει το ερ-

Εργάτριες που δουλεύουν στη συσκευασία

γατικό κίνημα, και υπήρχε και μια γενικότερη κατακραυγή στην κοινωνία για την εξαθλίωση των εργατριών. Όλοι αυτοί οι νόμοι όμως έχουν τόσες πολλές εξαιρέσεις που φτάνουν να μην εφαρμόζονται.

Εδώ πολύ σημαντική είναι η Μαρία η Σβάλου. Ήταν επιθεωρήτρια εργασίας του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, και από τις εμπειρίες της εκεί έβγαλε ένα καταπληχτικό βιβλίο, “Κοινωνική Πρόνοια και Γυναίκες”. Περιγράφει όλη τη φοβερή κατάσταση της εργατικής τάξης, αλλά είναι γυναίκα και δε μιλάει από τα πάνω και ψυχρά. Περιγράφει τα πράγματα με τραγική έμφαση.

Μέσα από τη δουλειά οι γυναίκες αποχτάνε μια άλλη οντότητα, μια ανεξαρτησία, γιατί έχουν μια σχετική οικονομική ανεξαρτησία. Αλλο βέβαια που με ξύλο και απειλές κατατίθεται το μεροκάματο στον άντρα, στον πατέρα ή στο σύζυγο.

ΕΡ: Πότε εμφανίζεται το γυναικείο κίνημα στην Ελλάδα;

ΑΠ: Όταν αρχίζουμε να συζητάμε για γυναικείο κίνημα είναι γύρω στα 1896, η Ένωση των Ελληνίδων, αλλά γυναικείο κίνημα υπάρχει και σε μη οργανωμένη μορφή, από την περίοδο της έκδοσης της “Εφημερίδας των Κυριών”, το 1887, αλλά και πιο πριν, όπου εμφανίζονται διάφορες φιλανθρωπικές κινήσεις για τη βοήθεια των εργατριών.

Όπως παντού στον κόσμο, φτιάχνονται άσυλα για τους εργάτες και τις εργάτριες που φτάνουν στα μεγάλα κέντρα τελείως εξαντλημένοι. Οι εργάτες στην αρχή συρρέουν από την ύπαιθρο στις πόλεις με μόνο εφόδιο την εργατική τους δύναμη.

Η αστική τάξη στο σύνολό της προσπαθεί να αποσοβήσει τον κίνδυνο της ανάπτυξης του εργατικού κινήματος, με το να αποσιωπά πλήρως την ύπαρξη της εργατικής τάξης. Αυτές οι αστές γυναίκες, μέσα από τη φιλανθρωπία, έρχονται σε επαφή μαζί της. Είναι χαρακτηριστικό ένα απόσπασμα της Παρρέν, η οποία είναι μια αστή, με πολλά χρήματα, αλλά δουλεύει σα δασκάλα. Λέει λοιπόν στο "Άσυλον των εργατιδών": "Εργάτις εγώ, εργάτιδα και αυτά. Τι περιεργον εάν με ενδιαφέρει η τύχη των, εάν μετά των άλλων κυριών εργάζομαι υπέρ αυτών, όπως καλύτερα προπαρασκευαστούν και εισαχθούν εις τον ατελειώτον της εργασίας αγώνα;"

Ακόμα, η "Εφημερίδα των Κυριών" πρόβαλλε τις γυναικείες απεργίες στο εξωτερικό. Είχε μια είδηση σε κάποιο φύλλο, "Απεργία Ραπτριών στη Γαλλία" και το ανέφερε η Παρρέν ως παράδειγμα, ανυπομονούσε να γίνει και στην Ελλάδα.

Όμως είναι οι ίδιες αυτές γυναίκες που αντιδρούν όταν οι υπηρέτριες τους αρχίζουν να διεκδικούν. Έχουν την αντίληψη ότι η υπηρέτρια είναι άνθρωπος του σπιτιού και δε μπορεί να αμοιβεται με μισθό, αλλά με κάποια προίκιση. Εδώ αρχίζει η αντιπαράθεση και το κοντράρισμα των συμφερόντων.

Εκείνη την περίοδο, οι γυναίκες μιλάνε μόνο οι αστές. Οι γυναίκες της εργατικής τάξης πρέπει να τα βγάζουν όλα πέρα μόνες τους, και κόντρα με τους άντρες τους πολλές φορές, γιατί δεν υπάρχει αυτή η ιδιυλική εικόνα της εργατικής οικογένειας που μας λένε.

Μέσα στα αιτήματα του εργατικού κινήματος υπάρχει κάπου κάπου και η διεκδίκηση για το μισθό των γυναικών. Οι γυναίκες όμως, δηλαδή οι αστές, ήδη από το 1870, στην Κωνσταντινούπολη διεκδικούν "ίση αμοιβή για ίση εργασία". Η "Εφημερίδα των Κυριών" φωνάζει από το 1877 για ισότητα στις αμοιβές.

Φτάνουμε το '12-'13 και εκεί οι γυναικείες οργανώσεις, οι οργανώσεις των αστών γυναικών, εγκαταλείπουν όλα τα άλλα για να στηρίξουν τον πόλεμο. Το ίδιο είχε γίνει και το 1897. Όλες αυτές οι οργανώσεις είναι πολύ παραδοσιακές θα έλεγε κανείς. Η "Εφημερίς των Κυριών" ως πούμε, λατρεύει τη βασιλεία.

ΕΡ: Πώς συνεχίζει το γυναικείο κίνημα μετά τον πόλεμο;

ΑΠ: Το 1920 τελειώνει το πρώτο στάδιο του γυναικείου κινήματος. Οι προηγούμενες διεκδικούσαν το να μπορούν οι γυναίκες να μορφώνονται και να μπορούν να δουλεύουν. Αλλά το '20 η αγορά εργασίας έχει μεγαλώσει πια πάρα πολύ, έχουν μπει οι γυναίκες στο Δημόσιο, σε γραφεία βέβαια, έχουν μπει σε πολλά άλλα επαγγέλματα, έχουν ανοίξει τα πανεπιστήμια για τις γυναίκες. Αυτό που φαίνεται είναι ότι οι γυναίκες που άνοιξαν αυτούς τους δρόμους έχουν πολύ μεγάλο πείσμα, πείσμα για να πάνε κόντρα στο σύστημα που δεν τους δίνει τις ευκαιρίες.

Το '20 γίνεται και ο καινούργιος Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, και περνάνε από 'κει όλες οι σημαντικές γυναίκες, η Αθηνά Γαϊτάνου-Γιαννίου, η Αύρα Θεοδωροπούλου και άλλες. Ο Σύνδεσμος διεκδικεί "ισότητα δικαιωμάτων και ισότητα υποχρεώσεων". Και πάλι δεν πρόκειται για κάποιον επαναστατικό σύλλογο, απλώς το γυναικείο κίνημα έχει σκαμνανεβάσματα, δηλαδή κάθε φορά που είναι ώριμη η στιγμή, βγαίνουν οι γυναίκες και διεκδικούνε. Τώρα, το '20, το γυναικείο κίνημα δυναμώνει, γιατί πάει παράλληλα και με τα άλλα πολιτικά γεγονότα στην Ελλάδα, φεύγει η βασιλεία.

Λίγο αργότερα όμως, ο Σύνδεσμος διασπάται, φεύγουν πολύ σημαντικές γυναίκες, η Ρόζα Ιμβριώτη, η Μαρία Σβώλου, νωρίτερα είχε φύγει η Γαϊτάνου-Γιαννίου για να φτιάξει το ΣΟΓ, το Σοσιαλιστικό Όμιλο Γυναικών. Η διάσπαση έγινε όταν αυτές οι γυ-

ναίκες θελήσανε να ξεκαθαρίσουν το ζήτημα αν είμαστε όλες οι γυναίκες μαζί, ή αν αυτό που ενδιαφέρει κυρίως είναι μια συνολική κοινωνική αλλαγή. Το δεύτερο δρόμο ακολούθησαν η Ιμβριώτη, η Σβώλου, και έτσι φτάνουμε μέχρι το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο.

Το '30 εμφανίζεται και η μεγάλη διαφωνία για την ψήφο. Οι φιλέλευθερες του Συνδέσμου κάνουνε πάρα πολλές προσπάθειες, πλησιάζουνε βουλευτές κλπ. Εκεί η Γαϊτάνου-Γιαννίου έβαλε πια τις φωνές, όταν έγινε δεκτό το δικαίωμα ψήφου με τους δύο περιορισμούς: να ψηφίζουνε οι γυναίκες που είναι εγγράμματες και πάνω από 30 χρονών. Ετσι δηλαδή αποκλειόντουσαν οι εργάτριες, γιατί ήταν αγράμματες, και οι νέες, που ίσως να ψηφίζαν προοδευτικά. Η Γιαννίου λέει ότι αυτό ήταν προδοσία. Οι άλλες λένε να πάρουμε τώρα αυτό και αργότερα θα πάρουμε και το άλλο.

ΕΡ: Στη μεταπολεμική περίοδο τι διαμορφώνεται μέσα στο γυναικείο κίνημα;

ΑΠ: Τώρα, μετά τον πόλεμο, γύρω στο '53, έχουμε μια αντανάκλαση του τι συμβαίνει στην Ευρώπη. Επικυρώνεται μια σύμβαση για τα δικαιώματα των γυναικών και, νομικά τουλάχιστον, οι γυναίκες έχουν ανοιχτούς όλους τους ορίζοντες μπροστά τους.

Με την δικτατορία κλείνουν όλα αυτά. Βλέπεις, το γυναικείο κίνημα είναι από μόνο του μια επανάσταση. Και κάθε φορά που έχουμε μια δικτατορία, το Μεταξά, τους συνταγματάρχες, οι γυναικείες οργανώσεις κλείνουνε. Το '75, μέσα από το σύνταγμα, έχουμε την κατοχύρωση της ισότητας, αλλά αυτό δεν αρκεί.

Τότε φτιάχνονται μετωπικές γυναικείες οργανώσεις, γύρω από τα κόμματα: η Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών από το ΚΚΕσ., η Ομοσπονδία Γυναικών Ελλάδος από το ΚΚΕ, η Ενωση Γυναικών Ελλάδος από το ΠΑΣΟΚ. Επίσης δημιουργηθήκανε πολλές μικρές αυτόνομες ομάδες. Το πρόβλημα μ'αυτές τις οργανώσεις ήτανε η απόστασή τους από το ίδιο το υποκείμενο, τις εργάτριες.

ΕΡ: Πώς βλέπεις σήμερα τις προοπτικές της πάλης για τη γυναικεία απελευθέρωση;

ΑΠ.: Αυτή η προσπάθεια ξεκινάει από πολύ παλιά, αλλά δεν υπάρχει μια συνέχεια, η ιστορική εξέλιξη των αγώνων μας. Αυτά όλα τα έχουμε αφήσει σκόρπια. Ξεκινάμε, κάνουμε ένα βήμα και μετά μας ξαναπάνε πίσω, όπως είναι η σημερινή εποχή, που οι γυναικείες κατακτήσεις, όσες υπάρχουν, η άμβλωση πχ, χάνονται.

Οι γυναίκες είναι αναπόσπαστα κομμάτια της εργατικής τάξης. Είναι εκεί και όχι κατά συγκατάβαση, ούτε προσωρινά. Οι γυναίκες έχουν προχωρήσει πολύ και έχουν αλλάξει χιλιάδες πράγματα και μέσα από το εργατικό κίνημα και μέσα κυρίως από το γυναικείο κίνημα. Εδώ διεκδικούν το να μην τους βάζουν χέρι οι προϊστάμενοι, χτυπάνε τις σεξουαλικές παρενοχλήσεις επί τόπου, στο χώρο της δουλειάς.

Διεκδικούμε και το δικαίωμα στη δουλειά και το δικαίωμα στη ζωή. Θέλουμε και διεκδικούμε μεγαλύτερο ελεύθερο χρόνο και ό,τι αυτό σημαίνει, κρατική πρόνοια για να ελαφρύνονται οι γυναίκες, μεγάλο επίδομα μητρότητας κλπ. Η νομοθεσία που έχουμε είναι έτσι φτιαγμένη για να μην εφαρμοστούν ποτέ αυτά που δίνει στις γυναίκες: γονικές άδειες, άνευ αποδοχών, όπου όμως αυτοί που τις παίρνουν πληρώνουν και το δικό τους ασφάλιστρο και του εργοδότη! και πολλά άλλα τέτοια. Πρέπει να επεκτείνουμε αυτή τη νομοθεσία και σ'άλλα σημεία της, για τη σεξουαλικότητα, για τις άμβλώσεις κλπ. Πρέπει να τα βάζουμε συνεχώς μπροστά, γι'αυτό μιλάω συνέχεια για την ανάγκη μιας διαρκούς γυναικείας πρωτοπορίας που δεν θα τα "ξεχνάει" αυτά όπως οι άλλοι.

ΟΗΕ Ιμπεριαλιστικός Οργανισμός

Η απελπισία που σπέρνει ο τρόμος της πρώην Γιουγκοσλαβίας αποτελεί το υπόβαθρο για την ενίσχυση των ψευδαισθήσεων γύρω από τον ρόλο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Χιλιάδες ειρηνιστές, αριστεροί διανοούμενοι και κόμματα, όπως επίσης και καταπιεσμένες μειονότητες της περιοχής, έρχονται να εμπιστευτούν τον οργανισμό αυτό σαν την μόνη ελπίδα ειρήνευσης και δικαιοσύνης. Από την άλλη, κανείς δεν μπορεί να κλείσει τα μάτια στο γεγονός ότι οι ιμπεριαλιστικές χώρες, κύρια οι ΗΠΑ και η ΕΟΚ, τρέφουν τις δικές τους ελπίδες για τον ΟΗΕ, θεωρώντας τον σαν το καλύτερο όχημα για να επέμβουν στρατιωτικά στην περιοχή. Ποιά πλευρά έχει δικαίωμα να ελπίζει; Η πρόσφατη και η παλιότερη ιστορία απαντά με τον πιο αρνητικό τρόπο.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Ο ΟΗΕ ήταν ένα τμήμα των "ουδέτερων" θεσμών που έστησαν οι νικητές του Β' Παγκ. Πολέμου, προκειμένου να σιγουρέψουν την κυριαρχία τους. Για να καταλάβει κανείς τη φύση του ΟΗΕ, αρκεί να ρίξει μια ματιά στο Συμβούλιο Ασφαλείας, που είναι το πιο αποφασιστικό όργανό του.

Τα πέντε μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας είναι οι ΗΠΑ, η ΕΣΣΔ (σήμερα πιά η Ρωσία), η Αγγλία, η Γαλλία και η Κίνα. Ο καταστατικός χάρτης του ορίζει ότι ο ΟΗΕ αποσκοπεί στην υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ελευθερίας, της δημοκρατίας και του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης. Όλα αυτά, μας λένε, θα τα διαφυλάξουν οι σφαγείς του Βιετνάμ και της Βαγδάτης, του Αφγανιστάν και της Τσεχοσλοβακίας, της Μέσης Ανατολής και της Β.Ιρλανδίας, της Αλγερίας αλλά και της πλατείας Τιενανμέν. Κι όχι μόνο. Οι πέντε αυτές χώρες είναι οι μεγαλύτεροι έμποροι όπλων, συγκεντρώνοντας το 80% της παγκόσμιας αγοράς θανάτου.

Προφανώς στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκονται οι ΗΠΑ. Αυτό δεν εκφράζει τίποτε άλλο παρά τον ιμπεριαλιστικό συσχετισμό δυνάμεων, όπως αποκρυσταλλώθηκε μετά το 1945: ο πιο ισχυρός "συνεταίρος" έχει και τις περισσότερες δυνατότητες. Δεν είναι τυχαίο το ότι οι ΗΠΑ μπορούν και προβάλλουν συνεχώς βέτο στην υλοποίηση καταδικαστικών γ'αυτές αποφάσεων. Ο Παναμάς και η Γρενάδα ήταν μόνο οι πιο πρόσφατες και κραυγαλέες περιπτώσεις. Θα ήταν κάπως παράδοξο εξ άλλου να μπορούν να υλοποιηθούν τέτοιες αποφάσεις ενάντια στο βασικό χρηματοδότη του ΟΗΕ: οι ΗΠΑ είναι υπεύθυνες για την κάλυψη του 35% των δαπανών του οργανισμού.

Υπήρχε παλιότερα μέσα στην αριστερά η αντίληψη ότι η συμμετοχή της ΕΣΣΔ και του υποτιθέμενου "σοσιαλιστικού" στρατοπέδου στον ΟΗΕ θα τον μετέτρεπε σε ένα σχετικά προοδευτικό οργανισμό. Προφανώς σε κάτι τέτοιο θα είχαν αντίρρηση μια σειρά λαοί και κινήματα που στέναζαν κάτω από την σταλινική καταπίεση. Αλλά όχι μόνο αυτοί. Οι λαοί και τα κινήματα που στέναζαν κάτω από τον δυτικό ιμπεριαλισμό δεν κέρδισαν τίποτε από αυτή τη συμμετοχή. Ούτε το Συμβούλιο Ασφαλείας ούτε η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ δεν μπόρεσαν να αποτρέψουν τις επεμβάσεις των ΗΠΑ. Ισα-ίσα, υπήρξαν περιπτώσεις που ΗΠΑ και ΕΣΣΔ βρέθηκαν στην ίδια μεριά.

Το 1947, μία από τις πρώτες κίολας πράξεις του ΟΗΕ ήταν η απόφαση για το διαμελισμό της Παλαιστίνης και τη δημιουργία του κράτους του Ισραήλ, σε μια περιοχή που ζούσαν πάνω από ένα εκατομμύριο Παλαιστίνιοι. Ήταν η απόφαση που άνοιξε το δρόμο στην σιωνιστική τρομοκρατία που τελικά άρπαξε το 80% του εδάφους, εκδιώκοντας 750.000 Παλαιστίνιους από τα σπίτια τους. Αυτήν την απόφαση την υποστήριξαν από κοινού η ΕΣΣΔ μαζί με τις ΗΠΑ και όλες τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, ενώ προφα-

νώς, ήταν αντίθετες όλες οι αραβικές χώρες.

Βέβαια η συμφωνία δεν ήταν, τουλάχιστον μέχρι τώρα, κανόνας. Ετσι στην ουσία ο ΟΗΕ δεν ήταν τίποτε άλλο παρά ένα διαρκές παζάρι των ισχυρών καπιταλιστών του κόσμου και γ'αυτό, από τη γέννησή του ακόμη, λειτουργούσε με δύο εναλλακτικούς τρόπους. Όταν οι δυνάμεις του Συμβουλίου Ασφαλείας συμφωνούσαν κάτι, τότε ο ΟΗΕ προσέφερε τη "σημαία ευκαιρίας" κάτω από την οποία επεδίωκαν να εξασφαλίσουν τα συμφέροντά τους, ακόμη και με άμεσες στρατιωτικές επεμβάσεις.

Όταν αντίθετα αυτές οι δυνάμεις διαφωνούσαν, ο ΟΗΕ παρέλυε καθώς αδυνατούσε να επιβάλει τα ίδια του τα ψηφίσματα.

Ο πόλεμος στον Κόλπο ανήκει στην πρώτη κατηγορία. Η περίπτωση της ισραηλινής αρπαγής αραβικών εδαφών ανήκει στη δεύτερη, αφού υπάρχουν μεν καταδικαστικές αποφάσεις εκ μέρους του ΟΗΕ, όμως το βέτο των ΗΠΑ εξασφαλίζει ότι αυτές δεν θα αποτελέσουν κανένα ουσιαστικό εμπόδιο για το Ισραήλ.

ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ

Σε αυτά τα πλαίσια εξηγείται η όλη δράση του οργανισμού.

Το 1950 ήρθε η πρώτη άμεσα στρατιωτική επέμβαση των Ηνωμένων Εθνών. Κάτω από την καθοδήγηση των ΗΠΑ - και με σημαντική ελληνική συμμετοχή - δύο εκατομμύρια στρατιώτες επιτέθηκαν ενάντια στη Β. Κορέα. Ο πόλεμος αυτός στοίχισε 4.000.000 νεκρούς και την πλήρη ισοπέδωση ολόκληρης της χώρας. Πάνω στον άμαχο πληθυσμό της Β. Κορέας δοκιμάστηκαν για πρώτη φορά οι εμπρηστικές βόμβες Ναπάλμ, ενώ και οι άμαχοι του νότου δεν έμειναν καθόλου "παραπονεμένοι", αφού στην υποχώρησή τους οι δυνάμεις του ΟΗΕ εφάρμοσαν τακτική καμμένης γής και στο νότο.

Αν ο πόλεμος στην Κορέα ήταν ίσως η πιο φονική επέμβαση του ΟΗΕ, δεν ήταν και η μοναδική. Τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα έχουν επίσης πολύ πικρές εμπειρίες από τις "ειρηνευτικές" πρωτοβουλίες του ΟΗΕ. Το Κογκό είναι μια τέτοια περίπτωση.

Μετά την ανεξαρτητοποίηση της χώρας αυτής το 1960, η δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση του Πατρίς Λουμούμπα αντιμετώπιζε την απειλή του εμφύλιου πολέμου που υποδαύλιζαν οι παλιοί αποικιοκράτες της περιοχής, οι Βέλγοι. Ο Λουμούμπα στράφηκε στα Ηνωμένα Έθνη για βοήθεια.

Πράγματι, περίπου 20.000 κυανόκρανοι έφτασαν στο Κογκό, όχι όμως για να βοηθήσουν τον Λουμούμπα. Διατήρησαν τη χώρα ενωμένη αλλά την παρέδωσαν στο δικτάτορα Μομπούτου, μια μαριονέτα των ΗΠΑ. Ο ίδιος ο Λουμούμπα πλήρωσε με τραγικό τρόπο τις αυταπάτες του, αφού συνελήφθη και τελικά δολοφονήθηκε.

Η αδιαφορία είναι αντίθετα ο κανόνας για εκείνες τις περιοχές του κόσμου όπου δεν διακυβεύονται τα συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων. Η Σομαλία είναι το πιο πρόσφατο παράδειγμα. Αφού για δεκαετίες και οι ΗΠΑ και η ΕΣΣΔ ξόδεψαν εκατομμύρια δολάρια για εξοπλίσουν τη χώρα, τώρα, με το τέλος του ψυχρού πολέμου στη περιοχή, η Σομαλία τους είναι άχρηστη και κάθε δολλάριο που θα ανακούφιζε τον πληθυσμό από τον εμφύλιο και την πείνα περιττή σπατάλη.

ΟΙ ΑΔΕΣΜΕΥΤΟΙ ΚΑΙ ΗΠΑ

Η εικόνα αυτή δημιούργησε εδώ και πολλά χρόνια μια καινούργια αυταπάτη. Οτι οι λεγόμενες τρίτες ή αδέσμευτες χώρες θα μπορούσαν να παίξουν καταλυτικό ρόλο στο σπάσιμο του ιμπεριαλιστικού ελέγχου πάνω στον ΟΗΕ. Αν η Κίνα απέδειξε πολύ γρήγορα, με το αιματοκύλισμα του Βιετνάμ και της Καμπότζης, το πόσο απείχε από ένα τέτοιο ρόλο, υπήρξαν άλλοι επίδοξοι ειρηνοποιοί.

Η ομάδα των 77 ήταν ένας τέτοιος συνασπισμός "μικρών" χωρών στα πλαίσια του ΟΗΕ. Όμως πέρα από την αδυναμία εφαρμογής των αποφάσεων που κόντραραν πραγματικά τις ΗΠΑ, οι χώρες αυτές δεν έκαναν - και δεν κάνουν - τίποτε άλλο από το να υπερασπίζονται τα συμφέροντά τους, τα οποία δεν συμπίπτουν πάντα με τις αρχές της ειρήνης, της δημοκρατίας και της αυτοδιάθεσης.

Η Ινδία, για παράδειγμα, έχει επανειλημμένα καταψηφίσει αποφάσεις που αφορούν την απαγόρευση ή τον περιορισμό της χρήσης των πυρηνικών όπλων

καθώς από καιρό φιλοδοξούσε να μετατραπεί σε πυρηνική υπερδύναμη. Η Ελλάδα του ΠΑΣΟΚ -που συμμετείχε σε μια άλλη "ειρηνιστική" ομάδα, την "πρωτοβουλία των 6"- είχε αρνηθεί να υποστηρίξει ψηφίσματα όπως το 40/152 που απαγόρευε την χρήση της βόμβας νετρονίου!

Σήμερα πιά ο ΟΗΕ μετατρέπεται όλο και περισσότερο σε προκάλυμμα της εξωτερικής πολιτικής και ειδικά των στρατιωτικών επεμβάσεων των ΗΠΑ. Η διάλυση του συμφώνου της Βαρσοβίας οδήγησε στη χαλάρωση της πειθαρχίας μέσα στο δυτικό στρατόπεδο, με αποτέλεσμα οι ΗΠΑ να έχουν δυσκολίες στην κινητοποίηση μηχανισμών όπως το ΝΑΤΟ, ειδικά σε ορισμένες περιοχές του κόσμου. Από την άλλη ο στόχος δεν είναι πιά η "κομμουνιστική απειλή" και άρα οι αμερικάνικες επεμβάσεις πρέπει να περιβληθούν ένα διαφορετικό ιδεολογικό άλλοθι. Αλλά και σε οικονομικό επίπεδο ο ΟΗΕ προσφέρει την δυνατότητα άμεσης μεταφοράς του κόστους των επεμβάσεων και στους υπόλοιπους συμμάχους.

Από καιρό τώρα υπάρχει ένα ειδικό τμήμα του ΟΗΕ, το Γραφείο Πολυμερούς Διπλωματίας, το οποίο παρακολουθεί τις ψηφοφορίες και επιβάλλει τιμωρίες, αν κάποιες χώρες δεν ψηφίζουν στη "σωστή κατεύθυνση". Η λειτουργία αυτού του Γραφείου, όπως ξεδιπλώθηκε στην περίπτωση του Κόλπου, εκφράζει με τον καλύτερο τρόπο το ρόλο του οργανισμού.

Προκειμένου να υπερψηφισθεί η απόφαση 678 για πόλεμο ενάντια Ιράκ πολλές χώρες απειλήθηκαν, ή και δωροδοκήθηκαν. Στη Τουρκία δόθηκαν με τη μορφή στρατιωτικής βοήθειας οκτώ δισεκατομμύρια δολάρια. Στην Αίγυπτο χαρίστηκαν 14 δις δολάρια που είχε συσσωρεύσει σαν χρέη. Η Κίνα πήρε πολιτικά ανταλλάγματα αλλά και 114 εκατομμύρια δολάρια με τη μορφή δανείου. Η Συρία, μια χώρα καθόλου φιλική με τις ΗΠΑ, δωροδοκήθηκε, παίρνοντας το πράσινο φως για το ξεκαθάρισμα κάθε αντίστασης στον υπό τον έλεγχό της τομέα του Λιβάνου, αλλά και ένα δισεκατομμύριο δολάρια στρατιωτική βοήθεια.

Ταυτόχρονα φάνηκαν και οι προοπτικές για εκείνες τις αδέσμευτες χώρες που με την στάση τους θα "εκδημοκράτιζαν" τον ΟΗΕ. Ένας αμερικανός διπλωμάτης δήλωνε προς τους εκπροσώπους της Υεμένης, μετά την άρνησή τους να υποστηρίξουν το ψήφισμα: "Αυτή ήταν η πιο ακριβή αρνητική ψήφος που δώσατε ποτέ". Και πράγματι, οι ΗΠΑ ακύρωσαν ολόκληρο το πρόγραμμα ανθρωπιστικής βοήθειας σε μιά από τις πιο φτωχές χώρες του κόσμου.

ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ:

Σήμερα, η παρουσία των δυνάμεων του ΟΗΕ στην πρώην Γιουγκοσλαβία δεν φέρνει ούτε εκατοστό πιο κοντά την ειρήνη. Το μόνο που εξασφαλίζει είναι ένα πόδι των αμερικάνων στην περιοχή, αφού μια μαζική τύπου-Ιράκ επέμβαση είναι αμφιβόλου αποτελέσματος αυτήν τη στιγμή.

Αλλά και για το μέλλον, δεν υπάρχει κανένα εχέγγυο ότι αυτή η λυκοφιλία των καπιταλιστών του πλανήτη κάτω από την ηγεσία των ΗΠΑ θα μπορέσει ποτέ να εξασφαλίσει την ειρήνη οπουδήποτε στον κόσμο.

Ο Ευ.Μαχαίρας, πρόεδρος της "Ελληνικής Επιτροπής για την Διεθνή Υφεση και Ειρήνη" έκανε πρόσφατα έναν αντικειμενικό απολογισμό, παρ'όλες τις αυταπάτες που ο ίδιος έχει για το μέλλον του ΟΗΕ:

"Αν σκεφτεί κανείς ότι από το 1945 μέχρι σήμερα έγιναν 127 νέοι πόλεμοι με 20 και πλέον εκατομμύρια νεκρούς και ανυπολόγιστες καταστροφές, ότι ο τρίτος παγκόσμιος πόλεμος δεν αποφεύχθηκε με τις δραστηριότητες του ΟΗΕ, αλλά με την ισορροπία του τρόμου, ότι οι δύο μεγαλύτεροι τοπικοί πόλεμοι (της Κορέας και του Βιετνάμ) δεν σταμάτησαν λόγω της επέμβασης του ΟΗΕ, αλλά από την ανάγκη των πραγμάτων, ενώ άλλοι διαρκούν δεκάδες χρόνια, είναι φανερό ότι κάτι πρέπει να γίνει για την αναβάθμισή του..." (Ελευθεροτυπία 28/8/92).

Τα ίδια τα παραδείγματα της Κορέας και του Βιετνάμ όμως δείχνουν από μόνα τους ότι η απάντηση σε όλα αυτά δεν μπορεί να είναι η αναβάθμιση του ΟΗΕ. Στη πρώτη περίπτωση ο πόλεμος σταμάτησε όταν η χώρα ισοπεδώθηκε και όπως έλεγε ο ίδιος ο αμερικανός διοικητής των βομβαρδιστικών Ο' Ντόνελ "δεν υπήρχαν πια άλλοι στόχοι". Στη δεύτερη σταμάτησε από ένα δυνατό αντιπολεμικό κίνημα σ'ολόκληρο τον κόσμο. Αυτές οι δύο είναι και οι μόνες ρεαλιστικές εκδοχές για να σταματήσουν οι πόλεμοι. Σε μας, στην αριστερά, μένει να διαλέξουμε την μόνη ανθρωπίνη.

Πέτρος Τσάγκαρης

Σημειώσεις

Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν σ'αυτό το άρθρο βασίζονται σε δημοσιεύσεις της αγγλικής εφημερίδας "Socialist Worker" της 26/1/91 και 5/9/92, σε άρθρο του περιοδικού "Σχολιαστής", Μάρτιος 1986 και στο βιβλίο "Από τη Γιάλτα στο Βιετνάμ" του D.Horowitz εκδ. Κάλβος.

Μετά το Ρόστοκ, πολλοί υποστηρίζουν ότι η αναβίωση του φασισμού είναι “φυσικό” φαινόμενο, που τίποτα δεν μπορεί να το σταματήσει. Πόσο αληθινή είναι αυτή η εικόνα; Ο Σωτήρης Κοντογιάννης βρέθηκε στο Βερολίνο και συζήτησε με τον Βέρνερ Χολμπάουερ, μέλος της Σοσιαλιστικής Εργατικής Ομάδας -αδερφής οργάνωσης της ΟΣΕ στην Γερμανία.

ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΥΣ ΦΑΣΙΣΤΕΣ ΣΤΟ ΡΟΣΤΟΚ

Οι εικόνες από το Ρόστοκ προκάλεσαν ρίγη σε ολόκληρο τον κόσμο. Οι εφημερίδες δίνουν την εικόνα μιας Γερμανίας που κατρακυλάει στον φασισμό. Πόσο πραγματική είναι αυτή η εικόνα;

Το τελευταίο διάστημα οι ναζί είχαν μια σειρά από “επιτυχίες”. Το Ρόστοκ δεν ήταν η μόνη. Για βδομάδες, σε ολόκληρη την Γερμανία, είχαμε ένα κύμα ρατσιστικών επιθέσεων, ρατσιστική βία με θύματα μετανάστες, πογκρόμ ενάντια στις εστίες προσφύγων -στο Κουέντλινμπουργκ και στο Βίσμαρ- ακόμα και με το φως της ημέρας. Αλλά και σε εκλογικό επίπεδο έχουν επιτυχίες. Στο Πάσσαου, τον Σεπτέμβρη, οι Ρεπουμπλικάνοι, το νεοναζιστικό κόμμα του τέως SS Φραντς Σένχουμπερ, ανέβασαν το ποσοστό τους από 5.2% στο 11.3%.

Τα γεγονότα αυτά κάνουν πολλούς και εδώ στην Γερμανία να μιλάνε για “ακροδεξιά στροφή”. Το περιοδικό “Ντερ Σπήγκελ” δημοσίευσε ένα άρθρο όπου υποστήριζε ότι βρισκόμαστε μπροστά σε “μια μεταστροφή μεγάλων τμημάτων της κοινωνίας”, σε “ένα ‘68 από τα δεξιά”.

Η άποψη όμως αυτή δεν είναι σωστή. Στην Γερμανία, δεν βρισκόμαστε μπροστά σε κάποια στροφή προς τον φασισμό, αλλά μπροστά σε μια πολιτική πόλωση. Εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες και νεολαίοι κατεβαίνουν στις αντιρατσιστικές και αντιφασιστικές διαδηλώσεις. Πέρσι, μετά το πογκρόμ στην Χούερσβέρντα, έγιναν τεράστιες διαδηλώσεις σε ολόκληρη την Γερμανία. Μόνο στο Βερολίνο κατέβηκαν πάνω από 100.000. Η ίδια διάθεση υπάρχει και σήμερα. Στο ίδιο το Ρόστοκ έγινε μαζική διαδήλωση 20.000 σε συμπάρασταση στους μετανάστες, μετά την επίθεση των νεοναζί. Οι διαδηλώσεις στις 9 Νοέμβρη, την επέτειο της “νύχτας των Κρυστάλλων”, της ημέρας που ο Χίτλερ εξαπέλυσε το πογκρόμ ενάντια στους Εβραίους, θα είναι και φέτος πολύ μεγάλες. Είναι τέτοια η οργή ενάντια στους ναζί, που αναγκάζει ακόμα και το κόμμα του Κολ να δηλώνει ότι θα συμμετέχει.

Πα’όλα αυτά, πολλοί συγκρίνουν την σημερινή περίοδο με την δεκαετία του ‘30, την δεκαετία που ο Χίτλερ ανέβηκε στην εξουσία. Ποιές είναι οι διαφορές;

Νομίζω ότι ο παραλληλισμός της σημερινής κατάστασης με την δεκαετία του ‘30 είναι λάθος. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι φασίστες δεν βρίσκονται σε άνοδο, ή ότι δεν είναι επικίνδυνοι. Σημαίνει όμως ότι μπορούμε να τους σταματήσουμε. Αν πρέπει να κάνουμε έναν παραλληλισμό, είναι με τη Γαλλία τη δεκαετία του 80, την περίοδο που δυνάμωσε ο Λεπέν. Το ίδιο προσπαθούν να κάνουν τώρα οι φασίστες στην Γερμανία.

Υπάρχουν δύο βασικές διαφορές ανάμεσα στο σήμερα και το ‘30.

Η πρώτη είναι από τα πάνω, η στάση της άρχουσας τάξης. Η κρίση μετά το κράχ του ‘29 έσπρωχνε τους καπιταλιστές σε μία πολύ άγρια επίθεση ενάντια στην εργατική τάξη -που θα έφτανε ως το σημείο να την σύρουν σε ένα νέο ιμπεριαλιστικό πόλεμο. Οι εμπειρίες του Α’παγκόσμιου πολέμου και του αποτυχημένου πραξικοπήματος του Καπιπ δεν άφηναν ελπίδες στην άρχουσα τάξη ότι μπορεί να τα καταφέρει, είτε με τα “νόμιμα” μέσα, είτε ακόμα και με ένα νέο στρατιωτικό πραξικόπημα. Επρεπε να συντρίψει κάθε εργατική οργάνωση. Αυτό ανέλαβε να κάνει ο Χίτλερ.

Σήμερα, ούτε η κρίση έχει φτάσει στα επίπεδα του ‘30, ούτε οι καπιταλιστές προσανατολίζονται σε λύσεις πέρα από την αστική νομιμότητα. Η άρχουσα τάξη δεν έχει φτάσει στο σημείο να επενδύει τις ελπίδες της στους φασίστες.

Η δεύτερη σημαντική διαφορά είναι από τα κάτω. Οι φασίστες προσπαθούν να εκμεταλλευτούν την απόγνωση που προκαλεί η οικονομική κατάρρευση. Η κρίση του ‘30 ήταν τόσο βαθεία, που απειλούσε ακόμα και την επιβίωση εκατομμυρίων ανθρώπων. Η γενική αίσθηση ήταν “έτσι δεν πάει άλλο”. Μέσα σε τέτοιες καταστάσεις, ένα ισχυρό εργατικό κίνημα, μια δυνατή αριστερά μπορεί να γίνει πόλος έλξης, όπως έγινε την δεκαετία του ‘20. Τα λάθη της αριστεράς, τη δεκαετία του ‘30, άφησαν το πεδίο ανοιχτό για τους φασίστες.

Σήμερα, ακόμα και στην ανατολική Γερμανία -που έχει χτυπηθεί πιό σκληρά από την κρίση- δεν κυριαρχεί συνολικά η απόγνωση. Ούτε η ανεργία βρίσκεται στα επίπεδα του ‘30, ούτε η κοινωνική πρόνοια -παρά τις περικοπές- έχει καταρρεύσει.

Το πιο σημαντικό όμως είναι το εργατικό κίνημα. Το Απρίλη και το Μάη, η Γερμανία είδε το μεγαλύτερο απεργιακό κύμα της μεταπολεμικής της ιστορίας. Και οι απεργίες αυτές -στον δημόσιο τομέα- έκλεισαν με μια μικρή νίκη των απεργών. Η εργοδότης σε μια σειρά κλάδους αναγκάστηκαν στην συνέχεια να συμβιβαστούν με τις ομοσπονδίες, προσφέροντας αυξήσεις πάνω από τον πληθωρισμό, για να αποφύγουν την αναμέτρηση. Στην κοινωνία δεν κυριαρχεί η απογοήτευση, αλλά η αίσθηση της νίκης και η διάθεση για αγώνα. Δεν είναι καθόλου τυχαίο, ότι την περίοδο της απεργίας, οι φασίστες είχαν κυριολεκτικά εξαφανιστεί.

Και στην ανατολική Γερμανία, τα πράγματα δεν είναι πολύ διαφορετικά. Το ‘89-’90 έγινε μια επανάσταση. Ο κόσμος περίμενε πολλά από αυτή την νίκη, είχε απαιτήσεις και έτρεφε ελπίδες για μια καλύτερη ζωή. Ανετράφη μία δικατορία και δεν έχει καμ-

μιά διάθεση για μιά άλλη. Αυτό εξηγεί γιατί εκλογικά πχ οι Ρεπουμπλικάνοι παίρνουν πολύ μικρότερα ποσοστά απ'ό,τι στην δυτική Γερμανία.

Και ας μην ξεχνάμε ότι είχαμε ένα δυνατό εργατικό κίνημα και στην ανατολή, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι δε νίκησε. Το ίδιο το Ρόστοκ, μέχρι τις 18 Αυγούστου ήταν γνωστό για ένα άλλο λόγο: για τις καταλήψεις εργοστασίων. Και οι κινητοποιήσεις δεν έχουν σταματήσει: Τον Σεπτέμβρη, εργάτες κατέλαβαν το αεροδρόμιο της Δρέσδης, εξαναγκάζοντας την κυβέρνηση να επανεξετάσει την απόφασή της να κλείσει το Χαλυβουργείο. Πρόσφατα, στο Πρέμνιτς οι εργάτες κατέλαβαν το εργοστάσιο παραγωγής χημικών δοχείων.

Σήμερα, αυτό που κυριαρχεί σε ολόκληρη την Γερμανία, είναι η οργή ενάντια στον Κολ. Οπου και να πάει τον υποδέχονται με αυγά. Αυτή την οργή προσπαθούν να αξιοποιήσουν οι ναζί. Ομως, η οργή μεταφράζεται κύρια σε διάθεση για αγώνες και όχι σε απελπισία και στροφή προς τον φασισμό.

Η δράση των ναζί δημιουργεί προβλήματα και στον Κολ. Ειδικά μετά τον εμπρησμό του Εβραϊκού νεκροταφείου στο Ζακ-σενχάουζεν -που ξαναθύμισε απότομα όλες τις θυριδιές του Χίτλερ- ο Κολ εμφανίζεται ανελήθως εχθρός των νεοναζί. Τι κάνει πραγματικά η κυβέρνηση για να τους σταματήσει;

Αυτός που έχει δώσει τα περιθώρια στους ναζί να κάνουν τα πογκρόμ μπροστά στα μάτια του κόσμου, είναι ο ίδιος ο Κολ. Συνειδητά η κυβέρνηση προσπάθησε να αποπροσανατολίσει την αγανάκτηση, στρέφοντάς την ενάντια στους μετανάστες. Συνειδητά καλλιεργεί με κάθε τρόπο το μίσος ενάντια στους ξένους.

Οι εστίες προσφύγων είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα. Στο Ρόστοκ εγκατελείψαν εκατοντάδες οικογένειες μεταναστών χωρίς λεφτά, χωρίς φαγητό, χωρίς τουαλέτες, στοιβαγμένους σε ένα ακατάλληλο κτίριο και στην αυλή τριγύρω, στο κέντρο της πόλης, προκαλώντας την αγανάκτηση των κατοίκων.

Το πογκρόμ έγινε σε μια περίοδο όπου η κυβέρνηση προσπαθεί να αλλάξει τις διατάξεις του συντάγματος που αφορούν το άσυλο. Με το πρόσχημα ότι "η βάρκα γέμισε" ο Κολ θέλει να σφίξει τον έλεγχο στα σύνορα και να επιταχύνει τις διαδικασίες κρίσης και απέλασης για αυτούς που ζητάνε άσυλο. Και το χειρότερο είναι ότι έχει και τη συναίνεση της ηγεσίας του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος (SPD). Αυτός ο "επίσημος" ρατσισμός δίνει τα περιθώρια στους ναζί να σπάνε την απομόνωσή τους. Στο Ρόστοκ, καλυμμένοι πίσω από μιά "πρωτοβουλία πολιτών" προπαγάνδιζαν ελεύθερα για βδομάδες ενάντια στους μετανάστες, ζητάγαν να κλείσει η εστία κλπ. Με αυτόν τον τρόπο κατάφεραν στις 18 Αυγούστου να επιβάλουν τη σιωπή στις δεκάδες χιλιάδες που απεχθάνονται την ναζιστική τρομοκρατία.

Εδώ πρέπει να πούμε ότι οι ναζί έχουν στην ουσία και την κάλυψη της αστυνομίας. Στο Ρόστοκ, με το πρόσχημα να εμποδίσει μια σύγκρουση ανάμεσα στους φασίστες και τους αντιφασίστες, η αστυνομία προσπάθησε να εμποδίσει την αντιρατσιστική συγκέντρωση, κλείνοντας για ώρες τον αυτοκινητόδρομο. Το ίδιο έγινε και στο Μάνχαιμ. Για μέρες οι ναζί συνέχιζαν το πογκρόμ, και η αστυνομία δεν κούνησε το δαχτυλάκι της. Αλλά την αντιδιαδήλωση την απαγόρευσε. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο Κολ θέλει να δυναμώσει τους ναζί. Αλλά, ανάμεσα σε ένα κίνημα απο τα κάτω και τους ναζί, θεωρεί τους φασίστες το μικρότερο κακό.

Ποιά είναι η στάση της αριστερά σήμερα. Πώς μπορεί να σταματήσει τους ναζί;

Οι εμπειρίες της δεκαετίας του '60 και του '70 δείχνουν ότι μπορούμε να τους εμποδίσουμε. Δύο φορές -την περίοδο 66-68 και 77-79- προσπάθησαν οι φασίστες να βγούν στο πρακίηνιο, και τις δύο συντρίφτηκαν ένα μαζικό κίνημα. Οι εκλογική επιτυχία του Εθνικού Κόμματος Γερμανίας (NPD) το '68 πάτωσε μέσα

σε λίγους μήνες από τις αντιδράσεις του αντιφασιστικού κινήματος. Δεν υπήρξε απόπειρα συγκέντρωσης του NPD το καλοκαίρι του '68 που να μην συνάντησε μιά μαζική αντιδιαδήλωση. Ο ίδιος ο αρχηγός του NPD απέδωσε την αποτυχία του κόμματός του στην "τρομοκρατία της αριστεράς που εμπόδιζε τις συγκεντρώσεις μας".

Δύο κίνδυνοι υπάρχουν σήμερα για το αντιφασιστικό κίνημα. Από τη μια είναι ο κίνδυνος της υποτίμησης. Η άποψη αυτή προέρχεται κύρια από το SPD και τους πράσινους. Κρύβονται πίσω από έναν πολύ στενό ορισμό του φασισμού, που στην ουσία τον εξαφανίζει. Ο Κον Μπεντίτ, ηγέτης των πράσινων στην Φρανκφούρτη, θεωρεί ότι οι Ρεπουμπλικάνοι δεν είναι ναζί, αλλά ένα "νέο ιστορικό φαινόμενο". Το αποτέλεσμα είναι να μην βλέπουν καμιά ανάγκη κινητοποίησης ενάντια στους φασίστες. Πιστεύουν ότι το πρόβλημα είναι μόνο ο ρατσισμός, και ότι χτυπώντας τον, θα εξαφανιστούν και οι ναζί. Το αποτέλεσμα είναι ότι αφήνουν τους φασίστες να προπαγανδίζουν, να διαδηλώνουν, να διεκδικούν τους δρόμους κλπ -τους αφήνουν το περιθώριο να σπάνε την απομόνωσή τους.

Από την άλλη, στο μαχητικό αντιφασιστικό κομμάτι -κύρια στους αυτόνομους- κυριαρχεί η αντίστροφη εικόνα, ένας πολύ πλατύς ορισμός του φασισμού. Δεν κάνουν καμιά διάκριση ανάμεσα στους φασίστες, τον Κολ ή αυτούς που μπερδεύονται από τα ρατσιστικά επιχειρήματα "η βάρκα γέμισε". Το αποτέλεσμα είναι να στομπάρουν όλον αυτό τον κόσμο που στην πραγματικότητα σχηματίζει τις αντιφασιστικές διαδηλώσεις των 100,000, την βάση των Πράσινων και του SPD, αφού τα κόμματά τους αποδέχονται την ρατσιστική προπαγάνδα. Έτσι, αντί να προσανατολίζονται σε ένα πλατύ αντιφασιστικό μέτωπο, περιορίζονται σε συμβολικές συγκρούσεις με τους ναζί. Την ίδια στάση κράτησε ουσιαστικά το Κομμουνιστικό Κόμμα πριν το '33, όταν χαρακτήριζε το SPD "σοσιαλφασιστικό", κατατάσσοντάς το στο ίδιο στρατόπεδο με τον Χίτλερ. Η ταχτική αυτή την δεκαετία του '30 επέτρεψε στους ναζί να καταλάβουν την εξουσία.

Η μαχητικότητα, όσο ηρωική και να'ναι, δεν φτάνει. Στην Φρανκφούρτη, μιά ομάδα αυτόνομων διάλυσε με μιά επίθεση αστραπή ένα τραπεζάκι της φασιστικής οργάνωσης FWG ("Κοινωνία Ελευθέρης Επιλογής") και εξαφανίστηκε. Η πράξη, "στρατιωτικά" είχε απόλυτη επιτυχία. Πολιτικά όμως ήταν τουλάχιστον αναποτελεσματική. Οι αυτόνομοι έφυγαν, αλλά οι ναζί έμειναν, μοίρασαν προκηρύξεις και παρίσταναν τα αθώα θύματα της βίας των αντιφασιστών.

Αντίθετα, δύο βδομάδες αργότερα εμείς -μιά ομάδα συντρόφων του SAG (Σοσιαλιστική Εργατική Ομάδα)- ακολουθήσαμε μία διαφορετική ταχτική. Ανοιξαμε ένα τεράστιο πανώ μπροστά στο τραπεζάκι τους, φωνάζαμε συνθήματα που συνδέαν το FWG με τον Χίτλερ, ανοίξαμε συζητήσεις με τους παραστικούς. Στο τέλος οι φασίστες αναγκάστηκαν εκνευρισμένοι και απογοητευμένοι να φύγουν.

Αυτή είναι η ταχτική της νίκης. Αυτό που χρειάζεται είναι μιά συστηματική αντιμετώπιση, που εμποδίζει τους φασίστες σε κάθε τους βήμα να σπάσουν την απομόνωσή τους. Και αυτό ακριβώς προσπαθεί να κάνει το SAG. Στις γειτονιές, τις πλατείες, τις σχολές κλπ. κρατάμε συνέχεια ανοιχτό το μέτωπο ενάντια στους ναζί. Η εφημερίδα μας "Ταξική Πάλη" έχει σχεδόν κάθε μήνα άρθρα για το πώς μπορούμε να χτίσουμε ένα δυνατό αντιφασιστικό κίνημα. Τον Μάη, κυκλοφορήσαμε την παμφλέτα "Επιχειρήματα για την πάλη ενάντια στον ρατσισμό και τον φασισμό". Τα πανώ μας στις διαδηλώσεις έχουν συνθήματα όπως "Ποτέ πιά Χίτλερ". Ο στόχος μας είναι να χτίσουμε ένα πλατύ μέτωπο που θα απαγορεύει στους φασίστες να εμφανιστούν οπουδήποτε και αν προσπαθήσουν.

Έτσι μπορούμε να κερδίσουμε και αυτή τη φορά.

Τζων Στάινμπεκ: Η Αμερική του '30

“Σας λέω, όπως και σε κάθε τίμιο και λογικό αναγνώστη στην Αμερική, πως ο πίνακας που δημιούργησε ο Στάινμπεκ στο βιβλίο του είναι ένα ψέμμα, μία μαύρη διαβολική δημιουργία ενός διχασμένου παραμορφωμένου μυαλού.”

Ετσι έλεγε στα 1939, ο κυβερνήτης της Οκλαχόμα όταν κυκλοφόρησαν τα “Σταφύλια της Οργής”. Ο συγγραφέας τολμούσε να χρησιμοποιήσει τη λογοτεχνία και μάλιστα εξαιρετική λογοτεχνία, γιά να περιγράψει την αληθινή ζωή και τους αγώνες των “απόκληρων” στη μεγάλη κρίση του '30 στην Αμερική.

Ο Τ. Στάινμπεκ, όταν ξεκινούσε τη συγγραφική του καριέρα στα 1929 με το “Χρυσό Κύπελλο” και μέχρι ν’αρχίσει ν’αναγνωρίζεται με την “Πεδιάδα της Τορτίλλια” στα 1934, πίστευε πως “η τέχνη είναι ξεχωριστή απ’τα κοινωνικά θέματα”.

Στη δεκαετία του '30 όμως, που ό ένας στους τρεις ήταν άνεργος, χιλιάδες ζούσαν στην απόλυτη φτώχεια και οι “παράδοσιακές αμερικάνικες αξίες” κατέρρεαν, αυτές οι απόψεις δεν μπορούσαν να κρατήσουν πολύ. Όπως και άλλοι διανοούμενοι της εποχής του, επηρεάστηκε απο αριστερές ιδέες, κατακτώντας μία πλατύτερη αντίληψη για τη κοινωνία. Αποφάσισε να κάνει τη φαντασία του μέσο για να μιλήσει γιά την κοινωνική αδικία, την ανισότητα, τους αγώνες.

Το αποτέλεσμα ήταν το “Σε αμφίβολη Μάχη” στα 1936, ένα έργο που χαρακτηρίστηκε σαν “το καλύτερο απεργιακό μυθιστόρημα που γράφτηκε ποτέ”.

Στηριγμένο στην εμπειρία των μεγάλων απεργιών εργατών γης που είχαν ξεσπάσει στα χρόνια '30-'32, πλέκεται γύρω απ’ την ιστορία δυό μελών του Κομμουνιστικού Κόμματος που οργανώνουν τον αγώνα στους εργάτες που μαζεύουν μήλα.

Μιά απ’τις πιο συγκλονιστικές στιγμές είναι αυτή της κηδείας ενός παλιού αγωνιστή του συνδικάτου. Μέσα απ’ τον διάλογο που ξεκινάει ο εκφωνητής του επικήδειου με το πλήθος των αγανακτισμένων εργατών η κηδεία μετατρέπεται σε μία στιγμή μάχης που πλαταίνει την υποστήριξη της απεργίας και την ενότητα των εργατών. Η σκηνή είναι πραγματική, βασισμένη στη δολοφονία ενός απεργού εργάτη στο βαμβάκι απ’τους μπράβους

της Ενωσης Ιδιοκτητών.

Η τρομερή δύναμη της νουβέλας είναι ότι δε διατάζει να περιγράψει τις δυσκολίες και τα προβλήματα, πραγματικούς ανθρώπους κι όχι τα μηχανικά όντα που γνωρίσαμε στη σχολή του “σοσιαλιστικού ρεαλισμού”. Ο πραγματικός ήρωας του έργου είναι ο Ντόκ Μπάρτον, με συμπάθειες στο Κόμμα αλλά απογοητευμένος απ’την ιδεολογία του. Αυτό δεν είναι τυχαίο. Είναι η εποχή που τα μέλη του Κ.Κ.Αμερικής δίνουν σκληρές μάχες γιά τη συνδικαλιστική οργάνωση της εργατικής τάξης, ενώ η πολιτική του Κόμματος τους είναι καταστροφική. Στα 1932, η σταλινική γραμμή της αντιπαράθεσης στο “σοσιαλφασισμό” προσανατολίζει τα μέλη σε μία απομονωτική ταχτική κτισίματος “κόκκινων” συνδικάτων, ενώ στα 1934 αυτή η γραμμή αλλάζει σε μία ακόμη χειρότερη, την ανάπτυξη συμμαχιών με τον ίδιο τον Ρούζβελτ και την άκριτη υποστήριξη της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας.

Ο επόμενος μεγάλος σταθμός γιά το Στάινμπεκ, είναι όταν αναλαμβάνει να γράψει μία σειρά άρθρων σε μία εφημερίδα του Σαν Φραντζίσκο, γιά τη ζωή των καλλιεργητών στις πεδιάδες της Καλιφόρνια. Γνωρίζει προσωπικά, μέρα με τη μέρα τον κόσμο των εσωτερικών μεταναστών.

Οι μετανάστες ήταν φτωχοί καλλιεργητές που μια μεγάλη ξηρασία από την μία και οι προσπάθειες των ιδιοκτητών γής να περάσουν σε εκμηχανισμένη, φτηνότερη εργασία, από την άλλη, τους πέταξε έξω από τη γη τους. Μιά μαζική έξοδος ξεκίνησε στα 1930 πρὸς τη Καλιφόρνια και κράτησε μία δεκαετία. Συνολικά 400.000 άνθρωποι ταξίδεψαν με την ελπίδα για καλύτερη δουλειά και αξιοπρεπή πληρωμή. Αυτό που πήραν όμως ήταν στίβαγμα σε στρατόπεδα με σκηνές, μαζική εκμετάλλευση, αρρώστιες, πείνα και τη βαρβαρότητα των αφεντικών της γής.

Ο Στάινμπεκ έλεγε: “Θέλω να βάλω το στίγμα της ντροπής στα καθάρματα που είναι υπεύθυνα γι’αυτό”. Ετσι βγήκαν τά “Σταφύλια της Οργής”, στα 1939.

Μέσα απ’ τη τραγική αθλιότητα μιας οικογένειας μεταναστών, στίς πιο πικρές της στιγμές, ξεπηδάει ένα μεγάλο μύνη-

μα ελπίδας. Δείχνει το πέρασμα των καταπιεσμένων απ’τη συνείδηση της ατομικής εκμετάλλευσης στη συνείδηση της συλλογικότητας. Η προοπτική μιάς νέας κοινωνίας βγαίνει απ’τα λόγια του ήρωά του:

“Συλλογιζόμουν πως ήταν σ’έκείνο το συνοικισμό της κυβέρνησης που οι δικόι μας φροντίζανε μόνοι τους γιά τα δικά τους, κι αν τύχαινε κανένας καβγάς, τα κανονίζανε μεταξύ τους, δεν είχανε πολισμένους εκεί μέσα να σουρταφέρνουν με το πιστόλι κρεμασμένο, κι όμως ήταν πίο μεγάλη τάξη, παρά η τάξη που βάζουνε οι πολισμένοι. Αναρωτιόμουν γιατί να μη κάνουμε παντού το ίδιο. Να πετάξουμε τους πολισμένους που είναι ξένοι από μας. Να εργαστούμε όλοι μαζί γιά το δικό μας συμφέρον...να δουλέψουμε όλοι μαζί τη δική μας γή...”

Το βιβλίο αυτό προκάλεσε θεωλώδεις αντιδράσεις απ’τους εκπρόσωπους του κατεστημένου. Ο κόσμος το αγάλασε, κάνοντας το να γνωρίσει τρομακτική επιτυχία. Εμεινε κλασσικό, ένα βιβλίο υπέροχο που διαβάζεται παντού και πάντα, μία απ’τις πιο δυνατές καταγγελίες του καπιταλισμού μέσα απ’τη λογοταχνία.

Παρόλη τη ριζοσπαστική διάθεση που γεννάει το έργο του αυτής της περιόδου, ο ίδιος ο Στάινμπεκ δε κατόρθωσε να ξεπεράσει την αυταπάτη ότι η αλλαγή μπορεί να έλθει “μέσα απ’τους δημοκρατικούς θεσμούς αρκεί να διοικούνται απ’τα σωστά πρόσωπα”. Διατήρησε τις φευδαισθήσεις του στο Νιού Ντήλ του Δημοκρατικού Κόμματος. Ετσι, στη μεταπολεμική περίοδο του του Ψυχρού Πολέμου εγκατέλειψε τις πολιτικές ιδέες που τον τραβούσαν τη δεκαετία του '30. Αυτό αντανάκλαστηκε και στο έργο του. Τα θέματα του ξαναγύρισαν σ’αυτά της πρώτης περιόδου, το περιεχόμενο έγινε πολύ αδύνατο στηριγμένο μόνο στη πάνω υπέροχη πρόζα του. Μετά την απονομή του Νόμπελ Λογοτεχνίας στα 1962, μετακινήθηκε ακόμη πίο δεξιά. Κατέληξε λίγο πρίν πεθάνει, δουλεύοντας σα ρεπόρτερ, να απολογητείται γιά το πόλεμο στο Βιετνάμ.

Πολλοί, κρίνοντας απ’τα γραπτά του αυτής της περιόδου φτάνουν να απορίψουν συνολικά το έργο του. Όμως κάτι τέτοιο δε θα ήταν ούτε χρήσιμο ,ούτε

σωστό.

Φέτος, στην επέτειο των ενενήντα χρόνων από τη γέννηση του "ποιητή των καταφρονημένων", το φάντασμα της κρί-

σης πλανιέται ξανά πάνω απ'την αμερικάνικη οικονομία. Σ'αυτό το σύστημα, οι σκληρές μέρες που περιγράφονται στα έργα του Στάινμπεκ έρχονται ξανά και

ξανά. Γι' αυτό αξίζει να τα θυμηθούμε.

Δικαίος Ψυχάκος

Η Ρώσικη Επανάσταση μέσα από τους πρωταγωνιστές της

"Το πιο αδιαφιλονίκητο γνώρισμα της επανάστασης είναι η άμεση επέμβαση των μαζών στα ιστορικά γεγονότα. Συνήθως το κράτος μοναρχικό ή δημοκρατικό, εξουσιάζει το έθνος, η ιστορία γίνεται από τους ειδικούς του επαγγέλματος: μονάρχες, υπουργούς, γραφειοκράτες, κοινοβουλευτικούς, δημοσιογράφους. Όμως, στις αποφασιστικές καμπές, όταν το παλιό καθεστώς γίνεται ανυπόφορο για τις μάζες, τότε αυτές σπάνε τους φράχτες που τις χωρίζουν από τον πολιτικό στίβο, ανατρέπουν τους πατροπαράδοτους εκπροσώπους τους, και μ'αυτή τους την επέμβαση, δημιουργούν το ξεκίνημα για ένα καινούριο καθεστώς. Η ιστορία της επανάστασης είναι για μας πριν από όλα η ιστορία της βίαιης εισβολής των μαζών στην περιοχή όπου ρυθμίζονται τα δικά τους πεπρωμένα".

Η Ρωσική Επανάσταση είναι η κορυφαία στιγμή στην ιστορία του εργατικού κινήματος. Η πέννα του Τρότσκι δίνει μέσα από τις σελίδες του δίτομου έργου του **"Ιστορία της Ρώσικης Επανάστασης"**, την πιο δυνατή εικόνα της ίδιας της επανάστασης. Αναλύει και περιγράφει πως οι εκατομμύρια καταπιεσμένοι που για αιώνες ήταν στο παρασκήνιο της ιστορίας, σηκώνουν το ανάστημά τους και προβάλλουν τις δικές τους θελήσεις και τα δικά τους αιτήματα.

Ο Τρότσκι περιγράφει την αλλαγή στη συνείδηση των εργατών, των αγροτών, των φαντάρων μέσα στις συνθήκες της επανάστασης. Η δύναμη της επανάστασης είναι τέτοια που παραλύει, ή πολλές φορές κερδίζει ακόμα και τα πιο συντηρητικά κομμάτια της κοινωνίας. *"Οι εργάτες του Ερικσον, ενός από τα πιο σύγχρονα εργοστάσια της Πετρούπολης, ύστερα από την πρωινή συγκέντρωση, προχώρησαν μαζικά, κάπου 2.500 άντρες και γυναίκες προς το κέντρο της πόλης. Μέσα σ'ένα στενό πέλασμα πέρασαν πάνω στους Κοζάκους. Τσιγκλώντας τα αλογά τους οι αξιωματικοί έσκισαν πρώτοι το πλήθος. Πίσω τους πάνω σ'όλο το πλάτος του λιθόστρωτου, τρέχανε οι Κοζάκοι. Στιγμή κρίσιμη! Όμως οι καβαλάρηδες πέρασανε προσεκτικά, ο ένας πίσω από τον άλλο, μέσα από τον διάδρομο που είχαν ανοίξει οι αξιωματικοί τους. Μερικοί χαμογελούσαν και ένας από αυτούς έκλεισε το μάτι στους εργάτες. Κάτι σήμαινε αυτό το κλείσιμο του ματιού. Οι εργάτες είχαν μολύνει ακόμα και τους Κοζάκους"* (κεφάλαιο VI, α'τόμος).

Η σταλινική παράδοση έχει θάψει τη Ρώσικη Επανάσταση, την έχει ευνουχήσει, την έχει μετατρέψει σε μια εικόνα για προσκύνημα. Μέσα στο δίτομο έργο του ο Τρότσκι ξεδιπλώνει όλη τη δύναμη των εργατών που ανατρέπουν την παλιά τάξη για να χτίσουν έναν κόσμο απαλλαγμένο από την εκμετάλλευση και την καταπίεση.

Η αυθόρμητη δράση της εργατικής τάξης είναι αρκετή για να ανατρέψει τον τσάρο και να εγκαθιδρύσει την δική της μορφή οργάνωσης, τα σοβιέτ. Σε όλες όμως τις επαναστάσεις υπάρχει το κεντρικό ερώτημα του κράτους και ποια τάξη το ελέγχει. Μπορεί η εργατική τάξη να χρησιμοποιήσει το αστικό κράτος; Αν όχι με τι θα το αντικαταστήσει; Σ'αυτά τα ερωτήματα απαντά ο Λένιν στο βιβλίο του **"Κράτος και Επανάσταση"**.

Ο Λένιν δίνει σ'αυτό το βιβλίο την επιστημονική ανάλυση, την θεωρία για το κράτος του Μαρξ και του Ενγκελς με τη δύναμη, τη θέληση της εργατικής τάξης να δημιουργήσει την δικιά της εξουσία.

Η κατάληψη της πολιτικής εξουσίας είναι όρος για να αρχίσει η εργατική τάξη να οργανώνει την κοινωνία με βάση τη δικιά της προοπτική. Μέσα από τη σοσιαλιστική επανάσταση και την εγκαθίδρυση της δικτατορίας του προλεταριάτου ανατρέπεται ο "διοικητής ανθρώπων" και τους αντικαθιστά με την "διαχείριση πραγμάτων" από τους εργάτες και τους συμμάχους τους.

Το διάβασμα του μικρού αυτού βιβλίου του Λένιν δίνει τα επιχειρήματα γι'αυτούς που και σήμερα θέλουν να παλέψουν ενάντια στους καπιταλιστές και την εξουσία τους.

Είναι βέβαια σαφές ότι για να κερδηθεί η εργατική τάξη σ'αυτή την κατεύθυνση χρειάστηκε από την μεριά των μπολσεβίκων να δοθούν μια σειρά από πολιτικές μάχες. Με τις **"Θέσεις του Απρίλη"** ο Λένιν βάζει τα πραγματικά καθήκοντα της εργατικής τάξης και των ιδίων των μπολσεβίκων. Ο Λένιν λέει: *"Εργάτες δείξτε θαύματα προλεταριακού ηρωισμού, λαϊκού ηρωισμού στον εμφύλιο πόλεμο ενάντια στον τσάρο, πρέπει να δείξετε θαύματα προλεταριακής και παλλαϊκής οργάνωσης, για να προετοιμάσετε την νίκη σας στο δεύτερο στάδιο της επανάστασης"*.

Με τα επιχειρήματα που αναπτύσει σπάει τις τελευταίες αυταπάτες στις εργατικές μάζες για την Προσωρινή Κυβέρνηση. *"Καμιά υποστήριξη στην Προσωρινή Κυβέρνηση των αστών. Οχι επιστροφή στην κοινοβουλευτική δημοκρατία, άμεση ειρήνη τώρα, η γη να περάσει στους αγρότες, όλη η εξουσία στα εργατικά συμβούλια"*. Αυτά είναι τα σημεία που κέρδισαν την υποστήριξη της εργατικής τάξης και έκαναν τους μπολσεβίκους ν'αρχίζουν να κερδίζουν τις πολιτικές μάχες που δίνονταν καθημερινά. Ένα βιβλίο 72 σελίδων, που ανοίγει με τα επιχειρήματά του το δρόμο της εργατικής τάξης της Ρωσίας για να καταλάβει την εξουσία...

Η εργατική τάξη παίρνοντας τον Οχτώβρη την εξουσία στη Ρωσία χτίζει το δικό της κράτος. Σήμερα όλοι οι απολογητές του συστήματος μιλάνε για τον κοινοβουλευτισμό σαν το ανώτατο στάδιο της δημοκρατίας. Ο Λένιν στην μικρή του προσούρα **"Θέσεις για την Αστική Δημοκρατία και τη Διχτατορία του προλεταριάτου"** (Απαντα, τόμος 37), μιλάει για το πόσο ψεύτικη είναι αυτή η δημοκρατία, πόσο πλαστά τα δικαιώματα που έχουν οι καταπιεζόμενες τάξεις στον καπιταλισμό. Για παράδειγμα τι σημαίνει αλήθεια ελευθερία του τύπου όταν τα τυπογραφεία και τα αποθέματα του χαρτιού ανήκουν στην άρχουσα τάξη, τι σημαίνει ελευθερία του συνέρχεσθαι όταν δεν έχεις ούτε τα κτίρια για να κάνεις συνέλευση ούτε τον ελεύθερο χρόνο; Η αστική δημοκρατία και ο κοινοβουλευτισμός είχαν οργανωθεί έτσι που οι μάζες των εργαζομένων να είναι πιο πολύ απομακρυσμένες από την συμμετοχή στον μηχανισμό διακυβέρνησης. Μόνο η καινούργια εξουσία, η διχτατορία του προλεταριάτου, μπορεί να εξασφαλίσει μέσα από τα εργατικά συμβούλια την πραγματική δημοκρατία και την συμμετοχή όλων στο κτίσιμο ενός καινούριου κόσμου.

Για τους μπολσεβίκους ήταν καθαρό ότι παρόλο τον ηρωισμό της ρώσικης εργατικής τάξης χωρίς την παγκόσμια επανάσταση ο Οκτώβρης θα ήταν καταδικασμένος. Η εργατική τάξη, τα πιο πρωτοπόρα κομμάτια της, είχαν χαθεί στο μέτωπο βρίσκονταν μακριά από τα όργανα εξουσίας. Το Γενάρη του '24 ο Λένιν πεθαίνει. Κυριαρχεί η τριανδία Ζηνόβιεφ - Κάμενεφ - Στάλιν. Την αντιπαράθεση και την δημοκρατική συζήτηση στο κόμμα την αντικαθιστά η γραφειοκρατική ομοιομορφία. Η εργατική δημοκρατία υποχωρεί και τα σοβιέτ μετατρέπονται σε διεκπεραιωτές των αποφάσεων του κρατικού μηχανισμού. Ο Τρότσκι με το βιβλίο του **"Τα Διδάγματα του Οχτώβρη"** ανοίγει την σύγκρουση με την α-

ναυδόμενη γραφειοκρατία. Ο Τρότσκι γράφει το βιβλίο αυτό μετά την αποτυχία της επανάστασης στην Γερμανία και την Βουλγαρία. Μέσα από τις σελίδες των *"Διδαγμάτων του Οχτώβρη"* ο Τρότσκι κάνει καθαρό ότι ο σταλινισμός όχι μόνο δεν είναι συνέχεια του μπολσεβικισμού αλλά η ανατροπή του.

Το 1929 όπως γράφει ο Κρις Χάρμαν στην προσούρα του **"Πως χάθηκε η Ρώσικη Επανάσταση"** η άρχουσα ομάδα της γραφειοκρατίας συνειδητοποιεί τα ιδιαίτερα συμφέροντά της. *"Η γραφειοκρατία δεν είχε ανάγκη να καταλάβει την εξουσία από τους εργάτες μονομιάς. Ο αποδεκατισμός της εργατικής τάξης άφησε την εξουσία στα χέρια της σ'όλα τα επίπεδα... Όλα αυτά δεν συνέβησαν στιγμιαία αλλά μέσα από μια διαδοχή ποιοτικών αλλαγών που η κάθε μια τους πραγματοποιήθηκε μετά από σκληρή σύγκρουση με εκείνα τα στοιχεία του κόμματος που αναφέροντουσαν ακόμα στην επαναστατική σοσιαλιστική παράδοση."*

Η Ρώσικη Επανάσταση και η προοπτική που άνοιξε για να ξεφύγει η ανθρωπότητα από την βαρβαρότητα φοβίζουν ακόμα τους καπιταλιστές. Για όλους τους αγωνιστές που ψάχνουν να βρουν την προοπτική της απελευθέρωσης της κοινωνίας η απάντηση βρίσκεται στο να ξαναγυρίσουν να διαβάσουν, να μάθουν μέσα από την εμπειρία της Ρώσικης Επανάστασης. Η έμπνευση που δίνει η κορυφαία στιγμή της ιστορίας του εργατικού κινήματος, είναι πολύτιμη για τις μάχες ενάντια στον καπιταλισμό και τις σάπιες ιδέες του.

Για παρά πέρα διάβασμα.

Τ. Ρήντ: "Δέκα μέρες που συγκλόνισαν τον κόσμο".

Λ. Τρότσκι: "Η ζωή μου"

Λένιν: "Από το Φλεβάρη στον Οκτώβρη"

Τ. Κλιφ: "Κρατικός Καπιταλισμός στη Ρωσία"

Ε. Καρ: "Ιστορία της Σοβιετικής Ένωσης, 1917-1923"

Και για όσους διαβάζουν Αγγλικά:

Τ. Cliff: "All Power to the soviets Lenin 1914/1917"

Τ. Cliff: "The sword of Revolution, Trotsky 1917/1923"

V. Serge: "Memories of a Revolutionary"

A. Rosmer: "Lenin's Moscow"

M. Lewin: Lenin's last struggle

Όλα αυτά τα βιβλία βρίσκονται στο "Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο" και σας περιμένουν.

Γιάννης Μαραβελάκης

”Δημοκρατική ή Σοσιαλιστική Επανάσταση στην Ελλάδα;” Παντελής Πουλιόπουλος

Αυτές τις μέρες που συμπληρώνονται 50 χρόνια από την εκτέλεση του Παντελή Πουλιόπουλου, οι εκδόσεις “Εργατική Δημοκρατία” εκδίδουν το θαυμάσιο βιβλίο του “**Δημοκρατική ή Σοσιαλιστική Επανάσταση στην Ελλάδα;**”. Είναι καλύπτει ένα σημαντικό κενό, γιατί οι προηγούμενες εκδόσεις του βιβλίου, που αποτελεί ίσως το κορυφαίο μαρξιστικό κείμενο που γράφτηκε στα ελληνικά, έχουν από καιρό εξαντληθεί.

Μ’αυτό το βιβλίο ο Πουλιόπουλος είχε ν’απαντήσει σε μια μεγάλη πρόκληση: την 8η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ (1934). Σ’αυτήν η διορισμένη σταλινική ηγεσία μετά από πολύχρονη εσωκομματική πάλη, ολοκλήρωσε την μετατροπή του ΚΚΕ σε σταλινικό ρεφορμιστικό κόμμα. Με πρόσχημα τις “καθυστερήσεις” στην ανάπτυξη του ελληνικού καπιταλισμού, τα “εξαρτημένα” χαρακτηριστικά του και κάποια δήθεν “φεουδαρχικά” υπολείματα, κατάργησε τη σοσιαλιστική επανάσταση από τη στρατηγική του ΚΚΕ. Στη θέση του σοσιαλισμού μπήκε σα στόχος ένα ενδιάμεσο “στάδιο” όπου οι εργάτες μαζί με τους αγρότες (κ’όπως αποδείχτηκε στη συνέχεια και με τμήματα της αστικής τάξης) θα είχαν να παλέψουν για μια “δημοκρατική” και “ανεξάρτητη” αλλά πάντα καπιταλιστική ανάπτυξη στην Ελλάδα!

Κατά την γνώμη μου τρία αλληλένδετα σημεία είναι το κέντρο της λαμπρής πολεμικής του Πουλιόπουλου με τους σταλινικούς:

Η εκτίμηση του ελληνικού καπιταλισμού

Ο Π. Πουλιόπουλος δίνει μια εκπληκτικά οξυδερκή ανάλυση της “ανόρθωσης” του ελληνικού καπιταλισμού μετά το 1910 (ανάπτυξη βιομηχανίας, τραπεζών, εφοπλισμού - συνεργασία με το ξένο κεφάλαιο - αγροτική μεταρρύθμιση).

Ταυτόχρονα εξηγεί τα πολιτικά εκείνης της κρίσιμης περιόδου: το ξεπέρασμα των συμμαχιών των αστών με τα παλιά τζάκια και το Παλάτι με τη δημιουργία του δυναμικού “δημοκρατικού” αστικού κόμματος των Φιλελευθέρων; (Βενιζελισμός), την ιμπεριαλιστική και άγρια αντεργατική πολιτική των Φιλελευθέρων, σε όλη την κρίσιμη δεκαετία ‘12-’22 και τελικά το συμβιβασμό με το Παλάτι και τη στροφή των μοναρχικών Λαϊκών αλλά και των Φιλελευθέρων προς τις διχτατορικές λύσεις στις συνθήκες μετά την ήττα του ‘22 και την οικονομική κρίση.

Συντρίβει έτσι τις “φτωχομεσαίες” Ζαχαριαδικές αναλύσεις που ζωγραφίζουν την Ελλάδα των ιμπεριαλιστικών εξορμήσεων με τα χρώματα της “Ψωροκώσταινας”.

Προσδιορίζει το πραγματικό βάρος των “καθυστερήσεων” του ελληνικού καπιταλισμού (δουλειά απαραίτητη ενάντια στην απογείωση των σταλινικών που ζωγράφιζαν παντού “φεουδαρχικά” υπολείματα και “αστικοσφαιρικάδικες” σχέσεις) και κύρια τις ερμηνεύει διαλεκτικά μέσα στη συγκεκριμένη ιστορική πορεία ανάπτυξης του κεφάλαιου και ένταξης της Ελλάδας στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα. Δίνει ένα έξοχο παράδειγμα της σημασίας που έχει για τους μαρξιστές ο νόμος της συνδυασμένης και ανισόμερης ανάπτυξης του καπιταλισμού, για να μπορέσουν να εξηγήσουν σωστά τις συγκεκριμένες συνθήκες.

Εξηγεί στους συγχισμένους συντάκτες της 8ης Ολομέλειας ότι η στροφή των αστών σε άγριες μορφές οικονομικής εκμετάλλευσης και αυταρχικής πολιτικής, που στους σταλινικούς “θυμίζουν” προ-καπιταλιστική αντίδραση, είναι συμπτώματα της κρίσης, δηλαδή των γερατειών και της σήψης του συστήματος και όχι κάποιας υποτιθέμενης παιδικής ανωριμότητάς του.

Και βέβαια ο Π. Πουλιόπουλος συγκρούεται με τη προσπάθεια των σταλινικών να παρουσιάσουν τη δική τους απόρριψη του σοσιαλισμού σαν “αντικειμενικό” ζήτημα με τις θέσεις για “ανωριμότητα και αδυναμία” της εργατικής τάξης στην Ελλάδα! Δίνει την πραγματική εικόνα του ελληνικού προλεταριάτου, του πιο αναπτυγμένου στη Βαλκανική και αναλογικά πιο δυνατού από τη ρωσική εργατική τάξη του 1917.

Η αναγκαιότητα της σοσιαλιστικής επανάστασης

Εχοντας δώσει αυτή την ανάλυση των συγκεκριμένων συνθηκών η σοσιαλιστική επανάσταση είναι για τους εργάτες η μόνη πραγματική διέξοδος από την κρίση. Η δυνατότητα του σοσιαλισμού είναι ζήτημα στρατηγικής, τακτικής και οργάνωσης του εργατικού κινήματος και όχι ηττοπαθούς αναμονής για “ωρίμασμα” του καπιταλισμού.

Σ’αυτή τη βάση ο Π. Πουλιόπουλος αντιμετωπίζει και ορισμένα κρίσιμα ζητήματα γενικής τακτικής.

Η αντι-ιμπεριαλιστική πάλη μπορεί να δοθεί με συνέπεια μόνο άρρηκτα δεμένη με την πάλη για το σοσιαλισμό. Οι εργάτες για να απαλλοτριώσουν το “ξένο” κεφάλαιο είναι υποχρεωμένοι να ανατρέψουν μαζί και τους “δικούς μας” καπιταλιστές. Η ξεχωριστή τοποθέτηση αυτών των καθκόντων δένει το εργατικό κίνημα στην ουρά των αστών, το κάνει ανίκανο και για συνεπή αντι-ιμπεριαλιστικό αγώνα.

Η μάχη ενάντια στο φασισμό δεν είναι μάχη για τη σταθεροποίηση της αστικής δημοκρατίας, πολύ περισσότερο ξεχωριστό “στάδιο” της επανάστασης. Οι κομμουνιστές ενώνουν τους εργάτες με το ενιαίο μέτωπο ενάντια στο φασισμό, όμως για να το πετύχουν οφείλουν να δίνουν καθαρά τη μάχη μέσα στην τάξη για το ποια είναι η τελική προοπτική του αγώνα. Ταυτόχρονα, μόνο η πάλη των εργατών ενάντια στους καπιταλιστές μπορεί, μέσα στην κρίση, να κερδίσει ή να εξουδετερώσει τις μικροαστικές μάζες, να περιορίσει την επιρροή των φασιστικών κομμάτων.

Ενα άλλο συνηθισμένο επιχείρημα των ρεφορμιστών ενάντια στους επαναστάτες μαρξιστές ήταν η δήθεν υποτίμηση της συμμαχίας με την αγροτιά. Ο Πουλιόπουλος περιγράφει με λαμπρό τρόπο την επικράτηση των καπιταλιστικών σχέσεων εκμετάλλευσης στην ύπαιθρο, και ξεκαθαρίζει πως σε χώρες με σημαντικό αγροτικό πληθυσμό όπως η Ελλάδα, το εργατικό κίνημα μπορεί να εξασφαλίσει συμμαχούς στη φτωχή αγροτιά μόνο με την προϋπόθεση πως προχωρά θαραλέα στη σοσιαλιστική του προοπτική, και όχι με τον αυτοπεριορισμό του στην ουτοπική υπόσχεση πως μπορεί να συγκυβερνήσει μαζί με τους “φτωχο-μεσαίους” αγρότες για μια περίοδο δημοκρατικής “ολοκλήρωσης” του καπιταλισμού στην ύπαιθρο.

Σ’αυτό το ζήτημα πολύ διαφωτιστική είναι η σύγκριση της Ρώσικης με την Κινέζικη Επανάσταση του ‘25-’27: στην πρώτη οι εργάτες έφτασαν στην εξουσία τραβώντας μαζί τους και την αγροτιά, στη δεύτερη η υποταγή του ΚΚΚ στα “αστικοδημοκρατικά” πλαίσια, όχι μόνο δεν έχτισε συμμαχία με τους αγρότες αλλά είχε σα συνέπεια τη σφαγή των εργατών.

Διαρκής επανάσταση:

Όλο το βιβλίο είναι διαποτισμένο από τα επιχειρήματα του Τρότσκι στη μάχη με τη σταλινική γραφειοκρατία. Στο τελευταίο μέρος, ο Πουλιόπουλος δίνει και συνοδικά την αντίληψη της διαρκούς επανάστασης στη σκέψη και τη δράση του Μαρξ, του Λένιν, της Ρόζας, του Τρότσκι ενάντια στο “εθνικο-ρεφορμιστικό” δόγμα του “σοσιαλισμού σε μια μόνο χώρα”. Χρησιμοποιεί την ιστορική πείρα της ήττας της επανάστασης στη Γερμανία, στην Κίνα και την Ισπανία για να προειδοποιήσει τους εργάτες για τους κινδύνους της στρατηγικής των σταδίων, για το αδιέξοδο του διαχωρισμού των “αστικοδημοκρατικών” καθκόντων από τη σοσιαλιστική προοπτική.

Η επιβεβαίωση της άποψής του ήρθε με τον πιο τραγικό τρόπο με την συντριβή του κινήματος το 1944.

Η σημασία του βιβλίου αυτού δεν περιορίζεται στην ιστορική του αξία. Πρόκειται για ένα ζωντανό όπλο, απαραίτητο για όλους τους αγωνιστές του σοσιαλισμού σήμερα. Οι γεμάτες ιδέες σελίδες του αξίζουν να διαβαστούν πολλές φορές.

Αντώνης Νταβανέλος